

ऽमुक्ता । अनूपलभशून्यताऽबद्धाऽमुक्ता । अभावशून्यताऽबद्धाऽमुक्ता ।
स्वभावशून्यताऽबद्धाऽमुक्ता । अभावस्वभावशून्यताऽबद्धाऽमुक्ता ।

सृत्युपस्थानान्यबद्धान्यमुक्तानि । सम्यकप्रज्ञान्याबद्धान्यमुक्तानि ।
चद्विपादा अबद्धा अमुक्ताः । इन्द्रियाण्यबद्धान्यमुक्तानि । बलान्य-
बद्धान्यमुक्तानि । बोध्यज्ञान्यबद्धान्यमुक्तानि । आर्याष्टाङ्गमार्गो-
ऽबद्धोऽमुक्तः । आर्यसत्यान्यबद्धान्यमुक्तानि । ध्यानान्यबद्धान्यमुक्तानि ।
अप्रमाणान्यबद्धान्यमुक्तानि । आरूप्यसमापत्तयोऽबद्धा अमुक्ताः ।
विमोचा अबद्धा अमुक्ताः । अनुपूर्वविहारसमापत्तयोऽबद्धा अमुक्ताः ।
शून्यतानिमित्ताऽप्रणिहितविमोचमुखान्यबद्धान्यमुक्तानि । अभिज्ञा-
अबद्धाऽमुक्ता । समाधयोऽबद्धा अमुक्ताः । धारणीमुखान्यबद्धान्य-
मुक्तानि । तथागतबलान्यबद्धान्यमुक्तानि । वैशारद्यान्यबद्धान्यमुक्तानि ।
प्रतिषम्बिदोऽबद्धा अमुक्ताः । महामैत्र्यबद्धाऽमुक्ता । महाकरुणा-
ऽबद्धाऽमुक्ता । आवेणिकबुद्धधर्मा अबद्धा अमुक्ताः । बोधिरबद्धा-
ऽमुक्ता । सर्वज्ञताऽबद्धाऽमुक्ता । मार्गाकारज्ञताऽबद्धाऽमुक्ता ।
सर्वाकारज्ञताऽबद्धाऽमुक्ता । बोधिसत्त्वोऽबद्धोऽमुक्तः । बुद्धोऽबद्धो-
ऽमुक्तः । तथताऽबद्धाऽमुक्ता । अविद्यताऽबद्धाऽमुक्ता । अनन्यतथता-
ऽबद्धाऽमुक्ता । धर्मताऽबद्धाऽमुक्ता । धर्मधातुरबद्धोऽमुक्तः । धर्म-
स्थितिताऽबद्धाऽमुक्ता । धर्मनियामताऽबद्धाऽमुक्ता । भूतकोटि-
रबद्धोऽमुक्तः । असंस्कृतताऽबद्धाऽमुक्ता ।

सोऽबद्धाऽमुक्तायां दानपारमितायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां
शीलपारमितायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां चान्तिपारमितायां
स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां वीर्यपारमितायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां

ध्यानपारमितायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां प्रज्ञापारमितायां
स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायामध्यात्मशून्यतायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां
बहिर्द्विशून्यतायां । स्थित्वा अबद्धाऽमुक्तायामध्यात्मबहिर्द्विशून्यतायां
स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां शून्यताशून्यतायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां
महाशून्यतायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां परमार्थशून्यतायां स्थित्वा ।
अबद्धाऽमुक्तायां संस्कृतशून्यतायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायामसंस्कृत-
शून्यतायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायामत्यन्तशून्यतायां स्थित्वा । अबद्धा-
ऽमुक्तायामनवरागशून्यतायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायामनवकारशून्य-
तायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां प्रकृतिशून्यतायां स्थित्वा । अबद्धा-
ऽमुक्तायां सर्वधर्मशून्यतायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां खलक्षणशून्य-
तायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायामनूपलभशून्यतायां स्थित्वा । अबद्धा-
ऽमुक्तायामभावशून्यतायां स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायां स्वभावशून्यतायां
स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तायामभावस्वभावशून्यतायां स्थित्वा । अबद्धा-
ऽमुक्तेषु चतुर्षु सृत्युपस्थानेषु स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तेषु चतुर्षु सम्यक्
प्रज्ञाणेषु स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तेषु चतुर्षु चद्विपादेषु स्थित्वा । अबद्धा-
ऽमुक्तेषु पञ्चस्त्रिन्दियेषु स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तेषु पञ्चसु बलेषु स्थित्वा ।
अबद्धाऽमुक्तेषु सप्तसु बोध्यज्ञेषु स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्ते आर्याष्टाङ्गमार्गं
स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तेष्वार्यसत्येषु स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तेषु चतुर्षु ध्यानेषु
स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तेषु चतुर्ष्वप्रमाणेषु स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तासु चतुर्ष्वार्य-
रूप्यसमापत्तिषु स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तेषु अष्टासु विमोचेषु स्थित्वा ।
अबद्धाऽमुक्तासु नवखनुपूर्वविहारसमापत्तिषु स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तेषु
शून्यतानिमित्ताऽप्रणिहितविमोचमुखेषु स्थित्वा । अबद्धाऽमुक्तास्वभि-

ज्ञासु स्थित्वा । अबद्धासुक्तेषु समाधिषु स्थित्वा । अबद्धासुक्तेषु धारणी-
मुखेषु स्थित्वा । अबद्धासुक्तेषु दशसु तथागतबलेषु स्थित्वा । अबद्धा-
सुक्तेषु चतुर्षु वैशारद्येषु स्थित्वा । अबद्धासुक्तासु चतसृषु प्रतिसम्बित्सु
स्थित्वा । अबद्धासुक्तायां महामैत्र्यां स्थित्वा । अबद्धासुक्तायां महा-
कहणायां स्थित्वा । अबद्धासुक्तेष्व्वावेणिकबुद्धधर्मेषु स्थित्वा । अबद्धा-
सुक्तायां बोधौ स्थित्वा । अबद्धासुक्तायां सर्वज्ञतायां स्थित्वा । अबद्धा-
सुक्तायां मार्गाकारज्ञतायां स्थित्वा । अबद्धासुक्तायां सर्वाकारज्ञतायां
स्थित्वा । अबद्धासुक्तायां तथतायां स्थित्वा । अबद्धासुक्तायामवि-
तथतायां स्थित्वा । अबद्धासुक्तायामनन्यतथतायां स्थित्वा । अबद्धा-
सुक्तायां धर्मतायां स्थित्वा । अबद्धासुक्ते धर्मधातौ स्थित्वा । अबद्धा-
सुक्तायां धर्मस्थितितायां स्थित्वा । अबद्धासुक्तायां धर्मनियामतायां
स्थित्वा । अबद्धासुक्तायां भूतकोटौ स्थित्वा । अबद्धासुक्तेऽपंखते
स्थित्वा । अबद्धासुक्तेऽबद्धासुक्तान् सत्त्वान् परिमोचयिष्यति ।

अबद्धासुक्तोऽबद्धासुक्तं बुद्धचेत्रं परिशोधयिष्यति । अबद्धा-
सुक्तोऽबद्धासुक्तान् बुद्धान् भगवतः पर्युपासिष्यति । अबद्धासुक्तो-
ऽबद्धासुक्तान् धर्मान् श्रोष्यति । अबद्धासुक्तोऽबद्धासुक्तैर्बुद्धैर्भगव-
द्भिर्नजातुविरहितो भविष्यति । अबद्धासुक्तोऽबद्धासुक्ताभिरभिज्ञा-
भिर्न जातुविरहितो भविष्यति । अबद्धासुक्तोऽबद्धासुक्तैः पञ्चभिस्स-
चुभिर्न जातुविरहितो भवति । अबद्धासुक्तोऽबद्धासुक्ताभिर्धारणी-
भिर्न जातुविरहितो भविष्यति । अबद्धासुक्तोऽबद्धासुक्तैः समाधि-
भिर्न जातुविरहितो भविष्यति । अबद्धासुक्तोऽबद्धासुक्तां मार्गा-
कारज्ञतासुत्पादयिष्यति । अबद्धासुक्तोऽबद्धासुक्तां सर्वज्ञतां सर्वा-

कारज्ञतामभिसम्भोत्स्यते । अबद्धासुक्तोऽबद्धासुक्तं धर्मचक्रं प्रवर्त्त-
यिष्यति । अबद्धासुक्तोऽबद्धासुक्तान् सत्त्वां स्त्रिषु यानेषु नियो-
जयिष्यति । एवं खल्वायुष्मन् पूर्णं बोधिसत्त्वो महासत्त्वोऽबद्धासुक्तो
ऽबद्धासुक्ताभिः षड्भिः पारमिताभिः सर्वधर्मां ननु भोत्स्यते ।
असत्ताषु पादाय विविक्ततासुपादाय । अनुत्पादतासुपादाय ।

एवं खल्वायुष्मन् पूर्णं बोधिसत्त्वो महासत्त्वोऽबद्धासुक्तो महा-
यान सनाह सन्नद्ध इति वेदितव्यः ।

अथायुष्मन् सुभूतिर्भगवन्तमेतदबोचत् । कतमद्भगवन् बोधि-
सत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । कियन्तो भगवन् बोधिसत्त्वो
महासत्त्वो महायानसंप्रस्थिता वेदितव्याः । कुतस्तद्यानं निर्यास्यति ।
कवातद्यानं स्यास्यति । को वा तेन यानेन निर्यास्यति । एवमुक्ते
भगवानायुष्मन्तं सुभूतिमेतदबोचत् । यत्सुभूते एवं वदसि । कत-
मद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । षट्पारमिता सुभूते
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । कतमे षट् । दानपारमिता,
शीलपारमिता, चान्तिपारमिता, वीर्यपारमिता, ध्यानपार-
मिता, प्रज्ञापारमिता ।

इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तै
र्मनसिकारैर्दानमर्थिभ्यो ददाति यदुताऽध्यात्मिकवाह्यानि वस्त्रनि
तच्च सर्वसत्त्वैः साङ्गैः साधारणं कृत्वा अनुत्तरायां सम्यक् सम्बोधौ
परिणामयत्यनुपलभयोगेन । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य दान-
पारमिता । आह । कतमा भगवन् बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
शीलपारमिता । भगवानाह । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः

सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तैस्त्रितोत्पादैरात्मना च दशकुशलान् कर्मपथान् समादाय वर्त्तते । परांश्च दशकुशलेषु कर्मपथेषु समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति अनुपलम्भयोगेन । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य परामृष्टा श्रीलपारमिता । आह । कतमा भगवन् बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चान्तिपारमिता । भगवानाह । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तै र्मनसिकारैरात्मनाचचान्तिसम्पन्नो भवति । परांश्च चान्तौ समादापयन्त्यनुपलम्भयोगेन । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चान्तिपारमिता । आह । कतमा भगवन् बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य वीर्यपारमिता । भगवानाह । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तै र्मनसिकारैरात्मना च पञ्चसु पारमितास्त्रनिच्छिन्नधुरो भवति । परांश्च पञ्चसु पारमितासु नियोजयत्यनुपलम्भयोगेन । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य वीर्यपारमिता । आह । कतमा भगवन् बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानपारमिता । भगवानाह । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तै र्मनसिकारैरुपाय कौशलेन ध्यानानि समापद्यते । परांश्च ध्यानेषु समादापयत्यनुपलम्भयोगेन । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ध्यानपारमिता । आह । कतमा भगवन् बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमिता । भगवानाह । इह सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सर्वाकारज्ञता प्रतिसंयुक्तैस्त्रितोत्पादैरात्मना च सर्वधर्मानाऽभिनिविशते । सर्वधर्मानाञ्च प्रकृतिं प्रत्यवेक्षते अनुपलम्भयोगेन । सर्वधर्माननभिनिविश्य सर्वधर्मप्रकृतिप्रत्यवे-

क्षणतायां सत्त्वान् समादापयति निवेशयति प्रतिष्ठापयति अनुपलम्भयोगेन । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापारमिता । इदं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुताऽध्यात्मशून्यता, वहिर्द्वाशून्यता, अध्यात्मवहिर्द्वाशून्यता, शून्यताऽशून्यता महाशून्यता, परमार्थशून्यता, संस्कृतशून्यता, असंस्कृतशून्यता । अत्यन्तशून्यता, अनवरागशून्यता, अनवकारशून्यता, प्रकृतिशून्यता, सर्वधर्मशून्यता, खलक्षणशून्यता, अनुपलम्भशून्यता, अभावशून्यता, स्वभावशून्यता, अभावस्वभावशून्यता ।

तत्र कतमाऽध्यात्मशून्यता, आध्यात्मिकाधर्मा उच्यन्ते । चक्षुः श्रोत्रं घ्राणं जिह्वाकायोमनः । तत्र चक्षुश्चक्षुषाशून्यमकूटस्थाऽविनाशितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । श्रोत्रं श्रोत्रेण शून्यमकूटस्थाऽविनाशितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । घ्राणं घ्राणेन शून्यमकूटस्थाविनाशितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । जिह्वा जिह्वया शून्याऽकूटस्थाऽविनाशितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । कायः कायेन शून्योऽकूटस्थाऽविनाशितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । मनोमनसा शून्यमकूटस्थाविनाशितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । इयमुच्यतेऽध्यात्मशून्यता ।

तत्र कतमा वहिर्द्वाशून्यता, बाह्याधर्मा उच्यन्ते रूपशब्दगन्धरसस्यर्गधर्मा । तत्र रूपं रूपेण शून्यमकूटस्थाऽविनाशितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । शब्दः शब्देन शून्योऽकूटस्थाऽविना-

श्रितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । गन्धो गन्धेन शून्यो-
ऽकूटस्थाऽविनाश्रितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । रसो-
रसेन शून्योऽकूटस्थाऽविनाश्रितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृति-
रस्यैषा । स्रग्भः स्रग्भेन शून्योऽकूटस्थाऽविनाश्रितामुपादाय । तत्कस्य
हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । धर्माधर्मैः शून्या अकूटस्थाऽविनाश्रितामुपा-
दाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । इयमुच्यते वहिर्द्वाशून्यता ।

तत्र कतमाऽध्यात्मवहिर्द्वाशून्यता, षडाध्यात्मिकान्यायतनानि,
इमे उच्यन्ते आध्यात्मिकवाह्यधर्माः । तत्राध्यात्मिकाधर्मा वाह्य-
धर्मैः शून्याः अकूटस्थाऽविनाश्रितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः
प्रकृतिरस्यैषा । इमे वाह्याधर्माः आध्यात्मिकैधर्मैः शून्याः अकूटस्था-
ऽविनाश्रितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । इयमुच्यते
अध्यात्मवहिर्द्वाशून्यता । तत्र कतमाशून्यताशून्यता । या सर्व-
धर्माणां शून्यता तथा शून्यतया शून्या शून्यताऽकूटस्थाऽविनाश्रिता-
मुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । इयमुच्यते शून्यता-
शून्यता । तत्र कतमामहाशून्यता, पूर्वादिक् पूर्व्यादिशा शून्या,
दक्षिणादिग्दक्षिणादिशाशून्या । पश्चिमादिक् पश्चिमयादिशा
शून्या । उत्तरादिगूत्तरयादिशा शून्या । अधस्ताद्दिग्दक्षिणादिशा
शून्या । उपरिष्ठाद्दिगूपरिष्ठादिशा शून्या । एवं विदिशोविदिग्भिः
शून्या । अकूटस्थाऽविनाश्रितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरा-
सामिथं । इयमुच्यते महाशून्यता । तत्र कतमा परमार्थशून्यता ।
परमार्था उच्यन्ते ये निर्वाणानि । तच्च निर्वाणं निर्वाणेन शून्य
मकूटस्थाविनाश्रितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरेषामिथं ।

इयमुच्यते परमार्थशून्यता । तत्र कतमा संस्कृतशून्यता । संस्कृत-
मुच्यते । कामधातुः रूपधातुः आरूप्यधातुः तत्र कामधातुः
कामधातुना शून्यः । रूपधातुरूपधातुना शून्यः । आरूप्यधातु-
रारूप्यधातुना शून्यः अकूटस्थाऽविनाश्रितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः
प्रकृतिरेषामिथं । इयमुच्यते संस्कृतशून्यता । तत्र कतमाऽसंस्कृत-
शून्यता । असंस्कृतमुच्यते यस्य नोत्पादो न निरोधो न स्थिते-
रन्यथात्वमिदमुच्यते । संस्कृतं । तच्चाऽसंस्कृतमसंस्कृतेन शून्यमकूट-
स्थाऽविनाश्रितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । इयमु-
च्यतेऽसंस्कृतशून्यता । तत्र कतमाऽत्यन्तशून्यता । यस्यान्तो नोपलभ्यते
तदत्यन्तं । अत्यन्तमत्यन्तेन शून्यमकूटस्थाविनाश्रितामुपादाय ।
तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा इयमुच्यतेऽत्यन्तशून्यता । तत्र कतमा-
ऽनवरागशून्यता । यस्याऽवरं नोपलभ्यते । नाऽयं तस्यागतिर्नोप-
लभ्यते नोगतिः । अनवरागमनवरागेण शून्यमकूटस्थाविनाश्रि-
तामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । इयमुच्यते ऽनवरा-
गशून्यता । तत्र कतमाऽनवकारशून्यता । यत्र न कस्यचिद्धर्मस्य
च्छोरणमस्ति, अनवकारोऽनवकारेण शून्योऽकूटस्थाऽविनाश्रिता-
मुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । इयमुच्यतेऽनवकारशून्यता ।
तत्र कतमाप्रकृतिशून्यता, या सर्वधर्माणां प्रकृतिः संस्कृतानां वाऽ-
संस्कृतानां वा, सा न आवकैः कृता न प्रत्येकबुद्धैः न बोधिसत्त्वै-
र्महासत्त्वैः न तथागतैरर्हद्भिः सम्यक् सम्बुद्धैः कृता प्रकृतिः प्रकृ-
त्याशून्याऽकूटस्थाऽविनाश्रितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्या
इयं । इयमुच्यते प्रकृतिशून्यता । तत्र कतमासर्वधर्मशून्यता ।

सर्वधर्मा उच्यन्ते । रूपं वेदनासंज्ञासंस्काराविज्ञानं चक्षुःश्रोत्र
 घ्राणं जिह्वा कायमनः । रूपं शब्दोगन्धोरसः स्पर्शाधर्माः । चक्षु-
 र्विज्ञानं श्रोत्रविज्ञानं घ्राणविज्ञानं जिह्वाविज्ञानं कायविज्ञानं
 मनोविज्ञानं । चक्षुःसंस्पर्शः श्रोत्रसंस्पर्शः घ्राणसंस्पर्शः जिह्वासंस्पर्शः
 कायसंस्पर्श मनःसंस्पर्शः । चक्षुःसंस्पर्शजावेदना, श्रोत्रसंस्पर्शजावेदना,
 घ्राणसंस्पर्शजावेदना, जिह्वासंस्पर्शजावेदना, कायसंस्पर्शजावेदना, मनः
 संस्पर्शजावेदना । रूपिणोधर्माः । अरूपिणोधर्माः । संस्कृताधर्मा,
 असंस्कृताधर्माः । इमे उच्यन्ते सर्वधर्माः । सर्वधर्माः सर्वधर्मैः
 शून्याः अकूटस्थाऽविनाशितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरे-
 षामियं । इयमुच्यते सर्वधर्मशून्यता । तत्र कतमा खलचणशून्यता ।
 रूपलक्षणं रूपमनुपलम्भनामलक्षणावेदना । उद्ग्रहणलक्षणासंज्ञा ।
 अभिज्ञासंस्कारलक्षणाः संस्काराः । विज्ञानलक्षणं विज्ञानं । दुःख-
 लक्षणाः स्कन्धाः । आग्नीविषलक्षणाधातवः । आपद्धारलक्षणान्या-
 यतनानि । सामग्रीलक्षणः । प्रतीत्यसमुत्पादः । परित्यागलक्षणा
 दानपारमिताः । अनुदाहलक्षणा ग्रीलपारमिता । अकोपनालक्षणा
 क्षान्तिपारमिताः । अनवमद्यलक्षणा वीर्यपारमिता । संग्रहलक्षणा
 ध्यानपारमिता । असङ्गलक्षणा प्रज्ञापारमिता । अकोपनालक्षणानि
 चत्वारि ध्यानानि, चत्वार्यप्रमाणानि चतस्र आरूप्यसमापत्तयः ।
 नैर्यानिकलक्षणाः सप्तचिंशद्बोधिपचाधर्माः । विविक्तलक्षणं शून्यता-
 विमोचमुखं । शान्तलक्षणमानिमित्तविमोचमुखं । दुःखामोहलक्षण-
 मप्रणिहितविमोचमुखं । विमोचनालक्षणा विमोचाः । सुनिश्चित-
 लक्षणानि बलानि । सुप्रतिष्ठितलक्षणानि वैशारद्यानि । अना-

च्छेद्यलक्षणाः प्रतिसन्निदः । हितोपसंहारलक्षणा महामैत्री ।
 चाणलक्षणा महाकरुणा । प्रामोद्यलक्षणा महामुदिता । असंकीर्ण-
 लक्षणा महोपेक्षा । असंहार्यलक्षणा अष्टादशावेणिका बुद्धधर्माः ।
 प्रत्यक्षलक्षणा सर्वाकारज्ञताज्ञानं । यच्च संस्कृतानां धर्माणां लक्षणं
 यच्चाऽसंस्कृतानां धर्माणां लक्षणं । खेनखेनलक्षणेन सर्व एते धर्माः
 शून्याः अकूटस्थाऽविनाशितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरे-
 षामियं । इयमुच्यते खलचण शून्यता । तत्र कतमा अनुपलम्भ
 शून्यता । यच्चाऽतीतं नोपलभ्यते । अनागतं नोपलभ्यते । प्रत्युत्पन्नस्य
 स्थितिनेपलभ्यते । अनुपलम्भोऽनुपलम्भेन शून्योऽकूटस्थाविनाशिता-
 मुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । इयमुच्यतेऽनुपलम्भ-
 शून्यता । तत्र कतमा । *भावस्वभावशून्यता । नास्ति सांयोगिकः
 स्वभावः प्रतीत्यसमुपपन्नत्वात् सर्वधर्माणां । संयोगः संयोगेन शून्यो
 ऽकूटस्थाविनाशितामुपादाय । तत्कस्य हेतोः प्रकृतिरस्यैषा । इय-
 मुच्यतेऽभावस्वभावशून्यता । पुनरपरं सुभूते भावोभावेन शून्याः ।
 अभावोऽभावेनशून्यः । स्वभावः स्वभावेन शून्यः । परभावः परभावेन
 शून्यः । तत्र कतमाभावः । भाव उच्यते पञ्चस्कन्धाः । पञ्चस्कन्धाः
 पञ्चस्कन्धैः शून्याः । एवं भावोभावेन शून्यः । कतमभावः स्वभावेन
 शून्यः । अभाव उच्यतेऽसंस्कृतं । तच्चाऽसंस्कृतमसंस्कृतेन शून्यं ।
 अभावोऽभावेन शून्यः । स्वभावः स्वभावेन शून्यं । परभावः पर-
 भावेन शून्यः । स्वभाव उच्यते प्रकृतिरविपरीतं । तत्र या शून्यता

* आदर्शपुस्तके ऽभावशून्यता स्वभावशून्यतयोरत्रनिर्देशोनास्ति किन्तु
 पञ्चात्तयोर्विवरणं दृश्यते ।

सानज्ञानेन कृता न दर्शनेन । इयमुच्यते स्वभावशून्यता । तत्र
कतमापरभावः शून्यता । या उत्पादाद्वा तथागतानामनुत्पादाद्वा
तथागतानां स्थितैरेष धर्मस्थितिता, धर्मता धर्मधातु धर्मनिय-
मता । तथता अत्रितथता, अनन्य तथता, भूतकोटिः । इति हि
येषां धर्माणां परेण शून्यता । इयमुच्यते परभावशून्यता । इदं
सुभृते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं ।

पुनरपरं सुभृते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदूत-
शूरङ्गमोनाम समाधिः । रत्नसुद्रानाम समाधिः । सिंहविक्रीडि-
तोनाम समाधिः । सुचन्द्रोनाम समाधिः । चन्द्रध्वजकेतुर्नाम
समाधिः । सर्वधर्मोद्गतोनाम समाधिः । अधिवचनसंप्रवेशोनाम
समाधिः । विलोकितमूर्द्धोनाम समाधिः । धर्मधातुनियतोनाम
समाधिः । नियतध्वजकेतुर्नाम समाधिः । वज्रोनाम समाधिः ।
सर्वधर्मप्रवेशसुद्रानाम समाधिः । समाधिराजसुप्रतिष्ठितोनाम
समाधिः । रश्मिप्रसुक्तोनाम समाधिः । बलबूहोनाम समाधिः ।
ससुद्रतोनाम समाधिः । निरुक्तानियतप्रवेशोनाम समाधिः ।
अधिवचनसंप्रवेशोनाम समाधिः । दिग्विलोकितोनाम समाधिः ।
आधारसुद्रानाम समाधिः । असम्प्रमोषोनाम समाधिः । सर्व-
धर्मसमवसरणसागरसमुद्रानाम समाधिः । आकाशस्फुरणोनाम
समाधिः । बज्रमण्डलोनाम समाधिः । ध्वजायकेयूरोनाम
समाधिः । इन्द्रकेतुर्नाम समाधिः । ओतोऽनुगतोनाम समाधिः ।
सिंहविजृम्भितोनाम समाधिः । व्यस्तोनाम समाधिः । रणञ्जहो-
द्वाम समाधिः । वैरोचनोनाम समाधिः । अनद्योनाम समाधिः ।

अनिकेतस्थितोनाम समाधिः । निश्चितोनाम समाधिः । विमल-
प्रदीपोनाम समाधिः । अनन्तप्रभोनाम समाधिः । प्रभाकरोनाम
समाधिः । समन्तावभासोनाम समाधिः । शुद्धसारोनाम समाधिः ।
विमलप्रभोनाम समाधिः । रतिङ्करोनाम समाधिः । विद्युत्प्रदीपो-
नाम समाधिः । अक्षयोनाम समाधिः । अजेयोनाम समाधिः ।
तेजोवतीनाम समाधिः । जयापगतोनाम समाधिः । अनिञ्जोनाम
समाधिः । अविवर्त्तोनाम समाधिः । सूर्यप्रदीपोनाम समाधिः ।
चन्द्रविमलोनाम समाधिः । प्रज्ञाप्रदीपोनाम समाधिः । शुद्ध-
प्रतिभासोनाम समाधिः । आलोककरोनाम समाधिः । कारा-
कारोनाम समाधिः । ज्ञानकेतुर्नाम समाधिः । वज्रोपमोनाम
समाधिः । चित्तस्थितिर्नाम समाधिः । समन्तालोकोनाम समाधिः ।
सुप्रतिष्ठितोनाम समाधिः । रत्नकोटिर्नाम समाधिः । वरधर्म-
सुद्रानाम समाधिः । सर्वधर्मसमतानाम समाधिः । रतिजहोनाम
समाधिः । धर्मोद्गतोनाम समाधिः । विकिरणोनाम समाधिः ।
सर्वधर्मपदप्रभेदोनाम समाधिः । समाचरावकारोनाम समाधिः ।
अचरापगतोनाम समाधिः । अरम्बरणच्छेदोनाम समाधिः ।
अविकारोनाम समाधिः । प्रभाकरोनाम समाधिः । नामनियत-
प्रवेशोनाम समाधिः । अनिकेतचारीनाम समाधिः । तिमिरापगतो-
नाम समाधिः । चारित्रवतीनाम समाधिः । अवल्लानाम समाधिः ।
विषयतीर्णोनाम समाधिः । सर्वगुणसञ्चयोनाम समाधिः । स्थित-
निश्चितोनाम समाधिः । शुभपुष्पितशुद्धिर्नाम समाधिः । बोध्यज्ञ-
वतीनाम समाधिः । अनन्तप्रतिभावोनाम समाधिः । असमसमो-

नाम समाधिः । सर्वधर्मातिक्रमणोनाम समाधिः । परिच्छेदकरो-
नाम समाधिः । विमतिविकरणोनाम समाधिः । निरधिष्ठानो-
नाम समाधिः । एकव्यूहोनाम समाधिः । आकाराभिनिर्हारो-
नाम समाधिः । एकाकारोनाम समाधिः । सर्वसुखदुःखनिरभि-
नन्दीनाम समाधिः । सर्वाकारवरोपेतोनाम समाधिः । आकारा-
नवकारोनाम समाधिः । नैर्वधिकसर्वभवतलापगतोनाम समाधिः ।
संकेतस्तप्रवेशोनाम समाधिः । गौर्घोषाच्चरविमुक्तोनाम समाधिः ।
ज्वलनोक्कानाम समाधिः । लक्षणपरिशोधनोनाम समाधिः ।
अनभिलक्षितोनाम समाधिः । सर्वाकारवरोपेतोनाम समाधिः ।
सर्वसुखदुःखनिरभिनन्दीनाम समाधिः । अच्यकरणोनाम
समाधिः । धारणीमतिर्नाम समाधिः । सम्यक्त्वमिथ्यात्वसंप्रशमोनाम
समाधिः । सर्वरोधनिरोधसंप्रशमनोनाम समाधिः । अनुधोधा-
प्रतिरोधोनाम समाधिः । विमरप्रभोनाम समाधिः । सारवतीनाम
समाधिः । परिपूर्णचन्द्रविमलोनाम समाधिः । विद्युत्प्रभोनाम
समाधिः । महाव्यूहोनाम समाधिः । सर्वलोकप्रभाकरोनाम
समाधिः । समाधिस्मृतानाम समाधिः । अरजोविरजोनयुक्तोनाम
समाधिः । अरणसरणसमवसरणोनाम समाधिः । अरणसरणसर्व-
समवसरणोनामसमाधिः । अनिलशानिकेतनिरतोनाम समाधिः ।
तथतास्थितनिश्चितोनाम समाधिः । कायकलिसंप्रमथनोनाम
समाधिः । वक्त्रलिखिध्वंसनगणकल्पोनाम समाधिः । आकाशा-
सङ्गविमुक्तिनिरूपलेपोनाम समाधिः ॥ ० ॥

शतसाहस्र्याः प्रज्ञापारमितायाः सप्तमः परिवर्तः ॥

अथ अष्टमः परिवर्तः ।

तत्र कतमः शूरङ्गमोनाम समाधिः । यः समाधिः सर्वसमा-
धीनां गोचरमनुभवत्ययमुच्यते शूरङ्गमोनाम समाधिः । तत्र
कतमा रत्नमुद्रानाम समाधिः । येन समाधिना सर्वसमाधयो-
मुद्रिता भवन्ति । अयमुच्यते रत्नमुद्रानाम समाधिः । तत्र कतमः
सिंहविक्रीडितोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधि-
भिर्विक्रीडयत्ययमुच्यते सिंहविक्रीडितोनाम समाधिः ।

तत्र कतमः सुचन्द्रोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा
सर्वसमाधीनवभासयति । अयमुच्यते सुचन्द्रनाम समाधिः । तत्र
कतमश्चन्द्रध्वजकेतुर्नाम समाधिः । यः समाधिः सर्वसमाधीनां
ध्वजं धारयति । अयमुच्यते चन्द्रध्वजकेतुर्नाम समाधिः । तत्र
कतमः सर्वधर्माङ्गतोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्व-
समाधिभिरभ्युद्गच्छति । अयमुच्यते सर्वधर्माङ्गतोनाम समाधिः ।
तत्र कतमो विलोकितमूर्द्धोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा
सर्वसमाधीनां मूर्द्धानं विलोकयति । अयमुच्यते विलोकितमूर्द्धो-
नाम समाधिः । तत्र कतमो धर्मधातुनियतोनाम समाधिः ।
यत्र समाधौ स्थित्वा धर्मधातौ निश्चयं गच्छति । अयमुच्यते
धर्मधातुनियतोनाम समाधिः । तत्र कतमो नियत ध्वजकेतुर्नाम
समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां नियतं ध्वजं
धारयति । अयमुच्यते नियतध्वजकेतुर्नाम समाधिः । तत्र कतमो

वज्रोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा न भिद्यते । अयमुच्यते वज्रोनाम समाधिः । तत्र कतमः सर्वधर्मप्रवेशमुद्रानाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वधर्माणां मुद्रां प्रविशत्ययमुच्यते सर्वधर्म-
प्रवेशमुद्रानाम समाधिः । तत्र कतमः समाधिराजसु प्रतिष्ठितो-
नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधिषु राजसु प्रतिष्ठानेन प्रतितिष्ठति । अयमुच्यते समाधिराजसु प्रतिष्ठितोनाम समाधिः । तत्र कतमोरग्निप्रसुक्तोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां रश्मीनवसृजति । अयमुच्यते रग्निप्रसुक्तो-
नाम समाधिः । तत्र कतमोवल्युहोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां वल्युहतां कारयति । अयमुच्यते वल-
युहोनाम समाधिः । तत्र कतमः समुद्रतोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थितस्य सर्वे समाधयः समुद्रच्छन्ति । अयमुच्यते समुद्रतोनाम समाधिः । तत्र कतमोनिरुक्ति नियतप्रवेशोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां निरुक्तिनिर्देशान् प्रवेशयति । अयमुच्यते निरुक्तिनियतप्रवेशोनाम समाधिः । तत्र कतमोवचनसंप्रवेशोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्व-
समाधीनामधिवचनानि प्रवेशयति । अयमुच्यते ऽधिवचनसंप्रवेशो-
नाम समाधिः । तत्र कतमोदिम्बिलोकितोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां दिग्गो विलोकयति अयमुच्यते दिम्बिलोकितोनाम समाधिः । तत्र कतम आधारमुद्रानाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां मुद्राधारयति । अयमुच्यते आधारमुद्रानाम समाधिः । तत्र कतमोऽसंप्रमोघोनाम

समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा तस्य समाधयो न मुह्यन्ति । अयमुच्यते ऽसंप्रमोघोनाम समाधिः । तत्र कतमः सर्वधर्मसमवशरण सागरमुद्रा नामसमाधिः । यत्र समाधौ स्थितस्य सर्वे समाधयः संग्रहं समवशरणं गच्छन्ति । अयमुच्यते सर्वधर्मसमवशरण सागरमुद्रा नामसमाधिः । तत्र कतम आकाशस्फुरणोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनामाकाशस्फुरणतथा स्फुरति । अयमुच्यते आकाशस्फुरणोनाम समाधिः । तत्र कतमो वज्रमण्डलोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां मण्डलानि धारयति । अयमुच्यते वज्रमण्डलोनाम समाधिः । तत्र कतमोरणजहोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वज्ञेयमत्तान् शोषयति । अयमुच्यते रणजहोनाम समाधिः । तत्र कतमो-
वैरोचनोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीन-
वभासयति तपति विरोचते । अयमुच्यते वैरोचनोनाम समाधिः । तत्र कतमो ऽनेषोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा न कञ्चिद्दुर्गमेषते । अयमुच्यते ऽनेषोनाम समाधिः । तत्र कतमो-
ऽनिकेतस्थितोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा न कञ्चिद्दुर्गमं निकेतस्थितं समनुपश्यति । अयमुच्यते ऽनिकेतस्थितोनाम समाधिः । तत्र कतमोनिश्चितोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थितस्य न चित्तं न चेतसिकाधर्माप्रवर्तन्ते । अयमुच्यते निश्चितोनाम समाधिः । तत्र कतमो विमलप्रदीपोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां विमलप्रदीपं करोति । अयमुच्यते विमल-
प्रदीपोनाम समाधिः । तत्र कतमोऽनन्तप्रभोनाम समाधिः ।

यत्र समाधौ स्थित्वा ऽनन्तां प्रभां करोति । अयमुच्यते ऽनन्त-
 प्रभोनाम समाधिः । तत्र कतमः प्रभाकरोनाम समाधिः । यस्य
 समाधेः सहप्रतिलम्भात् सर्वसमाधीनां प्रभां करोति । अयमुच्यते
 प्रभाकरोनाम समाधिः । तत्र कतमः समन्तावभाषोनाम समाधिः ।
 यस्य समाधेः सहप्रतिलम्भात् सर्वसमाधिमुखान्यवभाषयति ।
 अयमुच्यते समन्तावभाषोनाम समाधिः । तत्र कतमः शुद्धसारो-
 नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा समाधीनां शुद्धसमन्ता-
 मनुप्राप्नोति । अयमुच्यते शुद्धसारोनाम समाधिः । तत्र कतमो
 विमलप्रभोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां
 मलमपकर्षति । सर्वसमाधींश्च प्रतिभाषयति । अयमुच्यते विमल-
 प्रभोनाम समाधिः । तत्र कतमोरतिकरोनाम समाधिः । यत्र
 समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां रतिमनुभवति । अयमुच्यते
 रतिकरोनाम समाधिः । तत्र कतमो विद्युत् प्रदीपोनाम समाधिः ।
 यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां प्रदीपं करोति । अयमुच्यते
 विद्युत्प्रदीपोनाम समाधिः । तत्र कतमो ऽच्योनाम समाधिः ।
 यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां नैव क्षयं नाक्षयं समनुपश्यति ।
 अयमुच्यते ऽच्योनाम समाधिः । तत्र कतम स्तेजोवतीनाम
 समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीं स्तेजसाश्रिया च
 ज्वल्यति । अयमुच्यते तेजोवतीनाम समाधिः । तत्र कतमः
 क्षयापगतोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधी न
 क्षयाननुपश्यति । तथा च पश्यति यथाह्वयि न समनुपश्यति ।
 अयमुच्यते क्षयापगतोनाम समाधिः । तत्र कतमो ऽनिञ्जोनाम

समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनञ्जति न मन्यते न
 खन्दते न प्रपञ्चयति ते नोच्यते ऽनिञ्जोनाम समाधिः । तत्र कतमो
 ऽविवर्त्तोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां
 विवर्त्तनं न समनुपश्यति । अयमुच्यते ऽविवर्त्तोनाम समाधिः । तत्र
 कतमः सूर्यप्रदीपोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमा-
 धीनां मुखमवभाषयति । अयमुच्यते सूर्यप्रदीपोनाम समाधिः ।
 तत्र कतमश्चन्द्रविमलोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा
 सर्वसमाधीनामनन्धाकारं करोति । अयमुच्यते चन्द्रविमलोनाम
 समाधिः । तत्र कतमः शुद्धप्रतिभाषोनाम समाधिः । यत्र
 समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां चतस्रः प्रतिसम्बिद्ः प्रतिलभते
 ऽयमुच्यते शुद्धप्रतिभाषोनाम समाधिः । तत्र कतम आलोक-
 करोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधिमुखानामा-
 लोकं करोति । अयमुच्यते आलोककरोनाम समाधिः । तत्र
 कतमः काराकारोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्व-
 समाधीनां कारगतां क्रियां करोति । अयमुच्यते काराकारोनाम
 समाधिः । तत्र कतमो ज्ञानकेतुनाम समाधिः । यत्र समाधौ
 स्थित्वा सर्वसमाधीनां ज्ञानकेतुं समनुपश्यति । अयमुच्यते
 ज्ञानकेतुनाम समाधिः । तत्र कतमो वज्रोपमोनाम समाधिः ।
 यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां निर्बन्धिकं करोति । यत्
 समाधिमपि न समनुपश्यति । अयमुच्यते वज्रोपमोनाम
 समाधिः । तत्र कतमश्चित्तस्थितिनाम समाधिः । यत्र समाधौ
 स्थित्वा ऽस्य चित्तं न विचलति । न विवर्त्तते न परिचलति न

विघातमापद्यते । न वा ऽस्यैवं भवति चित्तमिदमिति । अय-
मुच्यते चित्तस्थितिर्नाम समाधिः । तत्र कतमः समन्तालोकोनाम
समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा समन्तादात्तलोकं समनुपश्यति ।
अयमुच्यते समन्तालोकोनाम समाधिः । तत्र कतमः सुप्रतिष्ठि-
तोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधिषु सुप्रतिष्ठितो
भवति । अयमुच्यते सुप्रतिष्ठितो नाम समाधिः । तत्र कतमो
रत्नकोटिर्नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधयः समन्ता-
द्रत्नकोटिरिव संदृश्यते । अयमुच्यते रत्नकोटिर्नाम समाधिः । तत्र
कतमो वरधर्मसुद्रानाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्व-
समाधयोसुद्रिता भवन्ति । असुद्राकोटिसुद्रितासुपादाय । अय-
मुच्यते वरधर्मसुद्रानाम समाधिः । तत्र कतमा सर्वधर्मसमतानाम
समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा न कश्चिद्धर्मं समतानिर्मुक्तं
समनुपश्यति । अयमुच्यते सर्वधर्म समतानाम समाधिः । तत्र
कतमो रतिञ्जहोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमा-
धीनां सर्वधर्मानाञ्च रतिञ्जहाति । अयमुच्यते रतिञ्जहोनाम
समाधिः । तत्र कतमो धर्मोद्गतोनाम समाधिः । यत्र समाधौ
स्थित्वा सर्वधर्माणां तमोविधर्मात् सर्वसमाधिभिश्चोद्गच्छति ।
अयमुच्यते धर्मोद्गतोनाम समाधिः । तत्र कतमो विकिरणोनाम
समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधिभिः सर्वधर्मान् विकि-
रयति । अयमुच्यते विकिरणोनाम समाधिः । तत्र कतमः
सर्वधर्मपदप्रभेदोनाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमा-
धीनां सर्वधर्मानाञ्च पदानि प्रभिनन्ति । अयमुच्यते सर्वधर्मपद-

प्रभेदोनाम समाधिः । तत्र कतमः समाचराकारोनाम समाधिः ।
यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां समाचरतां प्रतिपद्यते । अय-
मुच्यते समाचराकारोनाम समाधिः । तत्र कतमो ऽचरापगतो-
नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनामेकाचरमपि
नोपलभते । अयमुच्यते ऽचरापगतो नाम समाधिः । तत्र कतम
आरम्बणच्छेदो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्व-
समाधीनामारम्बणच्छेदो भवति । अयमुच्यते आरम्बणच्छेदो
नाम समाधिः । तत्र कतमः अविकारो नाम समाधिः । यत्र
समाधौ स्थित्वा सर्वधर्माणां विकारान् नोपलभते । अयमुच्यते
अविकारो नाम समाधिः । तत्र कतमो ऽप्रकारो नाम समाधिः ।
यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वधर्माणां प्रकारमपि नोपलभते । अय-
मुच्यते ऽप्रकारो नाम समाधिः । तत्र कतमः अनिकेतचारी नाम
समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां निकेतं नोपलभते ।
अयमुच्यते अनिकेतचारी नाम समाधिः । तत्र कतमस्तिमिरा-
पगतो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वधर्माणां तिमिरं
विशोधयति । अयमुच्यते तिमिरापगतो नाम समाधिः । तत्र
कतमश्चारित्रवती नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्व-
समाधीनाञ्चरन्तं समनुपश्यति । अयमुच्यते चारित्रवती नाम
समाधिः । तत्र कतमः अचलो नाम समाधिः । यत्र समाधौ
स्थित्वा सर्वसमाधीनाञ्चरन्तं समनुपश्यति । अयमुच्यते अचलो
नाम समाधिः । तत्र कतमो विषयतीर्णो नाम समाधिः । यत्र
समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां विषयं समतिक्रामति । अयमुच्यते

विषयतीर्णो नाम समाधिः । तत्र कतमः सर्वगुणसञ्चयगतो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वधर्माणां सर्वसमाधीनाञ्च गुणसञ्चयमनुप्राप्नोति । अयमुच्यते सर्वगुणसञ्चयगतो नाम समाधिः । तत्र कतमः स्थितनिश्चितो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थितस्य सर्वसमाधिषु चित्तं न प्रवर्तते । अयमुच्यते स्थितनिश्चितो नाम समाधिः । तत्र कतमः शुभपुष्पितशुद्धिर्नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां शुभपुष्पितशुद्धिं प्रतिलभते अयमुच्यते शुभपुष्पितशुद्धिर्नाम समाधिः । तत्र कतमो बोध्यङ्गवती नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां सप्तबोध्यङ्गानि प्रतिलभते । अयमुच्यते बोध्यङ्गवती नाम समाधिः । तत्र कतमो अनन्तप्रतिभानो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा समाधिञ्चनन्तं प्रतिलभते । अयमुच्यते अनन्तप्रतिभानो नाम समाधिः । तत्र कतमो असमसो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधिष्वसमसतां प्रतिलभते । अयमुच्यते असमसो नाम समाधिः । तत्र कतमः सर्वधर्मातिक्रमणो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वत्रैधातुकं समति क्रामति । अयमुच्यते सर्वधर्मातिक्रमणो नाम समाधिः । तत्र कतमः परिच्छेदकरो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वधर्माणां सर्वसमाधीनाञ्च परिच्छेदं पश्यति । अयमुच्यते परिच्छेदकरो नाम समाधिः । तत्र कतमो विमतिविकिरणो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां सर्वधर्माणाञ्च विमतिविकिरणतामनुप्राप्नोति । अयमुच्यते विमतिविकिरणो

नाम समाधिः । तत्र कतमो निरधिष्ठानो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वधर्माणां स्थानं न समनुपश्यति । अयमुच्यते निरधिष्ठानो नाम समाधिः । तत्र कतम एकव्यूहो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा न कस्यचिद्दूर्ध्वस्य द्वयतां समनुपश्यति । अयमुच्यते एकव्यूहो नाम समाधिः । तत्र कतम आकाराऽभिनिर्हारो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वधर्माणां सर्वसमाधीनाञ्चाकाराऽभिनिर्हारं समनुपश्यति । अयमुच्यते आकाराभिनिर्हारो नाम समाधिः । तत्र कतम एकाकारो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनामाकारं न समनुपश्यति । अयमुच्यते एकाकारो नाम समाधिः । तत्र कतम आकारानवकारो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनामद्वयतां समनुपश्यति । अयमुच्यते आकारानवकारो नाम समाधिः । तत्र कतमो नैर्वेधिकसर्वभवतलविगतो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां नैर्वेधिकज्ञानमनुप्रविशति । यस्याऽनुप्रवेशाच्च किञ्चिन्न प्रतिविध्यति । अयमुच्यते नैर्वेधिकसर्वभवतलविगतो नाम समाधिः । तत्र कतमः सङ्केतस्तप्रवेशो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां सङ्केतस्तानि प्रवेशयति । अयमुच्यते सङ्केतस्तप्रवेशो नाम समाधिः । तत्र कतमो गीर्घोषाक्षरविमुक्तो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां गीर्घोषाक्षरविमुक्तान् समनुपश्यति । अयमुच्यते गीर्घोषाक्षरविमुक्तो नाम समाधिः । तत्र कतमो ज्वलनोक्ता नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीर्हेजसाऽवभास-

यति । अयमुच्यते ज्वलनोक्ता नाम समाधिः । तत्र कतमोलक्षण परिशोधनो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थितस्य सर्वसमाधीनां लक्षणानि परिशुध्यन्ते । अयमुच्यते लक्षणपरिशोधनो नाम समाधिः । तत्र कतमो अनभिलक्षितो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनभिलक्षितान् समनुपश्यति । अयमुच्यते अनभिलक्षितो नाम समाधिः । तत्र कतमः सर्वाकारवरोपेतो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थितस्य सर्वसमाधयः सर्वाकारवरोपेता भवन्ति । अयमुच्यते सर्वाकारवरपेतो नाम समाधिः । तत्र कतमः सर्वसुखदुःखनिरभिनन्दी नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां सुखदुःखानि नानुपश्यति । अयमुच्यते सर्वसुखदुःखनिरभिनन्दी नाम समाधिः । तत्र कतमोऽच्यकरण्डो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां चयं न समनुपश्यति । अयमुच्यते ऽच्यकरण्डो नाम समाधिः । तत्र कतमाधारणीमतिर्नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वधारणी न्धारयति । अयमुच्यते धारणीमतिर्नाम समाधिः । तत्र कतमः सम्यक्त्वमिथ्यात्व सर्वसंगसनो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां सम्यक्त्वमिथ्यात्वं न समनुपश्यति । अयमुच्यते सम्यक्त्वमिथ्यात्व सर्वसंगसनो नाम समाधिः । तत्र कतमः सर्वरोधप्रतिरोध प्रशमनो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां रोधं विरोधं समनुपश्यति । अयमुच्यते सर्वरोधविरोधप्रशमनो नाम समाधिः । तत्र कतमो ऽनुरोधाप्रतिरोधो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वधर्माणां सर्वस-

माधीनाञ्चानुरोधाप्रतिरोधं न समनुपश्यति । अयमुच्यते ऽनुरोधाप्रतिरोधो नाम समाधिः । तत्र कतमो विमलप्रभो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां प्रभामण्डलं नोपलभते । अयमुच्यते विमलप्रभो नाम समाधिः । तत्र कतमः सारवती नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां सारं समनुपश्यति । अयमुच्यते सारवती नाम समाधिः । तत्र कतमः परिपूर्णचन्द्राभविमलो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थितस्य सर्वसमाधयः परिपूर्णा भवन्ति । तद्यथापि नाम पौर्णमास्यां चन्द्रमण्डलं । अयमुच्यते परिपूर्णचन्द्राभविमलो नाम समाधिः । तत्र कतमो महाब्यूहो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधि महाब्यूहसमन्नागतो भवति । अयमुच्यते महाब्यूहो नाम समाधिः । तत्र कतमः सर्वाकारप्रभाकरो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीन् सर्वधर्मांश्चावभासयति । अयमुच्यते सर्वाकारप्रभाकरो नाम समाधिः । तत्र कतमः समाधिसमता नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनामनुविचेपमेकाग्रतामुपलभते । अयमुच्यते समाधिसमतानाम समाधिः । तत्र कतमो ऽरणसरणसमवसरणो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थितस्य सर्वसमाधयो नरणन्ति । अयमुच्यते ऽरणसरणसमवसरणो नाम समाधिः । तत्र कतमो ऽरणसरण सर्वसमवसरणो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा अरणसरण सर्वसमवसरणतामनुप्राप्नोति । अयमुच्यते अरणसरण सर्वसमवसरणो नाम समाधिः । तत्र कतमो ऽनिलम्भनिकेतनिरतो नाम समाधिः

यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनामालयं नोपैति । अयमुच्यते
अनिलम्भनिकेतनिरतो नाम समाधिः । तत्र कतमः तथतास्थित-
निश्चितो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधितथ-
ताया न विबद्धते । अयमुच्यते तथतास्थितनिश्चितो नाम
समाधिः । तत्र कतमः कायकलिसंप्रमथनो नाम समाधिः । यत्र
समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधिकायं नोपलभते । अयमुच्यते काय-
कलिसंप्रमथनो नाम समाधिः । तत्र कतमो वाक्कलिविध्वंसन
गगणकल्पो नाम समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वसमाधीनां
वाक्कर्मनोपलभते । अयमुच्यते वाक्कलिविध्वंसनगगणकल्पो नाम
समाधिः । तत्र कतम आकाशा ऽसङ्गविमुक्तिनिरूपलोपो नाम
समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा सर्वधर्माणां माकाशाऽसङ्गनिरूप-
लेपतामनुप्राप्नोति । अयमुच्यते आकाशा ऽसङ्गविमुक्तिनिरूपलोपो
नाम समाधिः । इदं सुभूते बोधसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रज्ञापार-
मितायां चरतो महायानं ॥

शतसाहस्रिकाः प्रज्ञापारमिताया अष्टमः परिवर्तः ॥ ० ॥

अथ नवमः परिवर्तः ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । चत्वारि-
सृत्युपस्थानानि । कतमानि चत्वारि । कायसृत्युपस्थानं । वेदना-
सृत्युपस्थानं । चित्तसृत्युपस्थानं । धर्मसृत्युपस्थानं । तत्र कतमं
कायसृत्युपस्थानं । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ऽध्यात्मकाये-
काया ऽनुदर्शीं विहरति । न च कायसहगतान् वितर्कान्
वितर्कयत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीय लोकेऽभि-
ध्यादौर्ध्वनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । बहिर्द्धाकायेकायानुदर्शीं-
विहरति । न च कायसहगतान् वितर्कान् वितर्कयत्यातापी-
संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्ध्वनस्ये तच्चाऽनुपलम्भ-
योगेन । अध्यात्मबहिर्द्धाकायेकायाऽनुदर्शीं विहरति । न च
कायसहगतान् वितर्कान् वितर्कयत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान्
विनीयलोकेऽभिध्यादौर्ध्वनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

अध्यात्मवेदनासुवेदनाऽनुदर्शीं विहरति । न च वेदनासहग-
तान् वितर्कान् वितर्कयत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलो-
केऽभिध्यादौर्ध्वनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । बहिर्द्धावेदनासुवेदना-
नुदर्शीं विहरति । न च वेदनासहगतान् वितर्कान् वितर्कयत्या-
तापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्ध्वनस्ये तच्चाऽनु-
पलम्भयोगेन । अध्यात्मबहिर्द्धावेदनासु वेदनाऽनुदर्शीं विहरति ।
न च वेदनासहगतान् वितर्कान् वितर्कयत्यातापी संप्रजानन्

सृतिमान् विनीयलोके ऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।
अथात्मचित्तेचित्ताऽनुदर्शी विहरति । न च चित्तसहगतान्
वितर्कान् वितर्कयत्यातापी संप्रजानान् सृतिमान् विनीयलोके
ऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । बहिर्द्धा चित्तेचित्ताऽनु-
दर्शी विहरति । न च चित्तसहगतान् वितर्कान् वितर्कयत्यातापी
संप्रजानन् सृतिमान् विनीयलोके ऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुप-
लम्भयोगेन । अथात्मबहिर्द्धा चित्तेचित्ताऽनुदर्शी विहरति । न
च चित्तसहगतान् वितर्कान् वितर्कयत्यातापी संप्रजानन् सृति-
मान् विनीयलोके ऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

अथात्मधर्मेषु धर्मानुदर्शी विहरति । न च धर्मसहगतान्
वितर्कान् वितर्कयत्यातापी संप्रजानन् सृतिमान् विनीयलोकेऽभि-
ध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

कथं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ऽथात्मकाये कायानुदर्शी
विहरति । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वश्चरंश्चरामीति प्रजा-
नातिस्थितः स्थितोऽस्मीति प्रजानाति । निषन्नो निषन्नोऽस्मीति
प्रजानाति । ग्रयानः ग्रयितोऽस्मीति प्रजानाति । यथा यथा
खलु पुनरस्य कायः स्थितो भवति प्रणीतं वा ऽप्रणीतं वा तथा-
गतञ्च न प्रजानाति । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो
ऽथात्मकाये कायानुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् सृतिमान्
विनीयलोके ऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । पुनरपरं
सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो ऽथात्मकाये कायाऽनुदर्शीविह-
रति । सोऽभिक्राम न वा प्रतिक्राम न वा संप्रजानचारी भवत्या

लोकित विलोके संप्रजानचारी च भवति । सस्मिञ्चिते प्रसारिते
संप्रजानचारी भवति । संघाटीयात्रचीवरधारणे संप्रजानचारी
भवति । अग्रितपीतखादिताखादितान् संप्रजानचारी भवति ।
ग्रयितनिद्राक्लमप्रतिविनोदिते संप्रजानचारी भवति । आगत-
गत संप्रजानचारी भवति । स्थिते निषद्यायां संप्रजानचारी भवति ।
खप्रजागरिते संप्रजानचारी भवति । भाषिते त्वष्णीभावे संप्र-
जानचारी भवति । प्रतिसंलयने संप्रजानचारी भवति । एवं खलु
सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् अथात्मकाये
कायानुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् सृतिमान् विनीयलोके
ऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । पुनरपरं सुभूते बोधि-
सत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् सृत आश्वसन् सृत
आश्वसिमीति प्रजानाति । सृत प्रश्वसन् सृतः प्रश्वसिमीति
प्रजानाति । दीर्घमाश्वसन् दीर्घमाश्वसिमीति प्रजानाति ।
दीर्घं प्रश्वसन् दीर्घं प्रश्वसिमीति प्रजानाति । ह्रस्वमाश्वसन्
ह्रस्वमाश्वसिमीति प्रजानाति । ह्रस्वं प्रश्वसन् ह्रस्वं प्रश्वसिमीति
प्रजानाति । तद्यथापि नाम सुभूते दक्षोभ्रमचक्रवर्ती भ्रमचक्र-
वर्त्तन्नेवासी वा दीर्घमाविध्यामीति प्रजानाति । ह्रस्वं प्रविधा-
मीति प्रजानाति । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञा-
पारमितायां चरन् सृत आश्वसन् सृत आश्वसिमीति प्रजानाति ।
सृतः प्रश्वसन् सृतः प्रश्वसिमीति प्रजानाति । दीर्घमाश्वसन्
दीर्घमाश्वसिमीति प्रजानाति । दीर्घं प्रश्वसन् दीर्घं प्रश्वसिमीति
प्रजानाति । ह्रस्वमाश्वसन् ह्रस्वमाश्वसिमीति प्रजानामिति ।

हृत्स्वं प्रश्नसन् हृत्स्वं प्रश्नसिमीति प्रजानाति । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन्नध्यात्मकायाऽनुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोके ऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन्निममेव कायधातुं यथाभूतं प्रत्यवेचते । अस्यस्मिन् काये पृथिवी धातुरभ्यात् स्तेजोधातुं र्वायुधातुः । तद्यथापि नाम सुभूते दक्षो गो घातको वा गोघातकान्तेवासी वा तीक्ष्णेन शस्त्रेण गां हत्वा चत्वारि फलकानि कुर्यात् चत्वारि फलकानि हत्वा प्रत्यवेचते स्थितो वा ऽथनिषण्णः । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन्निममेव कायधातुं स यथाभूतं प्रत्यवेचते । अस्यस्मिन् काये पृथिवीधातुरभ्यात् स्तेजोधातुं र्वायुधातुः । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् स्थितो वा निषण्णो ऽध्यात्मकाये कायाऽनुपश्यौ विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोके ऽभिध्यादौर्मनस्ये । तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन्निममेव कायऽमूर्द्धपादतलादधः केशमस्तकानखलोमत्वकूपर्थ्यन्तं पूर्णं नानाविधस्याऽशुचे र्थाभूतं प्रत्यवेचते । सन्त्यस्मिन् काये केशलोमानि नखादन्तास्त्वक् चर्ममांसास्त्रायुर्धिरमस्थिमज्जाबुक्कं हृदयं यकृत् क्लोमकं श्लेष्मा फुष्फुषमात्रा मान्द्रागुणा उदरयन्त्रं मूत्रं पुरीषं सश्रुर्मदामदः खटः सिंहाणकं पृथं पित्तं श्लेष्मावसा-

शौकामला मस्तकं मस्तक गज्जामच्चि पृथकं । तद्यथापि नाम सुभूते कार्षकस्य मृतोत्रिः पूर्णं नानाधान्यजातानां तिलानां सर्षपाणां सुद्धानां माषाणां मसूराणां यवानां गोधूमानां शालीनां व्रीहीणां, तामेनां चक्षुश्चान् पुरुषामुक्त्वा प्रत्यवेचमाणः एवं जानीयादिमेतिलाः इमे सर्षपाः इमे सुद्गाः इमे माषाः इमे मसूराः इमे यवाः इमे गोधूमाः इमे शालयः इमे व्रीहयः । एवमेव सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः इममेव कायमूर्द्धं पादतलादधः केशमस्तकानखलोमत्वकूपर्थ्यन्तं पूर्णं नानाविधस्याऽशुचे । सन्त्यस्मिन् काये केशा लोमानि नखादन्तास्त्वक्चर्ममांसस्त्रायुर्धिरमस्थिमज्जाबुक्कं हृदयं यकृत् क्लोमकं श्लेष्मा फुष्फुष मात्रा मान्द्रागुणा उदरयन्त्रं मूत्रं पुरीषमश्रुस्वेदोमदः खटः सिंहाणकं पृथं पित्तं श्लेष्मा वसालशौकामलामस्तकं मस्तक गज्जामच्चि गूथकं कर्णं गूथकं । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन्नध्यात्मकाये कायानुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये । तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् यदाश्मशानगतः पश्यति । नानारूपाणि शिवपथिकायामपविद्धानि शवशयन उद्रीतान्येकाहमृतानि वा द्वाहमृतानि वा त्र्यहमृतानि वा चतुरहमृतानि वा पञ्चाहमृतानि वा व्याघ्रातकानि वा विनीलकानि वा विपूतिकानि वा विखादितकानि वा विलोहितकानि वा विचित्रकानि वा । स इम मेव कायन्तत्रोपसंहरत्ययमपि काय एवं धर्मा एवं स्वभाव एतां धर्मतामध्यति वृत्तः ।

एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् बहिर्द्वीकाये काथानुदर्शीं विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोके ऽभिध्यादौर्मनस्ये, तच्चानुपलम्भयोगेन । पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् यदापश्यति शिवपथिकाया सुद्रीतानि मृतशरीराणि षड्रात्रमृतानि वा सप्त रात्रमृतानि वा काकै वांखाद्यमानानि कङ्कै वां कुररै वां गृध्रै वां वास्तसै वां शृगालै वां श्वभि वां तदन्यै वां नानाविधैः प्राणकजातैः खाद्यमानानि । स इममेव काथं तत्रोपसंहरत्ययमपि काथ एवं धर्मा एवं स्वभाव एतां धर्मतामध्यतिवृत्तः । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् बहिर्द्वीकाये काथानुदर्शीं विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीय लोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चानुपलम्भयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् यदापश्यति शिवपथिकायासुद्रीतानि मृतशरीराणि विखादितान्य शूचीनि पूतीनि दुर्गन्धानि । स इममेव काथं तत्रोपसंहरत्ययमपि काथ एवं धर्मा एवं स्वभाव एतां धर्मतामध्यतिवृत्तः । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् बहिर्द्वीकाये काथा ऽनुदर्शीं विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चानुपलम्भयोगेन । पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् यदापश्यति शिवपथिकायामस्थिग्रकलान् मांसरुधिरचितान् स्नायु विनिबद्धान् स इममेव काथं तत्रोपसंहरत्ययमपि काथ एवं धर्मा एवं

स्वभाव एतां धर्मतामध्यति वृत्तः । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् बहिर्द्वीकाये काथाऽनुदर्शीं विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोके ऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चानुपलम्भयोगेन ।

पुनरपुरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् यथा शिवपथिकायामस्थिसकलानपगतमास रुधिरस्नायु बन्धनान् शङ्खनिभान् पश्यति । स इममेव काथं तत्रोपसंहरत्ययमपि काथं एवं धर्मा एवं स्वभाव एतां धर्मतामध्यतिवृत्तः । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् बहिर्द्वीकाये काथानुदर्शीं विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोके अभिध्यादौर्मनस्ये । तच्चानुपलम्भयोगेन । पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् यदा पश्यति । शिवपथिकायामस्थि सकलाबन्धन विप्रमुक्ता यथाशङ्खाः पृथिव्यां विच्छिन्नाः । स इममेव काथं तत्रोपसंहरत्ययमपि काथ एवं धर्मा एवं स्वभाव एतां धर्मतामध्यतिवृत्तः । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् बहिर्द्वीकाये काथा ऽनुदर्शीं विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चानुपलम्भयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् यदा पश्यति शिवपथिकायामस्थीनि पृथिव्यां दिग्विदिशो विच्छिन्नान्येव पादास्थीन्यन्येन जङ्घास्थीन्यन्येन नोर्व्वस्थीन्यन्येन श्रोणीकटाहमन्येन पृष्ठवंशान्यन्येन पार्श्वकास्थीन्यन्येन वाङ्गस्थीन्यन्येन शीवा-

स्त्रीन्यन्तेन शिरः कपालास्थीनि । स इममेव कायं तत्रोपसंहर-
त्ययमपि काय एवं धर्मा एवं स्वभाव एतां धर्मातामध्यतिवृत्तः ।
एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन्
बहिर्द्धाकाये कायानुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान्
विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । पुनरपरं
सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् यदा पश्यति
शिवपथिकायामस्त्रीन्यनेक वार्षिकानि चातपपरितापितानि श्वेतानि
शङ्खनिभानि । स इममेव कायं तत्रोपसंहरत्ययमपि काय एवं
धर्मा एवं स्वभाव एतां धर्मातामध्यतिवृत्तः । एवं खलु सुभूते
बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् बहिर्द्धाकाये
कायानुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोके-
ऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां
चरन् यदा पश्यति शिवपथिकायामस्त्रीन्यनेक वार्षिकानि
तिरोभूतानि नीलानि कपोतवर्णानि पूतीनि चूर्णजातानि पृथिव्यां
पांशुनासमसमीभूतानि । स इममेव कायं तत्रोपसंहरत्यय-
मपि काय एवं धर्मा एवं स्वभाव एतां धर्मातामध्यतिवृत्तः ।
एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन्
अध्यात्मकाये कायानुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान्
विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

बहिर्द्धाकाये कायाऽनुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन्
स्मृतिमान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

अध्यात्मबहिर्द्धाकाये कायाऽनुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन्
स्मृतिमान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन ।

अध्यात्मवेदनासुवेदनाऽनुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृति-
मान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । बहिर्द्धा-
वेदना सुवेदनाऽनुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान्
विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । अध्यात्म-
बहिर्द्धावेदना सुवेदनाऽनुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृति-
मान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । अध्यात्म-
चित्ते चित्ताऽनुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीय-
लोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । बहिर्द्धाचित्ते चित्ता-
नुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोकेऽभि-
ध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । अध्यात्मबहिर्द्धा चित्ते चित्ता-
ऽनुदर्शी विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोके
ऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । अध्यात्मधर्मेषु धर्माऽनुदर्शी
विहरत्यातापी संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये
तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । बहिर्द्धाधर्मेषु धर्मानुदर्शी विहरत्यातापी
संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भ-
योगेन । अध्यात्मबहिर्द्धाधर्मेषु धर्माऽनुदर्शी विहरत्यातापी
संप्रजानन् स्मृतिमान् विनीयलोकेऽभिध्यादौर्मनस्ये तच्चाऽनुपलम्भ-
योगेन । इदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुत
चत्वारि सम्यक् प्रहाणानि । कतमानि । इदं सुभूते बोधिसत्त्वो

महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन्नुत्पन्नानां पापकानामकुशल-
धर्माणामनुत्पादाय हृन्दं जनयति । व्यायच्छते । वीर्यमारभते ।
चित्तं प्रगृह्णाति । सम्यक् प्रदधाति । उत्पन्नानां पापकानाम-
कुशलधर्माणां प्रहाणाय हृन्दं जनयति । व्यायच्छते वीर्यमारभते
चित्तं प्रगृह्णाति । सम्यक् प्रदधाति । अनुत्पन्नानां कुशलधर्माणा-
मुत्पादाय हृन्दं जनयति, व्यायच्छते वीर्यमारभते चित्तं प्रगृह्णाति
सम्यक् प्रदधाति । उत्पन्नानाकुशलानां धर्माणां स्थितये भूयोता-
वनतायै असंमोषाय परिपूरये हृन्दं जनयति । व्यायच्छते
वीर्यमारभते चित्तं प्रगृह्णाति सम्यक् प्रदधाति । तच्चाऽनुपलभ्य-
योगेन । इदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुत-
चत्वार ऋद्धिपादाः । कतमे चत्वारः इह सुभूते बोधिसत्त्वो
महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् हृन्दसमाधि प्रहाणाऽसंस्कारस-
मन्नागतं ऋद्धिपादान् भावयति । विवेकनिःश्रितं विरागनिःश्रितं
निरोधनिःश्रितं व्यवसर्गपरिणतं । वीर्यसमाधिप्रहाणां समन्नागतं
ऋद्धिपादान् भावयति । विवेकनिःश्रितं विरागनिःश्रितं निरोध-
निःश्रितं व्यवसर्गपरिणतं चित्तं समाधिप्रहाणाऽसंस्कारसमन्नागत-
ऋद्धिपादान् भावयति । विवेकनिःश्रितं विरागनिःश्रितं । निरोध-
निःश्रितं व्यवसर्गपरिणतं । समाधिप्रहाणसंस्कारं समन्नागतमृद्धि-
पादान् भावयति । विवेकनिःश्रितं विरागनिःश्रितं निरोधनिःश्रितं
व्यवसर्गपरिणतं । तच्चाऽनुपलभ्ययोगेन । इदमपि सुभूते बोधि-
सत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुत
पञ्चेन्द्रियाणि । कतमानि पञ्च । अद्वेन्द्रियं वीर्येन्द्रियं स्मृतीन्द्रियं
समाधीन्द्रियं प्रज्ञेन्द्रियमिदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
महायानं । तच्चाऽनुपलभ्ययोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुत
पञ्चबलानि । कतमानि पञ्च । अद्वावलं वीर्यबलं स्मृतिबलं
समाधिबलं प्रज्ञाबलमिदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
महायानं तच्चाऽनुपलभ्ययोगेन । पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य महायानं । यदुत सप्तबोध्याङ्गानि । कतमानि सप्तस्मृति-
सम्बोध्यङ्गं धर्मप्रविचयसम्बोध्यङ्गं वीर्यसम्बोध्यङ्गं प्रीतिसम्बोध्यङ्गं
ऋद्धिसम्बोध्यङ्गं समाधिसम्बोध्यङ्गं उपेक्षासम्बोध्यङ्गं । तत्र कतमत्
स्मृतिसम्बोध्यङ्गं । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापार-
मितायां चरन् स्मृतिसम्प्रत्यङ्गं भावयति विवेकनिःश्रितं विराग-
निःश्रितं निरोधनिःश्रितं व्यवसर्गपरिणतं । तच्चाऽनुपलभ्ययोगेन ।
कतमद्भर्मप्रविचय सम्बोध्यङ्गं । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः
प्रज्ञापारमितायां चरन् धर्मप्रविचयसम्बोध्यङ्गं भावयति । विवेक-
निःश्रितं विरागनिःश्रितं निरोधनिःश्रितं व्यवसर्गपरिणतं । तच्चा-
ऽनुपलभ्ययोगेन । कतमद्वीर्यसम्बोध्यङ्गं । इह सुभूते बोधिसत्त्वो
महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् वीर्यसम्बोध्यङ्गं भावयति ।
विवेकनिःश्रितं विरागनिःश्रितं निरोधनिःश्रितं व्यवसर्गपरिणतं ।
तच्चाऽनुपलभ्ययोगेन । तत्र कतमप्रीतिसम्बोध्यङ्गं । इह सुभूते
बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां प्रीतिसम्बोध्यङ्गं भावयति ।

खलत्रणशून्यान् सर्वधर्मान् प्रत्यवेचमाणस्य या चित्तस्य स्थितिः
 शून्यता विमोक्षमुखमयमुच्यते शून्यता समाधिः । तत्र कतम
 आनिमित्तसमाधिः । आनिमित्तान् सर्वधर्मान् प्रत्यवेचमाणस्य
 या चित्तस्य स्थितिरानिमित्त विमोक्षमुखमयमुच्यते आनिमित्तः
 समाधिः । तत्र कतमोऽप्रणिहित समाधिः । सर्वधर्मा अनभि-
 संस्कारा इत्यनभिसंस्कुर्वतोयाचित्तस्य स्थितिरप्रणिहितविमोक्षम-
 यमुच्यते ऽप्रणिहितः समाधिः । इमा विमोक्षमुखेषु स्मृतयः
 कर्तव्याः । अजह्नीयमाणेन । इदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य महा-
 सत्त्वस्य महायानं । तच्चाऽनुपलभयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुतैका-
 दशज्ञानानि । कतमान्येकादश । दुःखज्ञानं समुदयज्ञानं निरोध-
 ज्ञानं मार्गज्ञानं चयज्ञानमनुत्पादज्ञानं धर्मज्ञानमन्नयज्ञानं
 संवृत्तिज्ञानं परिचयज्ञानं यथारुतज्ञानं । तत्र कतम दुःखज्ञानं
 यदुःखस्याऽनुत्पादज्ञानं । तत्र कतमत्समुदयज्ञानं यत्समुदयस्य
 प्रहाणज्ञानं । तत्र कतमन्निरोधज्ञानं यदुःखनिरोधज्ञानं । तत्र
 कतमत् मार्गज्ञानं यदार्याष्टाङ्गमार्गज्ञानं । तत्र कतमत् चयज्ञानं
 यद्भागदोषमोहचयज्ञानं । तत्र कतमदनुत्पादज्ञानं यद्भगवत्यनुत्पाद-
 ज्ञानं । तत्र कतमदूर्ध्वज्ञानं यत्पञ्चानां स्कन्धानामपरिचति-
 मपरिच्छेदज्ञानं । तत्र कतमदन्नयज्ञानं यच्चतुरनित्यमितिज्ञानं
 श्रोत्रमनित्यमिति ज्ञानं घ्राणमनित्यमिति ज्ञानं जिह्वाऽनित्येति
 ज्ञानं कायोऽनित्य इति ज्ञानं मनोऽनित्यमिति ज्ञानं । रूपमनित्य-
 मिति ज्ञानं शब्दोऽनित्य इति ज्ञानं गन्धोऽनित्य इति ज्ञानं

Catalogue of the Persian Books and Manuscripts in the Library of the Asiatic Society of Bengal, Fasc. 1-3 @ 1/- each	Rs. 3	0
Dictionary of Arabic Technical Terms, and Appendix Fasc. 1-21 @ 1/8/ each	...	81 8
Fara Nama	...	1 0
Farnang-i-Rashidi, Fasc. 1-14 @ 1/8/ each	...	21 0
Fihrist-i-Tusi, or Tūsy's list of Shy'ah Books, Fasc. 1-4 @ 1/- each	...	4 0
History of Gujarat	...	1 0
Haft Āsmān, History of the Persian Masnawi, Fasc. 1 @ 1/2/ each	...	0 12
History of the Caliphs, (English) Fasc. 1-6 @ 1/4/ each	...	7 8
Iqānamah-i-Jahāngiri, Fasc. 1-3 @ 1/10/ each	...	1 14
Isābah, with Supplement, 51 Fasc. @ 1/- each	...	51 0
Ma'āsir-i-Rahimi, Part I, Fasc. 1	...	2 0
Ma'āsir-ul-Umarā, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-9; Vol. III, 1-10; Index to Vol. I, Fasc. 10-11; Index to Vol. II, Fasc. 10-12; Index to Vol. III, Fasc. 11-12 @ 1/ each	...	35 0
Marhamu 'L-Ilali 'L-Mu'Dila	...	1 0
Muntakhabu-t-Tawarikh, Fasc. 1-15 @ 10/ each	...	9 6
Ditto (English), Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5 and 8 Indexes; Vol. III, Fasc. 1 @ 1/- each	...	16 0
Muntakhabu-l-Lubāb, Fasc. 1-19 @ 10/ each	...	11 14
Ditto Part 3, Fasc. 1	...	1 0
Nukhbatu-l-Fikr, Fasc. 1 @ 10/	...	0 10
Nizāmī's Khiradnāmah-i-Iskandari, Fasc. 1-2 @ 1/2 each	...	1 8
Qawānīn 's-Sayyad of Khuda Yar Khan 'Abbasi, edited in the original Persian with English notes by Lieut.-Col. D. C. Phillott	...	5 0
Riyāzu-s-Salātin, Fasc. 1-5 @ 10/ each	...	3 2
Ditto (English) Fasc. 1-5 @ 1/-	...	5 0
Tadhkira-i-Khushnavisān	...	1 0
Tabaqat-i-Nasiri (English), Fasc. 1-14 @ 1/- each	...	14 0
Ditto Index	...	1 0
Tārkh-i-Firūz Shāhi of Ziyān-d-dīn Barni, Fasc. 1-7 @ 10/ each	...	4 6
Tārkh-i-Firūzshāhi, of Shams-i-Sirāj Aif, Fasc. 1-8 @ 10/ each	...	3 12
Ten Ancient Arabic Poems, Fasc. 1-2 @ 1/8/ each	...	3 0
The Mabani 'L Lughat: A Grammar of the Turki Language in Persian	...	1 8
The Persian and Turki Divans of Bayran Khan, Khan Khanan	...	1 0
Tuzuk-i-Jahāngiri (Eng.) Fasc. 1 @ 1/-	...	1 0
Wis o Rāmīn, Fasc. 1-5 @ 10/ each	...	3 2
Zafarnāmah, Vol. I, Fasc. 1-9, Vol. II, Fasc. 1-8 @ 10/ each	...	10 10

ASIATIC SOCIETY'S PUBLICATIONS.

1. ASIATIC RESEARCHES. Vols. XIX and XX @ 10/- each ... 20 0
 2. PROCEEDINGS of the Asiatic Society from 1870 to 1904 @ 8/ per No.
 3. JOURNAL of the Asiatic Society for 1870 (8), 1871 (7), 1872 (8), 1873 (8), 1874 (8), 1875 (7), 1876 (7), 1877 (8), 1878 (8), 1879 (7), 1880 (8), 1881 (7), 1882 (8), 1883 (8), 1884 (6), 1885 (6), 1886 (8), 1887 (7), 1888 (7), 1889 (10), 1890 (11), 1891 (7), 1892 (8), 1893 (11), 1894 (8), 1895 (7), 1896 (8), 1897 (8), 1898 (8), 1899 (8), 1900 (7), 1901 (7), 1902 (9), 1903 (8), 1904 (16) @ 1/8 per No. to Members and @ 2/- per No. to Non-Members.
- N.B.—The figures enclosed in brackets give the number of Nos. in each Volume.*
4. Journal and Proceedings, N.S., 1905, to date (Nos. 1-4 of 1905 are out of stock), @ 1-8 per No. to Members and Rs. 2 per No. to Non-Members.
 5. Memoirs, 1905, to date. Price varies from number to number. Discount of 25% to Members.
 6. Centenary Review of the Researches of the Society from 1784-1888 3 0
 7. Catalogue of the Library of the Asiatic Society, Bengal, 1910 ... 8 0
 8. Moore and Hewitson's Descriptions of New Indian Lepidoptera, Parts I-III, with 8 coloured Plates, 4to, @ 6/- each ... 18 0
 9. Kaqmīraçabdāmṭa, Parts I and II @ 1/8/ ... 3 0
 10. Persian Translation of Haji Baba of Ispahan, by Haji Shaikh Ahmad-i-Kirmasi, and edited with notes by Major D. C. Phillott. ... 10 0

Notice of Sanskrit Manuscripts, Fasc. 1-35 @ 1/- each ... 35 0
 Nepalese Buddhist Sanskrit Literature, by Dr. R. L. Mitra ... 5 0

N.B.—All Cheques, Money Orders, &c., must be made payable to the "Treasurer, Asiatic Society," only.

BIBLIOTHECA INDICA: A COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

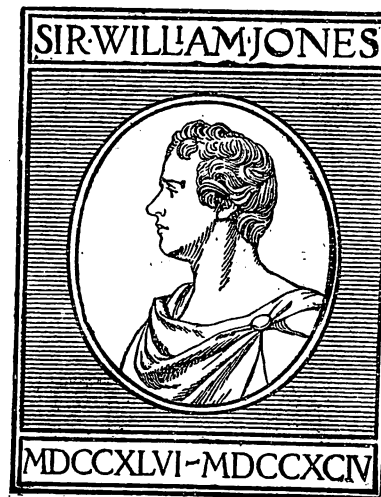
PUBLISHED BY THE
 ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.
 NEW SERIES, No. 1292.

शतसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता ।

ÇATASĀHASRIKĀ-PRAJÑĀ-PĀRAMITĀ:

A
 THEOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL DISCOURSE

OF
 BUDDHA WITH HIS DISCIPLES
 (IN A HUNDRED-THOUSAND STANZAS).

EDITED BY
 PRATĀPACANDRA GHOṢĀ
 PART I. FAS. XVI.

CALCUTTA:

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
 AND PUBLISHED BY THE
 ASIATIC SOCIETY, 1, PARK STREET.
 1911.

ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

NO. 1, PARK STREET, CALCUTTA,

AND OBTAINABLE FROM

The Society's Agents—

Mr. BERNARD QUARITCH, 11, Grafton Street, New Bond Street, London, W.
AND Mr. OTTO HARRASSOWITZ, BOOKSELLER, Leipzig, Germany

Complete copies of those works marked with an asterisk * cannot be supplied—some of the Fascicula being out of stock.

BIBLIOTHECA INDICA.

Sanskrit Series.

Advaitachintā-Kaustubha, Fasc. 1-5 @ /10/ each	Rs. 14	14
Aitareya-Bṛāhmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-5; Vol. III, Fasc. 1-5; Vol. IV, Fasc. 1-5 @ /10/ each	14	6
Aitareyaśrauta	2	0
*Anu-Bhāṣya, Fasc. 2-5 @ /10/ each	2	8
Aṣṭasāhasikā-Prajñāpāramitā, Fasc. 1-6 @ /10/ each	3	12
Aṣṭāvakra-Viveka, Fasc. 1	0	10
Agvayādyaka, Fasc. 1-5 @ /10/ each	3	2
Arādhna-Kalpātā (Sansk. and Tibetan), Vol. I, Fasc. 1-8; Vol. II, Fasc. 1-8 @ /1/ each	16	0
Bālam-Bhūti, Vol. I, Fasc. 1-2; Vol. II, Fasc. 1 @ /10/ each	1	14
Baudhāyana Śrauta Sūtra, Fasc. 1-3; Vol. II, Fasc. 1-3 @ /10/ each	3	12
Bhāṭṭa Dīpikā, Vol. I, Fasc. 1-6; Vol. II, Fasc. 1 @ /10/ each	4	6
Bauddhastotrāsaṅgraha	2	0
Bṛhaddevatā, Fasc. 1-4 @ /10/ each	2	8
Bṛhadharma-Purāṇa, Fasc. 1-6 @ /10/ each	3	12
Bodhisattva-avatāra of Śāntideva, Fasc. 1-5 @ /10/ each	5	2
Śri-Cāṇinātha-Cārita, Fasc. 1-3	1	14
Qatādūṣay, Fasc. 1-2 @ /10/ each	1	4
Catalogue of Sanskrit Books and MSS., Fasc. 1-4 @ 2/ each	8	0
Qatāpātha-Bṛāhmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5; Vol. III, Fasc. 1-7; Vol. V, Fasc. 1-4 @ /10/ each	14	6
Ditto Vol. VI, Fasc. 1-3 @ 1/4/ each	3	2
Ditto Vol. VII, Fasc. 1-5 @ /10/	3	2
Qatāsāhasikā-Prajñāpāramitā, Part I, Fasc. 1-14 @ /10/ each	8	12
*Qatarvaga-Chintāmaṇi, Vol. II, Fasc. 1-25; Vol. III, Part I, Fasc. 1-18; Part II, Fasc. 1-10; Vol. IV, Fasc. 1-6 @ /10/ each	86	14
Ditto Vol. IV, Fasc. 7-8 @ 1/4/ each	2	8
Ditto Vol. IV, Fasc. 8-9 @ /10/	2	8
Qlokavārtikā (English), Fasc. 1-7 @ 1/4/ each	8	12
*Qrauta Sūtra of Qankhāyana, Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-4; Vol. III, Fasc. 1-4; Vol. 4, Fasc. 1 @ /10/ each	10	0
Qri-Bhāṣyam, Fasc. 1-8 @ /10/ each	1	14
Dāna-Kriyā-Kaumūdī, Fasc. 1-2 @ /10/ each	1	4
Qadadhara-Pādadhāri-Kālasāra, Vol. I, Fasc. 1-7 @ /10/ each	4	6
Ditto Acārasāra, Vol. II, Fasc. 1-4	3	2
Qobhiliya-Grihya Sūtra, Vol. I, @ /10/ each	3	2
Ditto Vol. II, Fasc. 1-2 @ 1/4/ each	2	8
Ditto (Appendix) Qobhila-Parīṣista	2	0
Ditto Grihya-Saṅgraha	0	10
Haralata	1	14
Karmapradīp, Fasc. 1	1	4
Kāla-Viveka, Fasc. 1-7 @ /10/ each	4	6
Kātantra, Fasc. 1-6 @ /12/ each	4	8
Kātha-Sarit-Sāgara (English) Fasc. 1-14 @ 1/4/ each	17	8
Madana-Parīṣista, Fasc. 1-11 @ /10/ each	6	14
Mahābhāṣya-pradīpodyota, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-12; Vol. III, Fasc. 1-10 @ /10/ each	10	6
Ditto Vol. IV, Fasc. 1 @ 1/4/	1	4
Manutikā-Saṅgraha, Fasc. 1-8 @ /10/ each	1	14
Mārkāṇḍeya-Purāṇa (English), Fasc. 1-9 @ 1/ each	9	0
*Mīmāṃsā-Bhāṣana, Fasc. 10-18 @ /10/ each	6	4
Nyāyavārtikā, Fasc. 2-6 @ /10/ each	3	2
Nityakāmapaddhati, Fasc. 1-7 @ /10/ each	4	6

नवमपरिवर्तः ।

१८८१

रथोऽनित्य इति ज्ञानं स्वर्गोऽनित्य इति ज्ञानं धर्मा अनित्या इति ज्ञानं । चतुर्धातुरनित्यं इति ज्ञानं । रूपधातुरनित्य इति ज्ञानं चतुर्विज्ञानधातुरनित्य इति ज्ञानं । ओच धातुरनित्य इति ज्ञानं । शब्दधातुरनित्य इति ज्ञानं । ओच विज्ञानधातुरनित्य इति ज्ञानं । प्राणधातुरनित्य इति ज्ञानं । गन्धधातुरनित्य इति ज्ञानं । प्राण-विज्ञानधातुरनित्य इति ज्ञानं । जिह्वाधातुरनित्य इति ज्ञानं । रसधातुरनित्य इति ज्ञानं । जिह्वाविज्ञानधातुरनित्य इति ज्ञानं । कायधातुरनित्य इति ज्ञानं । स्वर्गधातुरनित्य इति ज्ञानं । कायविज्ञानधातुरनित्य इति ज्ञानं । मनोधातुरनित्य इति ज्ञानं । धर्मधातुरनित्य इति ज्ञानं । मनोविज्ञानधातुरनित्य इति ज्ञानं । पृथिवीधातुरनित्य इति ज्ञानं । अन्धातुरनित्य इति ज्ञानं । तेजोधातुरनित्य इति ज्ञानं । वायुधातुरनित्य इति ज्ञानं । आकाशधातुरनित्य इति ज्ञानं । विज्ञानधातुरनित्य इति ज्ञानं । अविद्याऽनित्येति ज्ञानं । संस्कारा अनित्या इति ज्ञानं । विज्ञान-मनित्यमिति ज्ञानं । नामरूपमनित्यमिति ज्ञानं । षडायतनमनित्य-मिति ज्ञानं । स्वर्गोऽनित्य इति ज्ञानं । वेदनाऽनित्येतिज्ञानं । दृष्ट्याऽनित्येतिज्ञानं । उपादानमनित्यमिति ज्ञानं । भवोऽनित्य-इति ज्ञानं । जातिरनित्येति ज्ञानं । जराभरणमनित्यमिति ज्ञानं । तत्र कतमत्समृत्तिज्ञानं यत्परमत्त्वानां परपुङ्गवानां चेतसैव चेतोज्ञानं । तत्र कतमत्परिचयज्ञानं । यत्प्रतिपक्षज्ञानं । तत्र कतमद्यथाकतज्ञानं । यत्तथागतस्य सर्वकारज्ञताज्ञानं । इदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । तस्मात्सुपक्षमद्योगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुत-
 च्छौणीन्द्रियाणि । कतमानि चोणि । अज्ञातमाज्ञास्थामीतीन्द्रिय-
 मज्ञेन्द्रियमाज्ञातावीन्द्रियं । तत्र कतमदज्ञातमाज्ञास्थामीतीन्द्रियं ।
 यच्छैक्षानां पुङ्गलानामनभिषमिता विनामिता सम्पदविनयं अद्वे-
 न्द्रियं वीर्येन्द्रियं स्मृतीन्द्रियं समाधीन्द्रियं प्राज्ञेन्द्रियमिदमुच्यते-
 नाज्ञातमाज्ञास्थामीतीन्द्रियं । तत्र कतमदाज्ञेन्द्रियं । यच्छैक्षणां
 पुङ्गलानामाज्ञातवता अद्वेन्द्रियं वीर्येन्द्रियं स्मृतीन्द्रियं समाधीन्द्रियं
 प्राज्ञेन्द्रियमिदमुच्यते आज्ञेन्द्रियं । तत्र कतमदाज्ञातावीन्द्रियं ।
 यच्छैक्षणां पुङ्गलानामर्हतां प्रत्येकबुद्धानां बोधिसत्त्वानां तथा-
 गतानां अद्वेन्द्रियं वीर्येन्द्रियं स्मृतीन्द्रियं समाधीन्द्रियं
 प्राज्ञेन्द्रियमिदमुच्यते आज्ञातावीन्द्रियं । इदमपि सुभूते बोधि-
 सत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । तच्चाऽनुपलभयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुत-
 त्रयः समाधयः । कतमे त्रयः सवितर्कः सविचारः समाधिरवितर्को-
 ऽविचारमात्रः समाधिरवितर्कोऽविचारः समाधिः । तत्र कतमः
 सवितर्कः सविचारः समाधिः । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो
 विविक्तं कामैर्विविक्तं पापकैरकुशलैर्धर्मैः सवितर्कं सविचारं विवे-
 कजप्रीतिसुखं प्रथमं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति । अथमुच्यते सवितर्कः
 सविचारः समाधिः । तत्र कतमोऽवितर्कोऽविचारमात्र समाधिः । या
 प्रथमस्य ध्यानस्य द्वितीयस्य ध्यानस्यान्तरिका । अथमुच्यतेऽवितर्को-
 ऽविचारमात्रः समाधिः । तत्र कतमोऽविचारः समाधिः । यत्
 द्वितीयं ध्यानं तृतीयं ध्यानं चतुर्थं ध्यानं आकाशानन्धायतन

समापत्तिः । विज्ञानाऽनन्धायतनसमापत्तिराकिञ्चन्यायतनसमापत्ति
 नैव संज्ञानासंज्ञायतनसमापत्तिः संज्ञावेदयितनिरोधसमापत्तिरय-
 मुच्यते अवितर्कः अविचारः समाधिः । इदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य
 महासत्त्वस्य महायानं । तच्चाऽनुपलभयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं ।
 यदुत दशानुस्मृतयः । कतमादश, बुद्धाऽनुस्मृति धर्माऽनुस्मृतिः
 संघाऽनुस्मृतिः शीलानुस्मृतिः त्यागानुस्मृतिः देवतानुस्मृतिः ।
 आनापानुस्मृतिरुद्देगानुस्मृतिर्मरणाऽनुस्मृति कायगतानुस्मृतिः ।
 इदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । तच्चाऽनुप-
 लभयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुत
 चत्वारि ध्यानानि । चत्वार्यप्रमाणानि चतस्र आरूप्यसमापत्तयः ।
 ऋष्टीविमोक्षाः । नवानुपूर्वविहारसमापत्तयः । तत्र कतमानि
 चत्वारि ध्यानानि । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापार-
 मितायां चरन् विविक्तं कामैर्विविक्तं पापकैरकुशलैर्धर्मैः सवितर्कं
 सविचारं विवेकजं प्रीतिसुखं प्रथमं ध्यानमुपसम्पद्यविहरति ।
 सवितर्कं सविचाराणां व्युत्पन्नादध्यात्मसम्प्रसादाच्चेतस एकोती-
 भावादवितर्कमविचारं समाधिजं प्रीतिसुखं द्वितीयं ध्यानमुप-
 सम्पद्यविहरति । स प्रीतेर्विरागादुपेक्षकोविहरति । स्मृतिमान्
 सम्प्रजानन् सुखञ्च कायेन प्रतिसम्बेदयति । यत्तदार्या आचक्षते
 उपेक्षकः स्मृतिमान् सुखविहारीनिष्प्रीतिकं तृतीयं ध्यानमुपसम्पद्य-
 विहरति । समुखस्य च प्रहाणात् दुःखस्य च प्रहाणात् पूर्वमेव

च बोधिसत्त्वो दौर्भाग्ययोरस्तङ्गमाददुःखाऽऽसुखमुपेक्षासृतिपरिशुद्धं चतुर्थं ध्यानमुपसम्पद्य विहरति । तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । इमानि चत्वारि ध्यानानि । तत्र कतमानि चत्वार्यप्रमाणानि इह सुभृते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् मैत्रीसहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाऽद्वयेनाऽप्रमाणेनाऽवैरेणाऽसपत्नेनाऽव्यावधेन धर्मधातुपरमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने दग्धदिग्धःस्फुरित्वाऽधिसुच्योपसम्पद्य विहरति । सकरुणासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाऽद्वयेनाऽप्रमाणेनाऽवैरेणाऽसपत्नेनाऽव्यावधेन धर्मधातुपरमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने दग्धदिग्धःस्फुरित्वाऽधिसुच्योपसम्पद्य विहरति । समुदितासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाऽद्वयेनाऽप्रमाणेनाऽवैरेणाऽसपत्नेनाऽव्यावधेन धर्मधातुपरमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने दग्धदिग्धःस्फुरित्वाऽधिसुच्योपसम्पद्य विहरति । सउपेक्षासहगतेन चित्तेन विपुलेन महद्गतेनाऽद्वयेनाऽप्रमाणेनाऽवैरेणाऽसपत्नेनाऽव्यावधेन धर्मधातुपरमे लोके आकाशधातुपर्यवसाने दग्धदिग्धःस्फुरित्वाऽधिसुच्योपसम्पद्य विहरति । अनुपलम्भयोगेन । इमानि चत्वार्यप्रमाणानि ।

कतमाश्चतस्र आरूप्यसमापत्तयः । इह सुभृते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् सर्वग्नोरूपसंज्ञानां समतिक्रमात्-प्रतिषसंज्ञानामस्तङ्गामाथानात्वसंज्ञानाम मनसिकारादनन्तमाकाशमित्याकाशानन्त्यायतनमुपसम्पद्य विहरति । सर्वग्नोऽनन्त्यायतनं समक्रमादनन्तं विज्ञानमिति विज्ञानानन्त्यायतनमुपसम्पद्य विहरति । स सर्वग्नोविज्ञानानन्त्यायतनसमतिक्रमाश्चास्ति

किञ्चिदित्याकिञ्चन्यायतनमुपसम्पद्य विहरति । सर्वग्नोऽनन्त्यायतनं समतिक्रमाच्चैव संज्ञानासंज्ञायतनमुपसम्पद्य विहरति । तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । इमाश्चतस्र आरूप्यसमापत्तयः । तत्र कतमेऽष्टौ विमोचाः । रूपरूपाणि पश्यत्यथं प्रथमो विमोचाः । अर्थात्मरूपसंज्ञीवद्द्विरूपाणि पश्यत्यथं द्वितीयो विमोचाः । शून्यताया अधिसुक्तोभवत्यथं तृतीयो विमोचाः । स सर्वग्नोरूपसंज्ञानां समतिक्रमात् प्रतिषसंज्ञानामस्तङ्गामाथानात्वसंज्ञानाम मनसिकारादनन्तमाकाशमित्याकाशानन्त्यायतनमुपसम्पद्य विहरति । अथं चतुर्थो विमोचः । स सर्वग्नोऽनन्त्यायतनं समतिक्रमादनन्तं विज्ञानमिति विज्ञानानन्त्यायतनमुपसम्पद्य विहरति । अथं पञ्चमो विमोचः । स सर्वग्नोविज्ञानानन्त्यायतनं समतिक्रमाश्चास्ति किञ्चिदित्याकिञ्चन्यायतनमुपसम्पद्य विहरति । अथं षष्ठो विमोचः । स सर्वग्नोऽनन्त्यायतनं समतिक्रमाच्चैव संज्ञानासंज्ञायतनमुपसम्पद्य विहरति । अथं सप्तमो विमोचः । स सर्वग्नोऽनन्त्यायतनं समतिक्रमाच्चैव संज्ञानासंज्ञायतनमुपसम्पद्य विहरति । अथं अष्टमो विमोचाः । तच्चाऽनुपलम्भयोगेन । इमेऽष्टौ विमोचाः ।

तत्र कतमा नवानुपूर्वाविहारसमापत्तयः । इह सुभृते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् विविक्तं कामैर्विविक्तं पापकैरकुशलैर्धर्मैः, स वितर्कः स विचारं विवेकजं प्रीतिसुखं प्रथमं ध्यानमुपसम्पद्य विहरति । स वितर्कमविचाराणां व्युपसमाद्दधात्मसम्प्रसादाच्चेतस एकोतीभावाद्वितर्कमविचारं

समाधिजं प्रीतिसुखं द्वितीयं ध्यानमुपसम्पद्य विहरति ।
सप्रीतेर्विरागादुपेक्षको विहरति । स्मृतिमान् संप्रजानन् सुखञ्च
क्रायेन प्रतिसम्बदयति । यत्तदार्या आचक्षते उपेक्षकः स्मृतिमान्
सुखविहारोनिष्प्रीतिकं तृतीयं ध्यानमुपसम्पद्य विहरति । ससुखस्य
च प्रहाणात् दुःखस्य च प्रहाणात् पूर्वमेव सौमनस्य दौर्लभ्यस्यो-
रस्तुङ्गमाददुःखाऽसुखमुपेक्षा स्मृतिपरिशुद्धं चतुर्थं ध्यानमुपसम्पद्य
विहरति । स सर्वशो रूपसंज्ञानां समतिक्रमात् प्रतिघसंज्ञानाम-
स्तुङ्गनामानाल संज्ञानाममनसिकारादनन्तमाकाशमनित्याकाशान-
न्त्यायतनमुपसम्पद्य विहरति । स सर्वश आकाशानन्त्यायतन
समतिक्रमादनन्तं विज्ञानमिति विज्ञानानन्त्यायतनमुपसम्पद्य विह-
रति । स सर्वशो विज्ञानानन्त्यायतन समतिक्रमान्नाकिञ्चिदित्या
किञ्चन्यायतनमुपसम्पद्य विहरति । स सर्वश आकिञ्च न्यायतन
समतिक्रमान्नैवसंज्ञाना संज्ञायतनमुपसम्पद्य विहरति । स सर्वशो नैव
संज्ञानासंज्ञायतन समतिक्रमात् संज्ञा वेदायतिनिरोधमुपसम्पद्य
विहरति । इमान् वा ऽनुपूर्वविहारसमापत्तयः ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुत
दश तथा गतबलानि । कतमानि दश । इह सुभूते बोधिसत्त्वो
महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां चरन् स्थानञ्च स्थानतः । अस्थानञ्चा-
स्थानता यथाभूतं प्रजानाति । अतीतानागतप्रत्युत्पन्नानां धर्माणां
कर्म्मसमादानानाञ्च स्थानशोहेतुशः कर्म्मविपाकं यथाभूतं
प्रजानाति । नानाधातुल्लोकैःनेकधातुल्लोकैःनेकधातुल्लोक इति ।
यथाभूतं प्रजानाति । परसत्वानां परपुङ्गलानामनेकाधिसुक्तिकानां

नानाऽधिसुक्तिकानां यथाभूतं प्रजानाति । परसत्वानां परपुङ्गला-
नामिन्द्रियपरापरज्ञतानां यथाभूतं प्रजानाति । सर्वत्र गामिनीं
प्रतिपदं यथाभूतं प्रजानाति । इन्द्रियबलबोध्दङ्गध्यानाविमोक्ष-
समाधिसमापत्तिसंक्षेपव्यवदानस्थानं यथाभूतं प्रजानाति ।
सोऽनेकविधं पूर्वनिवासमनुस्मरति । एकमपि जातिमनुस्मरति ।
यावज्जातिशतमपि सहस्रमपि दशसहस्रमपि जातिकोटिमपि
जातिकोटिशतमपि जातिकोटिसहस्रमपि जातिकोटिशतसहस्र
मपि जातिकोटिनियुतशतसहस्रमप्यनुस्मरति । एकमपि कल्पमनु-
स्मरति । यावत् कल्पशतमपि कल्पसहस्रमपि कल्पशतसहस्रमपि
यावदनेकान्यपि कल्पकोटिनियुतशतसहस्राण्यनुस्मरति । अत्राह-
मासमेवं नामैवं गोत्र एवंजातिः । एवमाहारः एवं चिरस्थितिका
एवमायुष्मन्तः । सोऽहं ततश्च्युतःसन्नसुत्रोपपन्नो थावत्ततश्च्युतः इहो
पन्न इति । यावत् साकारं सोद्वेगं सनिर्देशमनेकविधं पूर्वानिवास-
मनुस्मरति । सदित्येन चक्षुषा विशुद्धेनातिक्रान्त मानुषेण सत्वान्
पश्यति । अथमानानुत्पद्यमानानुपपन्नानापि सुर्वणान् दुर्वणान्
हीनान् प्रणीतान् सुगतान् दुर्गतान् यावद्यथा कर्म्मपिगान् सत्वान्
प्रजानाति । अमी भवन्तः सत्वाः कायदुश्चरितेन समत्वागताः
वाक्दुश्चरितेन समत्वागताः । मनोदुश्चरितेन समत्वागताः ।
आर्याणामपवादकाभिख्यादृष्टयस्तद्धेतो स्तत्प्रत्ययकायस्य भेदाद-
पायदुर्गतिविनिपातं नरकेषूपपद्यन्ते । अमी पुनर्भवन्तः सत्वाः
कायसुचरितेन समत्वागताः वाक्सुचरितेन समत्वागताः मनःसु-
चरितेन समत्वागताः । आर्याणामपवादकाः सम्यग्दृष्टयःस्तद्धे-

तोस्तत्प्राप्त्ययं कायस्य भेदात् सुगतौ स्वर्गलोके देवेषूपपद्यन्ते इति ।
आश्रयाणां चयादनाश्रवचेतोविमुक्तिं प्रज्ञाविमुक्तिं स्वयमभिज्ञाय
सुचात्कालोपसम्यग् विहरन्ति । शीणामेजाति रुधितं ब्रह्मचर्यं कृतं
करणीयं । नापरमिष्टमिति प्रजानाति । इदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य महायानं । तच्चानुपलम्भयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुत
चत्वारि वैशारद्यानि । कतमानि चत्वारि । सम्यक्समुद्भूतस्य च मे
प्रतिजानते । इमे धर्मा अनभिसमुद्भा इति । अत्र वत मे अमणो वा
ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा केनचिदा पुनर्लोक-
सहधर्मेण चोदयेदिति । निमित्तं न समनुपश्याम्यत्र चाहं निमित्त-
मसमनुपश्यन् चेमं प्राप्तो विहराम्यभयं प्राप्तो वैशारद्यप्राप्तः ।
उदारमार्षभं स्थानं प्रजानामि । परिषद्गतः सम्यक्सिंहनादं
नदामि । ब्राह्मं चक्रं प्रवर्त्तयाम्यप्रवर्त्तनीयं भ्रमणेन वा ब्राह्मणेन वा
देवेन वा मारेण वा ब्रह्मणा वा केनचिदा पुनर्लोक-
सहधर्मेण शीणाश्रवम्यत्र मे प्रतिजानतः । इमे आश्रवाः अपरिशीणाः इति ।
अत्र वत मे अमणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा
केनचिदा पुनर्लोक-
सहधर्मेण चोदयति । निमित्तमेव न समनु-
पश्याम्यत्र चाहं निमित्तमसमनुपश्यन् चेमप्राप्तो विहराम्यभयप्राप्तो
वैशारद्यप्राप्तः । उदारमार्षभं स्थानं प्रजानामि । परिषद्गतः सम्यक्
सिंहनादं नदामि । ब्राह्मं चक्रं प्रवर्त्तयाम्यप्रवर्त्तनीयं भ्रमणेन वा
ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेण वा ब्रह्मणा वा केनचिदा पुनर्लोक-
सहधर्मेण । ये खलु पुनर्मयान्तरायिकाधर्मा आख्याता । तान्

प्रतिषेवतो नास्मन्तरायेति नेदं स्थानं विद्यते । अत्र वत मे
अमणो वा ब्राह्मणो वा देवो वा मारो वा ब्रह्मा वा केनचिदा
पुनर्लोक-
सहधर्मेण चोदयेदिति । निमित्तमेव न समनुपश्याम्यत्र
आहं निमित्तमसमनुपश्यन् चेमप्राप्तो विहराम्यभयप्राप्तो वैशारद्य-
प्राप्तः । उदारमार्षभं स्थानं प्रतिजानामि । परिषद्गतः सम्यक्सिंहनादं
नदामि । ब्राह्मं चक्रं प्रवर्त्तयाम्यप्रवर्त्तनीयं भ्रमणेन वा ब्राह्मणेन
वा देवेन वा मारेण वा ब्रह्मणा वा केनचिदा पुनर्लोक-
सहधर्मेण ।
याश्चमया प्रतिपद आख्याताः । आर्यनिर्याणिकानैवाधिकास्तत्करस्य
सम्यग्दुःखचयायताः प्रतिपद्यमानो न निर्यायाऽसम्यग्दुःखचयायेति
नेदं स्थानं विद्यते । अत्र वत मे अमणो वा ब्राह्मणो वा देवो
वा मारो वा ब्रह्मा वा केनचिदा लोके सहधर्मेण चोदयति ।
निमित्तमेव न समनुपश्याम्यत्र चाहं निमित्तमसमनुपश्यन् चोमप्राप्तो
विहराम्यभयप्राप्तो वैशारद्यप्राप्तः । उदारमार्षभं स्थानं प्रजानामि ।
परिषद्गतः सम्यक्सिंहनादं नदामि । ब्राह्मं चक्रं प्रवर्त्तयाम्य-
प्रवर्त्तनीयः भ्रमणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेण वा ब्रह्मणा
वा केनचिदा पुनर्लोक-
सहधर्मेण । इदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य महायानं तच्चानुपलम्भयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं यदुत
चतस्रः प्रतिषम्बिदः । कतमाश्चतस्रः । अर्थप्रतिषम्बिदुर्ध्वप्रतिषम्बि-
न्निष्क्रिप्रतिषम्बिप्रभा न प्रतिषम्बित् । इदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य महायानं । तच्चानुपलम्भयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुता-

ऽष्टादशावेणिकाबुद्धधर्माः । कतमेऽष्टादश । याञ्च रात्रिं तथागतो-
ऽनुत्तरां सम्बोधिमभिसम्बुद्धो याञ्च रात्रिं स देवकं लोकं समारकं
सब्रह्माकं सअमणं ब्राह्मणीमजं सदेवमानुषासुरां दुःखचयाय
गामिनो मार्गेशानुशाश्रियानुपधिगेषे निर्व्वान्धातौ परिनिर्व्वान्-
थान्यत्र अचान्तरा नास्ति तथागतस्य स्वलितं नास्ति चरितं
नास्ति सुषितकृतिर्ना नास्ति नानात्वसंज्ञानाख्यसमाहितं चित्तं
नास्ति अप्रतिसंख्यायोपेक्षानास्ति ह्यन्दपरिहानिर्नास्ति वीर्य्यपरि-
हानिर्नास्ति स्मृतिपरिहानिर्नास्ति समाधिपरिहानिर्नास्ति प्रज्ञा-
परिहानिर्नास्ति विमुक्तिपरिहानिर्नास्ति विमुक्तिज्ञानदर्शनपरि-
हानिः । सर्व्वं कायकर्मज्ञानपूर्व्वङ्गमं ज्ञानानुपरिवर्त्ति । सर्व्वं
वाक्कर्मज्ञानपूर्व्वङ्गमं ज्ञानानुपपरिवर्त्ति । सर्व्वं मनःकर्मज्ञानपूर्व्वङ्गमं
ज्ञानानुपरिवर्त्ति । अतीतेऽध्वनिः अप्रतिकृतमसङ्गं ज्ञानं दर्शनं
प्रवर्त्तते । अनागतेऽध्वन्यप्रतिहतमसंज्ञानदर्शनं प्रवर्त्तते । प्रत्युत्पन्ने-
ऽध्वान्यप्रतिहतमसंज्ञानदर्शनं प्रवर्त्तते । इदमपि सुभूते बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य महायानं । तच्चाऽनुपलभयोगेन ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं यदुत्-
धारणीमुखानि । कतमानि धारणीमुखानि । अचरसमता भाव्य-
समता अचरमुखमचरप्रवेशः । तत्र कतमदचरमुखाचरप्रवेशः ।
अकारोमुखं सर्व्वधर्माणामद्यनुत्पन्नत्वात् । रकारोमुखं सर्व्वधर्माणां
रजोपगतत्वात् । यकारोमुखं सर्व्वधर्माणां परमार्थनिर्देशत्वात् ।
चकारोमुखं सर्व्वधर्माणां चवनोपपत्त्यनुपलब्धत्वात् । सर्व्वधर्मान्
चवन्ते नोपपद्यन्ते । नकारोमुखं सर्व्वधर्माणां नामापगतत्वात् ।

नामप्रकृत्यानलभ्यं न नष्टं । लकारोमुखं सर्व्वधर्माणां लोकोत्तीर्ण-
त्वात् तृष्णालताहेतुप्रत्ययसमुत्सादितत्वात् । दकारोमुखं सर्व्वधर्माणां
दान्तदमथपरिच्छिन्नत्वात् । वकारोमुखं सर्व्वधर्माणां बद्धं न
विगतत्वात् । उकारोमुखं सर्व्वधर्माणां उभयगतत्वात् । संकारोमुखं
सर्व्वधर्माणां सङ्गाऽनुपलब्धत्वात् । न सच्यते न बध्यते । वकारोमुखं
सर्व्वधर्माणां वाच्यशेष समुच्छिन्नत्वात् । तकारोमुखं सर्व्वधर्माणां
तथताऽविचलितत्वात् । थकारोमुखं सर्व्वधर्माणां यावदनुपलब्धि-
त्वात् । स्तकारोमुखं सर्व्वधर्माणां स्तम्भानुपलब्धत्वात् । काकारोमुखं
सर्व्वधर्माणां कारकाऽनुपलब्धत्वात् । सकारोमुखं सर्व्वधर्माणां
समताऽनुपलब्धत्वात् । समन्तान्न व्यतिवर्त्तते । मकारोमुखं
सर्व्वधर्माणां मकारानुपलब्धिसुपादाय । गकारोमुखं सर्व्वधर्माणां
गमनाऽनुपलब्धत्वात् । मकारोमुखं सर्व्वधर्माणां स्थानाऽनुपलब्धि-
त्वात् । जकारोमुखं सर्व्वधर्माणां जात्यनुपलब्धत्वात् । श्वकारोमुखं
सर्व्वधर्माणां श्वासाऽनुपलब्धत्वात् । धकारोमुखं सर्व्वधर्माणां
धर्मधातनुपलब्धत्वात् । शकारोमुखं सर्व्वधर्माणां श्रमथाऽनुप-
लब्धत्वात् । खकारोमुखं सर्व्वधर्माणां खसमताऽनुपलब्धत्वात् ।
चकारोमुखं सर्व्वधर्माणां चयाऽनुपलब्धत्वात् । स्तकारोमुखं सर्व्व-
धर्माणां स्तवाऽनुपलब्धत्वात् । जकारोमुखं सर्व्वधर्माणां ज्ञाना-
ऽनुपलब्धत्वात् । तकारोमुखं सर्व्वधर्माणां मासाऽनुपलब्धत्वात् ।
हकारोमुखं सर्व्वधर्माणां हेलनुपलब्धत्वात् । भकारोमुखं सर्व्व-
धर्माणां भङ्गानुपलब्धितः । ककारोमुखं सर्व्वधर्माणां क्लेदनाऽनुप-
लब्धितः । खकारोमुखं सर्व्वधर्माणां खरणाऽनुपलब्धितः ।

ङकारोमुखं सर्वधर्माणामाङ्गानानुपलब्धितः । झकारोमुखं सर्व-
 धर्माणामुत्साहाऽनुपलब्धितः । घकारोमुखं सर्वधर्माणां घनाऽनुप-
 लब्धितः । ठकारोमुखं सर्वधर्माणां विठयाऽनुपलब्धितः । णकारो-
 मुखं सर्वधर्माणां रणविगतत्वात् । न कश्चिदगच्छति नागच्छति
 न तिष्ठति नानिषीदिति न शयं कल्पयति न विकल्पयति ।
 लकारोमुखं सर्वधर्माणां फलाऽनुपलब्धित्वात् । खकारोमुखं सर्व-
 धर्माणां खन्धाऽनुपलब्धित्वात् । फकारोमुखं सर्वधर्माणां फकारा-
 ऽनुपलब्धित्वात् । खकारोमुखं सर्वधर्माणां चर्याऽनुपलब्धित्वात् ।
 ठकारोमुखं सर्वधर्माणां ठकारानुपलब्धित्वात् । हकारोमुखं
 सर्वधर्माणां हकारानुपलब्धित्वात् । पर्यन्तनिष्ठास्थानेनच्यवन्तेनो-
 पद्यन्ते । नास्त्यत उत्तर्यचरव्यवहारः । तत्कस्य हेतोस्तथाहि न
 कस्यचित् किञ्चिदन्यन्नामव्यवहित्यते येनाऽभिलष्येत । येन निन्दि-
 श्यते यस्मिंश्चेत दृश्येत वाचेत । तद्यथापि नाम सुभूते आकाश-
 नेव सर्वधर्मा अनुगन्तव्याः । अयमुच्यते धारणीमुखप्रवेशः ।
 अकाराद्यचरनिर्देशप्रवेशः । यो हि कश्चित् सुभूते बोधिसत्त्वो
 महासत्त्वः इदमकाराद्यचरकौशल्यं ज्ञास्यति । स न कश्चिद्रूपे
 संचति । सर्वधर्मासमताया संसाधयिष्यति । इतज्ज्ञानकौशल्यञ्च
 प्रतिपश्यते । योहि कश्चित् सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः । इद-
 मकाराद्यचरप्रवेशमुद्रामकाराद्यचरप्रवेशमुद्रापदानि श्रोष्यति । श्रुत्वा
 शोदयहीयति धारयिष्यति वाचयिष्यति पर्यवाष्यति । परेभ्यश्च
 देवयिष्यति न च प्रतीतयाबुद्ध्या तस्य विंशतिरनुग्रहाः प्रति-
 काङ्क्षितव्याः । कतमे विंशतिः । तदुत स्मृतिमांस भविष्यति ।

मतिमांस बुद्धिमांस धृतिमांस ह्रीमांस प्रज्ञावांस प्रतिभानवांस ।
 इदञ्च धारणीमुखमल्पदृष्टेण प्रतिपश्यते । न कथं कथीभविष्यति ।
 धिमतिश्चाऽस्य न भविष्यति । न च परस्थान्तिकाच्छूबां वाचं
 श्रुत्वाऽनुनेष्यते । नपरुषां वाचं श्रुत्वा प्रतिहंस्यते । नोन्नतोभविष्यति
 नाऽवनतः । यथास्थित एव भविष्यति । इतकुशलस्य भविष्यति ।
 स्तनाकुशलस्य भविष्यति । धातुकुशलस्य भविष्यति । आयतनकुशलस्य
 भविष्यति । सत्यकुशलः । प्रतीत्य समुत्पादकुशलः । हेतुकुशलः
 प्रत्ययकुशलः । धर्माताकुशलः । इन्द्रियपरापरज्ञानकुशलः । च्युतो-
 पपत्तिकुशलः । दिव्यश्रोत्रज्ञानकुशलः । परचित्तज्ञानकुशलः ।
 पूर्वनिवासाऽनुसृतिज्ञानकुशलः । अद्विविधिज्ञानकुशलः । आश्र-
 वचयज्ञानकुशलः । स्थानाऽस्थाननिर्देशकुशलः । अतिक्रमणकुशलः ।
 प्रतिक्रमणकुशलः । ईर्ष्यापथकुशलः । चयत्रायकौशल्यज्ञाऽनुप्राप्यति ।
 इदमपि सुभूते धारणीमुखमकाराद्यचरप्रवेशो बोधिसत्त्वस्य
 महासत्त्वस्य महायानं । तच्चाऽनुपलभयोगेन ॥ ० ॥

शतसाहस्रं प्रज्ञापारमिताया नवमः परिवर्तः ॥

अथ दशमः परिवर्तः ।

यद्यपि सुभूतिरेवमाह । कथं बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महायान-
संप्रस्थितो भवतीति । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः षट्सु
पारमितासु चरन् भूमेर्भूमिं संक्रामति । कथञ्च सुभूते बोधि-
सत्त्वो महासत्त्वः षट्सु पारमितासु चरन् भूमेर्भूमिं संक्रामति ।
यदुत संक्रान्त्या सर्वधर्माणां न हि कश्चिद्धर्म आगच्छति वा
गच्छति वा संक्रामति वा अपसंक्रामति वा । अपि तु या सर्व-
धर्माणां भूमिस्तां स न मन्यते । न चिन्तयति । न भूमिपरिकर्म
च करोति । न च तां भूमिं समनुपश्यति । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य
महसत्त्वस्य भूमिपरिकर्म । प्रथमायां सुभूते भूमौ वर्त्तमानेन
बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन दशपरिकर्माणि करणीयानि । कतमानि
दश । अध्याग्नयादि परिकर्माऽनुपलभ्ययोगेन हितवस्तुतापरिकर्म-
निमित्ताऽनुपलभ्यितासुपादाय । सर्वसत्त्वसमचित्ततापरिकर्मसत्त्वा-
नुपलभ्यितासुपादाय । त्यागपरिकर्मदानदायकपरिग्राहकाऽनुप-
लभ्यितासुपादाय । कल्याणमित्रसेवनापरिकर्मतैरमण्यतासुपादाय ।
धर्मपर्य्यष्टिपरिकर्मसर्वधर्माऽनुपलभ्यितासुपादाय । अभीक्ष्णैश्चर-
परिकर्मगृहानुपलभ्यितासुपादाय । बुद्धकायस्यृहापरिकर्मलक्षणा-
ऽनुपलभ्यितासुपादाय । धर्मविवरणपरिकर्म-
भेदाऽनुपलभ्यितासुपादाय । मानस्तम्भनिर्घातनपरिकर्ममद्भूतता-

ऽनुपलभ्यितासुपादाय । सत्यवचनपरिकर्मवचनाऽनुपलभ्यितासुपा-
दाय । इमानि सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन प्रथमायां भूमौ
वर्त्तमानेन दशपरिकर्माणि करणीयानि ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन द्वितीयायां भूमौ
वर्त्तमानेनाष्टौधर्मा अभीक्ष्णं मानसि कर्त्तव्या । तत्र च प्रतिपत्तव्यं ।
कतमेऽष्टौ । यदुत शीलपरिशुद्धिः कृतज्ञताकृतवेदिता । चान्ति-
बलप्रतिष्ठानं । प्रामोद्यं । प्रीत्यनुभवनता । सर्वसत्त्वपरित्यागिता ।
महाकरुणाया आमुखीभावः । गुरुशुश्रूषा । अद्भुतगौरवता ।
पारमिता सूद्योगपर्य्यष्टिः । इमे सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन
द्वितीयायां भूमौ वर्त्तमानेनाष्टौ धर्माः अभीक्ष्णं मनसि कर्त्तव्यस्तत्र
च प्रतिपत्तव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन तृतीयायां भूमौ
वर्त्तमानेन पञ्चसुधर्मेषु स्यातव्यं । कतमेषु पञ्चसु । यदुतवाङ्मूला-
स्तृप्ततायां । तत्र चाचरानभिनिवेशेन निरामिश्रधर्मविचरणतायां ।
तथाचाऽमन्यतया बुद्धचेत्रे परिशोधनकुशलमूलावरोपणपरिणाम-
नतायां । तथाचाऽमन्यतया अपरिमितसंभारापरिखेदतायां ।
तथाचाऽमन्यतया ह्यपचाप्यस्थानतायां । तथाचाऽमन्यतया एषु
सुभूते पञ्चसुधर्मेषु बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन तृतीयायां भूमौ
वर्त्तमानेन स्यातव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन च चतुर्थाभूमौ
वर्त्तमानेन दशधर्मान् समादायवर्त्तितव्यं । तेन च परित्यक्तव्याः ।
कतमेदश । अरण्यवासं । अल्पेच्छतया सन्तुष्टिता । घृतगुणसंलेखा-

ऽनुवर्जयता । शिवाया अपरित्यागिता । कामगुणजुगुप्सुता ।
निर्दृतेसहगतचित्तोत्पादः । सर्वसत्त्वपरित्यागिता । अनबलीन-
चित्तता । सर्ववस्त्रनपेक्षणा । इमे सुभूते दशधर्माः बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन चतुर्था भूमौ वर्त्तमानेन न परित्यक्तव्याः । समादाय
च वर्त्तितव्यम् ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन षड्धर्मा भूमौ वर्त्त-
मानेन षड्धर्माः परिवर्जयितव्याः । कतमे षट् यदुत्तमसत्त्वः
परिवर्जयितव्यः । भिक्षुणीसंस्तवः । कुलमात्सर्यं । संगणिकास्थानं ।
आत्मोत्कर्षणतापरंपसनता । इमे षट्धर्माः परिवर्जयितव्याः ।
पुनरष्टादशधर्माः परिवर्जयितव्याः । यदुत्तमसत्त्वः कर्मपथाः
परिवर्जयितव्याः । मानस्तम्भविपर्यासा, विचिकित्सा, राग, द्वेष,
मोहा, धिवामनता, इमे ऽष्टादशधर्मा बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन
षड्धर्मा भूमौ वर्त्तमानेन परिवर्जयितव्याः ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन षड्धर्मा भूमौ वर्त्तमानेन
षड्धर्माः परिपूरयितव्याः । यदुत्तमसत्त्वः षट्पारमिताः । अपरे षड्धर्माः
परिवर्जयितव्याः । कतमे षट्पारमिताः परिवर्जयितव्यं । प्रत्येकं
बुद्धचित्तं परिवर्जयितव्यं । परितर्षणचित्तं परिवर्जयितव्यं । याचनकं
दृष्ट्वाऽनबलीनपरिवर्जयितव्यं । नाऽबलीयितव्यं । सर्ववस्तुनि
परित्यज्यदुर्मनस्कृतापरिवर्जयितव्याः । न दुर्मनस्केन भवितव्यं ।
याचनकं दृष्ट्वा विक्षेपचित्तं परिवर्जयितव्यं । न याचनकं विक्षेपः
कर्त्तव्यः । इमे सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन षड्धर्मा भूमौ
वर्त्तमानेन षड्धर्माः परिवर्जयितव्याः ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन षड्धर्मा भूमौ वर्त्त-
मानेन विंशतिधर्मा न कर्त्तव्याः । कतमे विंशतिः । यदुत्तमसत्त्वः
आत्म-
याहो न कर्त्तव्यः । सत्ययाहो न कर्त्तव्यः । जीवयाहो न कर्त्तव्यः ।
पुङ्गवयाहो न कर्त्तव्यः । उच्छेदयाहो न कर्त्तव्यः । शाश्वतयाहो न
कर्त्तव्यः । निमित्तसंज्ञा न कर्त्तव्या । हेतुदृष्टिः स्वन्धाऽभिनिवेशो
धात्वभिनिवेशः । आयतनाऽभिनिवेशः । चैधातुकाऽभिनिवेशः ।
चैधातुकाऽश्ववसानं । चैधातुकालयः । बुद्धनिश्रयदृष्ट्याभिनिवेशः ।
धर्मनिश्रयदृष्ट्याभिनिवेशः । संघनिश्रयदृष्ट्याभिनिवेशः । शीलनिश्रय-
दृष्ट्याभिनिवेशः । शून्याधर्मा इति विषादः । शून्यानिरोधश्च ।
इमे सुभूते विंशतिधर्मा न कर्त्तव्याः । तेन विंशतिरेव धर्माः
परिपूरयितव्याः । कतमे विंशतिः । यदुत्तमसत्त्वः शून्यताप्रतिषेधः ।
आनिमित्तसाक्षात्किंथा । अप्रणिहितज्ञानं । चिमण्डलपरिशुद्धिः ।
क्षपाकारुण्यतासर्वसत्त्वेषु । ते च सत्त्वानाऽवमन्तव्याः । सर्वधर्म-
समतादर्शनं । तत्र चाऽनभिनिवेशः । भूतनयप्रतिषेधः । तेन
चाऽमनता । अनुत्पादचान्तिः । अनुत्पादज्ञानं । एकनयनिर्देशः ।
सर्वधर्माणां कल्पनासमुद्घातः । संज्ञाविवर्त्तः । दृष्टिविवर्त्तः । क्लेश-
विवर्त्तः । श्रमत्वपरिपश्यनाभूतिः । दान्तचिन्ता । अप्रतिष्ठत-
ज्ञानता । अनूनता । अवसरज्ञता । यत्नेच्छाचे भगमनता । इमे
सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन षड्धर्मा भूमौ वर्त्तमानेन विंशति-
धर्माः परिपूरयितव्याः ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेनाऽष्टम्या भूमौ षट्-
मानेन चत्वारोधर्माः परिपूरयितव्याः । कतमे चत्वारः । यदुत्तमसत्त्वः

सर्वसत्त्वचित्ताऽनुप्रवेशः । अभिज्ञाविक्रीडनता । बुद्धचेचदर्शनता ।
तेषां बुद्धचेचाणां यथा दृष्टानां परिनिष्पादनता । बुद्धपर्यु-
पासनता । बुद्धकाय यथाभूत प्रत्यवेक्षणता । इमे सुभूते चत्वारोधर्माः
परिपूरयितव्याः । पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेनाष्टम्यां
भूमौ वर्तमानेन चत्वारोधर्माः परिपूरयितव्याः । यदुतेन्द्रिय
परापरज्ञानता । बुद्धचेत्रपरिशोधनता । मायोपमसमाधेरभीष्ट-
समापन्नता । यथायथा सत्त्वानां कुशलमूलानि परिनिष्पद्यन्ते ।
तथा तथात्मभावपरिनिष्पादनता । संश्लिष्य भवोपादानता । इमे
सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेनाष्टम्यां भूमौ वर्तमानेन चत्वारोधर्माः
परिपूरयितव्याः ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन नवम्यां भूमौ वर्त-
मानेन द्वादशधर्माः परिपूरयितव्याः । कतमे द्वादश । यदुत
अनन्तप्रणिधानपरिग्रहः । स यथायथाप्रणिदधाति तथातथाऽस्य
समृध्यति । देवनागयक्षगन्धर्वासुरगरुडकिन्नरमहोरगश्तज्ञानं ।
परिपूर्णप्रणिधाननिर्देशज्ञानं । गर्भविक्रान्तिसम्पत् । गोत्र सम्पत् ।
परिवारसम्पत् । जन्मसम्पत् । बोधिवृत्तव्यूहसम्पत् । सर्वगुणपरि-
पूरिसम्पत् । इमे सुभूते बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन नवम्यां भूमौ
वर्तमानेन द्वादशधर्माः परिपूरयितव्याः ।

दशम्यां पुनः सुभूते भूमौ वर्तमाने बोधिसत्त्वो न महासत्त्व-
स्तथागत एव वक्तव्यः । एवमुक्त आयुषान् सुभूतिर्भगवन्तमेतदवो-
चत् । कतमद्भगवन् बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याध्याग्रायादिपरिकर्म ।
भगवान्नाह । यः सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वकारज्ञताप्रति-

संयुक्तैश्चित्तोत्पादैः कुशलमूलानि समुदानयति । इदं सुभूते
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याध्याग्रायादिपरिकर्म । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य सर्वसत्त्वसमचित्ततापरिकर्म । सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तै-
श्चित्तोत्पादैश्च आर्य्यप्रमाणान्यभिनिर्हरति । मैत्रीकरुणामुदितो-
प्रेचमिदमुच्यते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सर्वसत्त्वसमचित्ततापरि-
कर्म । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य त्यागपरिकर्म । यत्सर्व-
सत्त्वेषुऽविकल्पतस्तद्दानं ददातीदमुच्यते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
त्यागपरिकर्म । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य कल्याणमित्र-
सेवनापरिकर्म । यदुत तानि बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य कल्याण-
मित्राणि यान्येव सर्वाकारज्ञतायां समादापयन्ति । निवेशयन्ति ।
प्रतिष्ठापयन्ति । तेषां कल्याणमित्राणां या सेवना भजना पर्यु-
पासना गुरुशुश्रूषणता । इयमुच्यते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
कल्याणमित्रसेवनापरिकर्म । सत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
धर्मपर्य्येष्टिपरिकर्म । यत् सर्वाकारज्ञताप्रतिसंयुक्तैश्चित्तोत्पादैर्धर्मं
पर्य्येषते । न आवकप्रत्येकबुद्धभूमौ पततीदं बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य धर्मपर्य्येष्टिपरिकर्म । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्या-
ऽभीष्टं नैऋत्यपरिकर्म । यत् सर्वसत्त्वजातावव्यवकीर्णा निःक्रमति ।
तथागत शासने प्रव्रजति । न चाऽस्य कश्चिदन्तरायं करोतीदं
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याऽभीष्टं नैऋत्यपरिकर्म । तत्र कतमद्बोधि-
सत्त्वस्य महासत्त्वस्य बुद्धकायसृष्ट्यापरिकर्म । यद्बुद्धविग्रहं दृष्ट्वा न
कदादिद्बुद्धमनसिकारेण विरहितो भवति यावत् सर्वकारज्ञता-
मनुप्राप्नोतीदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बुद्धकायसृष्ट्यापरिकर्म ।

तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य धर्मविवरणपरिकर्षः । यद्बोधि-
सत्त्वो महासत्त्वः संमुखीभूतः तथागतः परिनिर्वृतं सत्त्वेषु धर्मं
देशयति । आदौ कल्याणं मध्येकल्याणं पर्यवसानेकल्याणं स्वर्गं
सुखञ्जनं केवलं परिपूर्णं परिशुद्धं पर्यवदातं ब्रह्मचर्यं सम्प्रकाशयति ।
यदुत सूत्रं गेयं व्याकरणं गायोद्दाननिदानत्युक्तजातकवैपुल्या-
हृतधर्माऽववादोपदेशादिदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य धर्मविवरण-
परिकर्षः । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य मानस्तम्भनिर्घातन-
परिकर्षः । येन मानस्तम्भनिर्घातेन न जातु नीचकुलेषूप-
पद्यते । इदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य मानस्तम्भनिर्घातनपरि-
कर्षः । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सत्यवचनपरिकर्षः ।
यदुत यथा वादिता तथा कारिता । इदं सुभृते बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य सत्यवचनपरिकर्षः । इमानि सुभृते बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य प्रथमायां भूमौ वर्तमानस्य दशपरिकर्षाणि । तत्र
कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य शीलपरिशुद्धिः । यदुत श्रावक
प्रत्येकबुद्धचित्तानाम मनसिकारः । येऽपि तदन्यदौःश्रील्यकराः ।
बोधिपरिपन्थकराः धर्माः तेषामप्यमनसिकारः । इयं बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य शीलपरिशुद्धिः । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
कृतज्ञता कृतकारिता । यद्बोधिसत्त्वो महासत्त्वो बोधिसत्त्वचर्या
चरत्वन्यमपि कृतमीमं सारात्त्वनासयति । प्रागेव इयं बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य कृतज्ञता कृतकारिता । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य चान्तिबलप्रतिष्ठानं । यत् सर्वसत्त्वानामन्तिके व्यापाद
अविहिंसाचिन्तता । इदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चान्तिबल-

प्रतिष्ठानं । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याप्रामाद्य प्रीत्यनु-
भवनता । यदुत सर्वसत्त्वपरिपाचनता चिषु यानेषु । इयं बोधि-
सत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रामोद्य प्रीत्यनुभवनता । तत्र कतमद्बोधि-
सत्त्वस्य महासत्त्वस्य सर्वसत्त्वापरित्यागिता । यदुत सर्वसत्त्वानां
परिचाणता । इदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सर्वसत्त्वापरि-
त्यागिता । तत्र कतमो बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महाकरुणया
आमुखीभावः । यद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बोधिसत्त्वचारिकाञ्चरत
एवं भवति । एकैकस्याहं सत्त्वस्थार्थाय गङ्गानदीवाङ्गुकोपमान्
कल्पाञ्चिरयेषु वसन् तत्र क्वेदनभेदनकुण्डनस्त्रेदनपचनान्यत्तुभवेयं
यावन्नसत्त्वा बुद्धज्ञानप्रतिष्ठापिता भवेत् । एवं यावत् सर्वसत्त्वानां
कृते धात्युत्सहनता अपरिखेदः । अयमुच्यते बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य महाकरुणया आमुखीभावः । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य गुरुशुश्रुषाश्रद्धागौरवता । यदुत गुरुणामन्तिके शास्त्र-
संज्ञा । इयमुच्यते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य गुरुशुश्रुषाश्रद्धा-
गौरवता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य पारमिता
सूयोगपर्येष्टिः । यदुतानन्यकृतकर्मातया पारमितानां पर्येषणता
सर्वसत्त्वपरिपाचनतायै । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य पारमिता-
सूयोगपर्येष्टिः । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बाह्यश्रुत्या-
दप्रता । यत्किञ्चिद्बुद्धेर्भगवद्भिर्भाषितमिहलोकधातौ समन्ताद्दशसु
दिचुल्लोकधातुषु तत्सर्वमाधारयिष्यामीति यात्यदप्रता । इयं
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बाह्यश्रुत्यादप्रता । तत्र कतमा बोधि-
सत्त्वस्य महासत्त्वस्य निरामिषधर्मादानविवरणता । यद्बोधिसत्त्वो

महासत्त्वो धर्म्मं देशयत्नेन धर्म्मदानेनान्तग्रो बोधिमपि न प्रति-
काङ्क्षति । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य निरामिषधर्म्मदानविव-
रणता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बुद्धचेत्रपरिशोधन
कुशलमूलावरोपणता । यैः कुशलमूलैर्बुद्धचेत्रं परिशोधयन् नाम-
परचित्तचेत्रं परिशोधयति । तेषां कुशलमूलानां परिणामना ।
इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बुद्धचेत्रपरिशोधनकुशलमूलावरो-
पणपरिणामगता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्यापरि-
मितसंसारापरिखेदनता । यदुत कुशलमूलोपस्तम्भनतायै कुशल-
मूलैरुपस्तम्भः सत्त्वांश्च परिपाचयति । बुद्धचेत्रश्च परिशोधयति ।
न च कदाचित् खेदनोपपद्यते । यावत् सर्वकारजतां परिपूर-
यति । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्यापरिमितसंसाराऽपरिखेद-
नता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ह्यपचायस्थानं ।
यदुत आश्रवकप्रत्येकबुद्धचित्तजुगुप्सुनता । इदं बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य ह्यपचायस्थानं । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्यारण्य-
वासापरित्यागिता । याश्रावकप्रत्येकबुद्धभूमेरतिक्रमणता । इयं
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्यारण्यवासापरित्यागिता । तत्र कतमा
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याऽप्येच्छता । यद्बोधिसत्त्वो महासत्त्वो बोधि-
मपि नेच्छतीतीयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याप्येच्छता । तत्र कतमा
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सन्तुष्टिता । यत्सर्वकारजता प्रतिलम्बे-
नापि न लभ्यते । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सन्तुष्टिता । तत्र
कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य धुतगुणसंलेखेऽनुवर्त्तनता । यदुत
गम्भीरेषु धर्म्मेषु निर्याण क्षान्तिरियं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य

धुतगुणसंलेखानुवर्त्तनता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
शिक्षाया अपरित्यागिता । यत्र सर्वशिक्षानामप्रचारः । इयं
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य शिक्षाया अपरित्यागिता । तत्र कतमा-
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य कामगुणजुगुप्सुनता । कामचित्तस्याऽनु-
त्पादः । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य कामगुणजुगुप्सुनता । तत्र
कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य निवृत्तिसहगतश्चित्तोत्पादः ।
यदुत सर्वधर्म्माणामनभिसंस्कारः । अयं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य निवृत्तिसहगतश्चित्तोत्पादः । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य सर्वस्वपरित्यागिता । याध्यात्मिकवाद्धानां धर्म्माणाम-
ग्रहणता । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सर्वस्वपरित्यागिता ।
तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याबलीनचित्तता । यद्विज्ञान-
चित्तिस्य चित्तं न तिष्ठति । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याव-
लीनचित्तता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सर्व्वस्तु-
निरपेक्षता । यः सर्व्वस्तुनाम मनसिकारः । इयं बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य सर्व्वस्तुनिरपेक्षता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य गृहिसंस्तवपरिवर्जनता । यदुत बुद्धचेद्रेण बुद्धचेचस्कम-
णता । उपपादुकता । प्रादुर्भावमण्डका वायुप्रावरणता । इयं
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य गृहिसंस्तवपरिवर्जनता । तत्र कतमा
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य भिक्षुणीसंस्तवपरिवर्जनता । यद्विभुष्णा-
साङ्गस्य संघातमात्रं न तिष्ठति । न च तन्निदानं परितर्षणा-
चित्तमुत्पादयति । न च तन्निदानं चीवरमुपादयति । इयं
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य भिक्षुणीसंस्तवपरिवर्जनता । तत्र कतमा

बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य कुलेषु मात्सर्यपरिवर्जनता । इह सुभूते
 बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेनैकचित्तमुत्पादयितव्यम् । तन्मया सर्व-
 सत्त्वानां सुखोपधानं कर्तव्यम् । तदेते सत्त्वाः खपुण्यैरेव सुखिता
 नाच मया मात्सर्यचित्तमुत्पाद्यम् । एवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन
 कुलमात्सर्यं परिवर्जयितव्यम् । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन
 संगणिकास्थानं परिवर्जयितव्यम् । यत्र बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
 संगणिकास्थानस्थितस्य आवकप्रत्येकबुद्धा भवेयुः । तत्प्रतिसंयुक्ताः
 कथा भवेयुः । तत्प्रतिसंयुक्तावादिचित्तोत्पादा उत्पद्येरम् । तत्र
 बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन न स्यात्तव्यम् । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
 संगणिकास्थानपरिवर्जनता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्यो-
 त्कर्षणपरिवर्जनता । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन व्यापादः
 परिवर्जयितव्यः । यद्वापादः विचिकित्साचित्तानामवकाशं न
 ददाति । कलहचित्तस्य विप्रहृष्टचित्तस्य वाऽवकाशं न ददातीतीयं
 बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य व्यापादपरिवर्जनता । या आत्मिकानां
 धर्माणामसमनुपश्यन्ता । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्योत्कर्षण-
 परिवर्जनता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य परंपसनापरि-
 वर्जनता । यदुत वाह्यानां धर्माणामसमनुपश्यन्ता । इतीयं बोधि-
 सत्त्वस्य महासत्त्वस्य परंपसना परिवर्जनता । तत्र कथं बोधि-
 सत्त्वेन महासत्त्वेन दशाऽकुशलाः कर्मपथाः परिवर्जयितव्याः । तथा
 ह्येते सुगतेरप्यन्तरायकराः प्रागेवार्थमार्गस्य प्रागेवाऽनुत्तरायाः
 समोधे । एवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन दशाऽकुशलाः कर्मपथाः
 परिवर्जयितव्याः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेनाधिमानः

परिवर्जयितव्यः । समं समनुपश्यति कुतः पुनरधिकं येनाऽधिमन्तेत
 एवमधिमानः परिवर्जयितव्यः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन
 स्तम्भः परिवर्जयितव्यः । तथाहि स तदस्तुन समनुपश्यति । यत्रा-
 ऽस्य स्तम्भ उत्पद्येत । एवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन स्तम्भः परि-
 वर्जयितव्यः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन विपर्यासाः परि-
 वर्जयितव्याः । वस्त्वनुपलब्धितामुपादाय । एवं बोधिसत्त्वेन महा-
 सत्त्वेन विपर्यासाः परिवर्जयितव्याः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन
 महासत्त्वेन रागद्वेषमोहानाधिवासयितव्याः । तथा हि सरागद्वेष-
 मोहानां वस्तुन समनुपश्यति । एवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन राग-
 द्वेषमोहानाऽधिवासयितव्याः ।

तत्र कतमे षष्ठ्यां भूमौ षट्धर्माः परिपूरयितव्याः । यदुत
 षट्पारमिताः । दानपारमिता, शीलपारमिता, चान्तिपारमिता,
 वीर्यपारमिता, ध्यानपारमिता, प्रज्ञापारमिता, परिपूरयितव्याः ।
 तथा ह्यासु षट्सु पारमितासु, स्थित्वा बुद्धा भगवन्तः आवक
 प्रत्येकबुद्धाश्च पञ्चविधस्य ज्ञेयार्णवस्य पारङ्गता गच्छन्ति गमि-
 यन्ति च । कतमस्य पञ्चविधस्य । यदुताऽतीतस्थानागतस्य प्रत्यु-
 त्पन्नस्यावक्रव्यस्याऽसंस्कृतस्य । एवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन षट्धर्माः
 परिपूरयितव्याः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन आवकचित्तं
 परिवर्जयितव्यम् । तथा हि नैषमार्गा बोधये । प्रत्येकबुद्धचित्तं
 परिवर्जयितव्यम् । तथा हि नैषमार्गा बोधये । परितर्षणचित्तं
 नोत्पादयितव्यम् । तथा हि नैषमार्गा बोधये । याचनकं हृद्वाः
 नाऽवस्तीनचित्तमुत्पादयितव्यम् । तत्कस्य हेतोस्तथा हि नैषमार्गा

बोधये । सर्व्ववस्तुनि वरित्यध्यता । न दुर्मनस्केन भवितव्यम् ।
 तत्कस्य हेतोस्तथा हि । नैषमार्गो बोधये । प्रथमचित्तोत्पादमुपा-
 दाय । नित्यं दानं दातव्यम् । न सकृच्चित्ते न भवितव्यम् । तत्र
 कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेनात्मग्रहो न कर्त्तव्यः । तथा हि अत्य-
 न्ततया आत्मा न संविद्यते । जीवग्रहो न कर्त्तव्यः । तथा ह्यत्य-
 न्ततया जीवो न संविद्यते । पुद्गलग्रहो न कर्त्तव्यस्तथा ह्यत्यन्त-
 तथा पुद्गलो न विद्यते । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन नोच्छे-
 दग्रहो न कर्त्तव्यः स्तथा हि न कश्चिद्धर्मं उच्छिद्यतेऽत्यन्ताऽनुप-
 खन्नात् सर्व्वधर्माणां । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ग्राह्यत-
 ग्रहो न कर्त्तव्यः । तत्कस्यहेतोस्तथा हि धर्मा मोक्षयन्ते न ग्राह्यतो
 भवति नोच्छेदः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन निमित्तसंज्ञा
 न कर्त्तव्या । तथा ह्यत्यन्ततया संज्ञेशो न संविद्यते । तत्र कथं
 बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन हेतुदृष्टिर्न कर्त्तव्या । तथा हि तां दृष्टिं
 न समनुपश्यति । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन नामरूपा-
 ऽभिनिवेशो न कर्त्तव्यः । तथा हि सतदस्तुन समनुपश्यति । तत्र
 कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन स्कन्धाभिनिवेशो न कर्त्तव्यः । तथा
 ह्यत्यन्ततया स्कन्धा न संविद्यते । एवं स्कन्धाभिनिवेशो न
 कर्त्तव्यः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन धात्वभिनिवेशो न
 कर्त्तव्यः । तथा ह्यत्यन्ततया धातवो न संविद्यन्ते । एवं धात्वभि-
 निवेशो न कर्त्तव्यः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेनायतनाभि-
 निवेशो न कर्त्तव्यः । तथा ह्यत्यन्ततया आयतनानि न संविद्यन्ते ।
 एवमायतनाऽभिनिवेशो न कर्त्तव्यः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महा-

सत्त्वेन त्रैधातुकाऽभिनिवेशो न कर्त्तव्यः । तथा ह्यस्य स्वभावेन
 संविद्यते । एवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन त्रैधातुकाभिनिवेशो न
 कर्त्तव्यः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन त्रैधातुकाऽध्यवसानं
 न कर्त्तव्यम् । तथा हि तदस्तु न संविद्यते नोपलभ्यते । एवं
 बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन त्रैधातुकाध्यवसानं न कर्त्तव्यम् । तत्र कथं
 बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन त्रैधातुकास्तयो न कर्त्तव्यः । तथा हि तस्य
 वस्तुन संविद्यते एवं त्रैधातुकास्तयो न कर्त्तव्यः । तत्र कथं
 बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन त्रैधातुकनिश्रयो न कर्त्तव्यः । तथा हि तस्य
 तदस्तुन संविद्यते । एवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन त्रैधातुकनिश्रयो
 न कर्त्तव्यः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन बुद्धनिश्रयदृष्ट्यभि-
 निवेशो न कर्त्तव्यः । तथा हि न बुद्धदृष्टिनिश्रयो बुद्धदर्शनम् ।
 एवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन बुद्धनिश्रयदृष्ट्यभिनिवेशो न कर्त्तव्यः ।
 तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन धर्मनिश्रयदृष्ट्यभिनिवेशो न
 कर्त्तव्यः । तथा हि न धर्मदृष्टिनिश्रयाद्धर्मदर्शनम् । एवं बोधि-
 सत्त्वेन महासत्त्वेन धर्मनिश्रयदृष्ट्यभिनिवेशो न कर्त्तव्यः । तत्र कथं
 बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन सङ्घनिश्रयदृष्ट्यभिनिवेशो न कर्त्तव्यः । तथा
 हि न सङ्घदृष्टिनिश्रयात् सङ्घदर्शनम् । एवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन
 सङ्घनिश्रयदृष्ट्यभिनिवेशो न कर्त्तव्यः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महा-
 सत्त्वेन शीलनिश्रयदृष्ट्यभिनिवेशो न कर्त्तव्यः । तथा हि न शील-
 दृष्टिनिश्रयाच्छीलपरिशुद्धिरेवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन शील-
 निश्रयदृष्ट्यभिनिवेशो न कर्त्तव्यः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महा-
 सत्त्वेन शून्याधर्मा इति विषादो न कर्त्तव्यः । तथा हि सर्व्वधर्माः

खलक्षणेन शून्याः न शून्यतया । एवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन शून्य-
तार्था विषादो न कर्त्तव्यः । तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेनाव-
रोधयितव्या । तथा हि सर्वधर्माः शून्या न शून्यताशून्यतां विरो-
धयति । एवं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन शून्यता न विरोधयितव्या ।
तत्र कथं बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन शून्यतापरिपूरयितव्या । खलक्षणे-
शून्यतापरिपूर्वबोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य शून्यतापरिपूरिः । तत्र
कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्थानिमित्त साक्षात्क्रिया । यदुत
सर्वनिमित्तानाममनसिकारः । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्व-
स्थाऽप्रतिहतज्ञानं यत् स चैधातुकचित्तं न प्रवर्त्तते । तत्र कतमा
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य त्रिमण्डलपरिशुद्धिः । यदुत दशकुशल-
कर्मपथपरिपूरिः । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सत्त्वेषु
रूपाकरुणतापरिपूरिः । यदुत महाकरुणाप्रतिलम्भः । तत्र कथं
बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन सत्त्वानाऽवगन्तव्याः । यदुत मैत्रीपरिपूर्था ।
तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सर्वधर्माणां समता दर्शनम् ।
यदुतानुक्षेपा प्रचयः । सर्वधर्माणां । तत्र कतमो बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य भूतनय प्रतिबेधः । यः सर्वधर्माणामेकनय प्रति-
बेधः । अप्रतिबेधः । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्थाऽनु-
त्पाद चान्तिः । या सर्वधर्माणामनुत्पादायाऽनिरोधयोऽनभि-
संस्काराय चान्तिः । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्थाऽनुत्पाद-
ज्ञानं । यन्नामरूपाऽनुत्पादज्ञानं । इदं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्था-
नुत्पादज्ञानं । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्यैकनयनिर्देशः ।
यथा असमुदाधारता । अयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्यैकनय-

निर्देशः । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य कल्पतासमुदाहृतः ।
या सर्वधर्मा नाम विकल्पनता । तत्र कतमो बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य दृष्टिविवर्त्तः । या श्रावकभूमेः प्रत्येकबुद्धभूमेश्च दृष्टिविवर्त्त-
नता । तत्र कतमो बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य क्लेशविवर्त्तः । यः
सर्ववासनाऽनुसन्धिक्लेशप्रचयः । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
ग्रमयविपश्यनाभूमिः । यदुत सर्वाकारज्ञताज्ञानं । तत्र कतमा
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य दान्तचित्तता । यत्र चैधातुकैरति-
विन्दति । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य ग्रान्तचित्तता ।
याम्बामिन्द्रियाणां प्रतिसंहरणता । तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्थाऽप्रतिहतज्ञानं । यदुत बुद्धचक्षुः प्रतिलम्भः । तत्र कतमा
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्थानूनया च सर्वज्ञतया षडायतनापेक्षा ।
तत्र कतमद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य यत्रेच्छाक्षेत्रगमनं । यत्र तत्र
पर्षणमण्डल श्रात्मभावदर्शनं । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
सर्वसत्त्वचित्ताऽनुप्रवेशः । यदेकचित्तेन सर्वसत्त्वानां चित्तचैतसि-
कानि प्रतिजानाति । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्थाऽभिज्ञा
विक्रीडता । याभिराभिज्ञाभिर्विक्रीडन् बुद्धचेत्राद्बुद्धचेत्रं संक्रा-
मति । बुद्धदर्शनाय न चाऽस्य बुद्धसंज्ञा भवति । तत्र कतमद्बोधि-
सत्त्वस्य महासत्त्वस्य बुद्धचेत्रदर्शनं । यदेकस्मिन्नेव बुद्धचेत्रे स्थित्वा-
ऽपरिमाणानि बुद्धचेत्राणि पश्यति । न चाऽस्य बुद्धचेत्रसंज्ञा
भवति । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य यथादृष्टि बुद्ध-
चेत्रपरिनिष्पादनता । यस्त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातीश्वरचक्र-
वर्त्तिभूमौ स्थित्वा त्रिसाहस्रमहासाहस्रलोकधातोः परित्यजनं तेन

चासनता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बुद्धपर्युपा-
सनता । या धर्मपर्युपासनता सर्वसत्त्वाऽनुग्रहं प्रति । तत्र कतमा
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बुद्धकाय यथाभूतप्रत्यवेक्षणता । या धर्म-
काययथाभूतप्रत्यवेक्षणता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्येन्द्रिय
सरापरज्ञानता । या दशकुशलेषु स्थित्वा सर्वसत्त्वानामिन्द्रियपरि-
पूरिप्रज्ञानता । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बुद्धक्षेत्रपरि-
शोधनता । या सत्त्वचित्तपरिशोधनताऽनुपलभ्ययोगेन । तत्र कतमो
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य माद्योपमः समाधिः । यत्र समाधौ स्थित्वा
बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वाः क्रियाः करोति । न चाऽस्यचित्तं
क्वचिद्दुर्गं प्रवर्तते । तत्र कतमो बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याऽभौचं
समापदनता । यद्बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य विपाकजः समाधिः ।
तत्र कथं बोधिसत्त्वो महासत्त्वो यथा यथा संज्ञानां कुशलमूलपरि-
निष्पत्तिर्भवति । तथा तथात्मभावं परिनिष्पादयति । इह बोधि-
सत्त्वो महासत्त्वः सञ्चिन्त्यात्मभावं परिगृह्णाति । यथा यथा सत्त्व-
परिपाको भवति । तत्र कथं बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सञ्चिन्त्यात्म-
भावमुपादत्ते । यदुत सर्वसत्त्वपरिपाकः । तत्र कथं बोधिसत्त्वो
महासत्त्वो यथा यथा प्रणिदधाति । तथा तथाऽस्य समृध्यति ।
इदं बोधिसत्त्वो महासत्त्वः षष्ठां पारमितानां परिपूर्णलाभथा
यथा प्रणिदधाति तथा तथा समृध्यति ।

तत्र कथं बोधिसत्त्वो महासत्त्वो देवनागयक्षगन्धर्वाऽसुरगरुड-
किन्नरमहोरगरुतज्ञानं प्रतिविध्यति । यदुत निरुक्तिप्रतिसंविदा ।
तत्र कथं बोधिसत्त्वो महासत्त्वः परिपूर्णप्रतिभानिर्देशज्ञानं प्रति-

विध्यति । यदुत प्रतिभानसंविदा । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य गर्भावक्रान्तिसम्पत् । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वः
सर्वासु जातिषूपपादुक उपपद्यते । इह बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
गर्भावक्रान्तिसम्पत् । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य कुल-
सम्पत् । यद्बोधिसत्त्वो महासत्त्वो महाकुलेषु प्रत्याजायते । इयं
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य कुलसम्पत् । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य जातिसम्पत् । यद्बोधिसत्त्वो महासत्त्वः क्षत्रियमहासाल-
कुलेषु वा ब्राह्मणमहासालकुलेषु वा प्रत्याजायते । इयं बोधि-
सत्त्वस्य महासत्त्वस्य जातिसम्पत् । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महा-
सत्त्वस्य गोत्रसम्पत् । यद्बोधिसत्त्वो महासत्त्वो यतो गोत्रात् पौर्वका
बोधिसत्त्वो अभूवन् । तत्र गोत्रे प्रत्याजायते । इयं बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य गोत्रसम्पत् । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
परिस्परसम्पत् । यद्बोधिसत्त्वो महासत्त्वो बोधौसत्त्वान् प्रतिष्ठाप्य
बोधिसत्त्वापरिचार एव भवति । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
परिचारसम्पत् । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य जन्मसम्पत् ।
यद्बोधिसत्त्वो महासत्त्वो जातमात्र एवाऽसंख्येय लोकधातूनवभासेन
स्फुरति । तांश्च षड्विकारं प्रकल्पयति । इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य
जन्मसम्पत् । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वाऽभिक्रमणसम्पत् ।
यद्बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रब्रज्यायैषिष्कामति । अनेकैः सत्त्वकोटी-
नियुतशतसहस्रैः सार्द्धं ते च सत्त्वा नियता भवन्ति । त्रिषु यानेषु ।
इयं बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्याऽभिनिष्क्रमणसम्पत् । तत्र कतमा
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य बोधिवृत्त्युद्भवसम्पत् । यद्बोधिसत्त्वो महा-

सत्त्वो बोधिवृत्तमूलं सुवर्णमयं भवति । स्कन्धो वैदूर्यमयः । सप्त-
 रत्नसम्यः शाखाः सर्वरत्नमयानि पत्रपुष्पाणि यस्य वृत्तस्य पुष्पो
 गन्धोऽवभासाश्चानन्तास्त्रोकधातून् स्फुरति । इमं बोधिसत्त्वस्य
 महासत्त्वस्य बोधिवृत्तव्यूहसम्पत् । तत्र कतमा बोधिसत्त्वस्य महा-
 सत्त्वस्य सर्वगुणपरिपूरिसम्पत् । या बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य सत्त्व-
 परिपाकविशुद्धिश्च बुद्धचेत्रपरिशुद्धिश्च । इयं बोधिसत्त्वस्य महा-
 सत्त्वस्य सर्वगुणपरिपूरिसम्पत् । तत्र कथं बोधिसत्त्वो महासत्त्वो
 दशम्यां भूमौ स्थितस्तथागत एव वक्तव्यः । यस्य बोधिसत्त्वस्य
 महासत्त्वस्य सर्वपारमिताः परिपूर्णा भवन्ति । दश तथागत-
 बलानि चत्वारि वैशारद्यानि चतस्रः प्रतिसम्बिदः । अष्टादशा-
 वेणिका बुद्धधर्माः । सर्वाकारज्ञता ज्ञानं सर्ववासनाऽनुसन्धि
 क्षेत्रप्रदानं । महाकरुणा । सर्वबुद्धधर्माश्च परिपूर्णा भवन्ति । एवं
 खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो दशम्यां भूमौ स्थितस्तथागत
 एव वक्तव्यः । तत्र कतमा सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य दश-
 भूमयः । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्व उपायकौशलेन दान-
 पारमितायां चरन् शीलपारमितायां चरन् चान्तिपारमितायां
 चरन् वीर्यपारमितायां चरन् ध्यानपारमितायां चरन् प्रज्ञापार-
 मितायाश्चरन् । अध्यात्मशून्यतायां चरन् बहिर्द्वाशून्यतायां चरन्
 अध्यात्मबहिर्द्वाशून्यतायां चरन् शून्यताशून्यतायां चरन् महाशून्य-
 तायां चरन् परमार्थशून्यतायां चरन् संस्कृतशून्यतायां चरन्
 असंस्कृतशून्यतायां चरन् अत्यन्तशून्यतायां चरन् अनवरागशून्य-
 तायां चरन् अनवकारशून्यतायां चरन् प्रकृतिशून्यतायां चरन्

सर्वधर्म शून्यतायां चरन् खल्लक्षणशून्यतायां चरन् अनूपलम्भ-
 शून्यतायां चरन् अभावशून्यतायां चरन् स्वभावशून्यतायां चरन्
 अभावस्वभाव शून्यतायां चरन् स्मृत्यूपस्थानेषु चरन् सम्यक्प्रहाणेषु
 चरन् अद्विपादेषु चरन् इन्द्रियेषु चरन् त्रलेषु चरन् बोध्यज्ञेषु
 चरन् आर्याष्टाङ्गमार्गं चरन् आर्यसत्येषु चरन् ध्यानेषु चरन्
 अग्रमाणेषु चरन् आर्यसमापत्तिषु चरन् विमोक्षेषु चरन्
 अनुपूर्वं विहार समापत्तिषु चरन् शून्यतानिमित्ताप्रणिहित-
 विमोक्षेषु चरन् अभिज्ञासु चरन् धारणीमुखेषु चरन् समाधिषु
 चरन् तथागतत्रलेषु चरन् चतुर्षु वैशारद्येषु चरन् चतुःप्रतिसम्बित्सु
 चरन् महामैत्र्ये चरन् महाकरुणायां चरन् अष्टादशस्वावेणि-
 कबुद्धधर्मेषु चरन् शुक्लविपश्यनाभूमिमतिक्रामति । गोचरभूमिं
 समतिक्रामति । अष्टमकभूमिं समतिक्रामति । दर्शनभूमिं समति-
 क्रामति । तनुभूमिं समतिक्रामति । वीतरागभूमिं समतिक्रामति ।
 कृताविभूमिं समतिक्रामति । प्रत्येक बुद्धभूमिं समतिक्रामति ।
 बोधिसत्त्वभूमिं समतिक्रामति । इह सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो
 नवभूमिरतिक्रामति । बुद्धभूमौ तिष्ठति । इह सुभूते बोधिसत्त्वस्य
 महासत्त्वस्य दशभूमयः । एवं खलु सुभूते बोधिसत्त्वो महासत्त्वो
 महायानं संप्रस्थितो वेदितव्यः ।

यत् पुनः सुभूतिरेव माह । कुतस्तद्वानं निर्यास्यतीति ।
 चैधातुकान्निर्यास्यति । येन सर्वाकारज्ञता तेन स्यास्यति । तत्
 पुनरद्वययोगेन । तत् कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते यच्च महायानं
 या च सर्वाकारज्ञता उभावेतौ धर्मौ न विसंयुक्तौ संयुक्तावहपिणा-

स्वस्वचणशून्यता स्वस्वचणशून्यतया शून्या । अनुपलम्भशून्यता
अनुपलम्भशून्यतया शून्या । अभावशून्यता अभावशून्यतया शून्या ।
स्वभावशून्यता स्वभावशून्यतया शून्या । अभावस्वभावशून्यता
अभावस्वभावशून्यतया शून्या ।

सृत्युपस्थानानां सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां धर्माणां
निर्याणमिच्छेत् । सम्यक्प्रहाणानां स सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽ-
ल्लचणानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । च्छद्धिपादानां स सुभृते
निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां निर्याणमिच्छेत् । इन्द्रियाणां स
सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् ।
बलाणां स सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां धर्माणां निर्याण-
मिच्छेत् । बोध्यज्ञानां स सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां
धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । आर्याष्टाङ्गमार्गस्य स सुभृते निर्याण-
मिच्छेद्योऽल्लचणानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । तत् कस्य हेतो-
स्तथाहि सुभृते यः सृत्युपस्थानानां स्वभावो न स चैधातुका-
न्निर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । यः सम्यक्प्रहाणानां
स्वभावो न स चैधातुकान्निर्याति । न सर्वाकारज्ञतायाः तिष्ठति ।
यः च्छद्धिपादानां स्वभावो न स चैधातुकान्निर्याति । न सर्वा-
कारज्ञतायां तिष्ठति । यः इन्द्रियाणां स्वभावो न स चैधातुका-
न्निर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । यो बलाणां स्वभावो न
स चैधातुकान्निर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । यो बोध्य-
ज्ञानां स्वभावो न स चैधातुकान्निर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां
तिष्ठति । यो मार्गस्य स्वभावो न स चैधातुकान्निर्याति । न

सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । तत् कस्य हेतोस्तथाहि । सृत्युपस्थान
स्वभावः सृत्युपस्थानस्वभावेन शून्यं । सम्यक्प्रहाणस्वभावः
सम्यक्प्रहाणस्वभावेन शून्यः । च्छद्धिपादस्वभाव च्छद्धिपादस्वभावेन
शून्यः । इन्द्रियस्वभावः इन्द्रियस्वभावेन शून्यः । बलस्वभावो
बलस्वभावेन शून्यः । बोध्यज्ञस्वभावो बोध्यज्ञस्वभावेन शून्यः ।
मार्गस्वभावो मार्गस्वभावेन शून्यः ।

आर्यसत्यानां स सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां धर्माणां
निर्याणमिच्छेत् । ध्यानानां स सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां
धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । अप्रमाणानां स सुभृते निर्याणमिच्छे-
द्योऽल्लचणानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । आरूप्य समापत्तीनां स
निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । विमोक्षाणां
स सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् ।
न वाऽनुपूर्वविहार समापत्तीनां स सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽ-
ल्लचणानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । शून्यतायाः स सुभृते
निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । आनिमि-
त्तस्य स सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां धर्माणां निर्याणमि-
च्छेत् । अप्रणिहितस्य स सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽल्लचणानां
धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । तत् कस्य हेतोस्तथाहि सुभृते य
आर्यसत्यानां स्वभावो न स चैधातुकान्निर्याति । न सर्वाकार-
ज्ञतायां तिष्ठति । यो ध्यानानां स्वभावो न स चैधातुकान्निर्याति ।
न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । योऽप्रमाणानां स्वभावो न स
चैधातुकान्निर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । य आरूप्य

समापत्तीनां स्वभावो न स चैधातुकान्धिर्याति । न सर्वाकार-
 ज्ञतायां तिष्ठति । योऽष्टानां विमोक्षाणां स्वभावो न स चैधा-
 तुकान्धिर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । यो नवा
 ऽनुपूर्वविहार समापत्तीनां स्वभावो न स चैधातुकान्धिर्याति ।
 न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । यः शून्यतायाः स्वभावो न स
 चैधातुकान्धिर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । यो ऽप्र-
 माणहितस्य स्वभावो न स चैधातुकान्धिर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां
 तिष्ठति । तत् कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते आर्यसत्यस्य स्वभाव
 आर्यसत्यस्वभावेन शून्यः । ध्यानस्वभावो ध्यानस्वभावेन शून्यः ।
 अप्रमाणस्वभावो ऽप्रमाणस्वभावेन शून्यः । आरूप्यसमापत्ति-
 स्वभावो आरूप्यसमापत्तिस्वभावेन शून्यः । विमोक्षस्वभावो
 विमोक्षस्वभावेन शून्यः । नवाऽनुपूर्वविहार स्वभावो नवा
 ऽनुपूर्वविहारस्वभावेन शून्यः । शून्यतास्वभावः शून्यता
 स्वभावेन शून्यः । अनिमित्त स्वभावो अनिमित्त स्वभावेन
 शून्यः । अप्रणिहितस्वभावो ऽप्रणिहितस्वभावेन शून्यः ।
 अभिज्ञानां स सुभूते निर्याणमिच्छेद्योऽलक्षणां धर्माणां
 निर्याणमिच्छेत् । समाधीनां स सुभूते निर्याणमिच्छेद्योऽलक्षणां
 धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । धारणीमुखानां स सुभूते निर्याण-
 मिच्छेद्योऽलक्षणां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । तत् कस्य हेतो-
 स्तथाहि सुभूते यो ऽभिज्ञानां स्वभावो न स चैधातुकान्धिर्याति ।
 न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । यः समाधीनां स्वभावो न स
 चैधातुकान्धिर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । यो धारणी-

मुखानां स्वभावो न स चैधातुकान्धिर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां
 तिष्ठति । तत् कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते अभिज्ञानस्वभावो
 ऽभिज्ञानस्वभावेन शून्यः । समाधिस्वभावः समाधिस्वभावेन शून्यः ।
 धारणीमुखस्वभावो धारणीमुखस्वभावेन शून्यः ।
 दशानां तथागतबलानां स सुभूते निर्याणमिच्छेद्योऽलक्षणां
 धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । चतुर्णां वैशारद्यानां स सुभूते
 निर्याणमिच्छेद्योऽलक्षणां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । चत-
 स्रणां प्रतिसम्बिदां स सुभूते निर्याणमिच्छेद्योऽलक्षणां धर्माणां
 निर्याणमिच्छेत् । अष्टादशानामावेणिक बुद्धधर्माणां स सुभूते
 निर्याणमिच्छेद्योऽलक्षणां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । तत् कस्य
 हेतोस्तथाहि सुभूते यो दशानां तथागतबलाणां स्वभावो न स
 चैधातुकान्धिर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । यश्चतुर्णां
 वैशारद्याणां स्वभावो न स चैधातुकान्धिर्याति । न सर्वाकार-
 ज्ञतायां तिष्ठति । यश्चतस्रणां प्रतिसम्बिदां स्वभावो न स
 चैधातुकान्धिर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । यो ऽष्टाद-
 शानामावेणिकबुद्धधर्माणां स्वभावो न स चैधातुकान्धिर्याति ।
 न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । तत् कस्य हेतोस्तथाहि । सुभूते
 तथागतबलस्वभावस्तथागतबल स्वभावेन शून्यः । वैशारद्यस्वभावो
 वैशारद्यस्वभावेन शून्यः । प्रतिसम्बित्स्वभावः प्रतिसम्बित्स्वभावेन
 शून्यः । आवेणिक बुद्धधर्मस्वभावो आवेणिक बुद्धधर्म स्वभावेन
 शून्यः ।

अर्हतः सुभूते चीणाश्रवस्योत् पत्तिमिच्छेद्योऽलक्षणां धर्माणां

सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽलक्षणानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् ।
 तत्कस्य हेतोस्तथा हि नामशून्यता नामशून्यतास्वभावेन शून्या ।
 निमित्तशून्यता निमित्तशून्यतास्वभावेन शून्या । सङ्केतशून्यता
 सङ्केतशून्यतास्वभावेन शून्या । व्यवदानशून्यता व्यवदानशून्यता-
 स्वभावेन शून्या । प्रज्ञप्तिशून्यता प्रज्ञप्तिशून्यतास्वभावेन शून्या ।
 अनुत्पादस्य सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽलक्षणानां धर्माणां
 निर्याणमिच्छेत् । अनिरोधस्य सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽलक्षणानां
 धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । संक्षेपस्य सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽलक्ष-
 णानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । व्यवदानस्य सुभृते निर्याण-
 मिच्छेद्योऽलक्षणानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् । अनभिसंस्कारस्य
 सुभृते निर्याणमिच्छेद्योऽलक्षणानां धर्माणां निर्याणमिच्छेत् ।
 तत्कस्य हेतोस्तथाहि योऽनुत्पादस्य स्वभावो न स चैधातुका-
 न्निर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । योऽनिरोधस्वभावो न
 स चैधातुन्निर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । यः संक्षेपस्य
 स्वभावो न स चैधातुकान्निर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति ।
 यो व्यवदानस्य स्वभावो न स चैधातुकान्निर्याति । न सर्वाकार-
 ज्ञतायां तिष्ठति । योऽनभिसंस्कारस्य स्वभावो न स चैधातुका-
 न्निर्याति । न सर्वाकारज्ञतायां तिष्ठति । तत्कस्य हेतोस्तथाहि ।
 अनुत्पादस्वभावोऽनुत्पादस्वभावेन शून्यः । निरोधस्वभावो निरोध-
 स्वभावेन शून्यः । संक्षेपस्वभावः संक्षेपस्वभावेन शून्यः । व्यवदान-
 स्वभावो व्यवदानस्वभावेन शून्यः । अनभिसंस्कारस्वभावोऽनभि-
 संस्कारस्वभावेन शून्यः ।

तदनेनापि ते सुभृते पर्यायेणैवं वेदितव्यम् । महायानं
 चैधातुकान्निर्याति । येन सर्वाकारज्ञता तेन यास्यत्यचास्यतत्
 स्थानं । यत्पुनः सुभृतिरेवमाह । क्व तद्यानं स्थास्यतीति । न
 क्वचित्तद्यानं स्थास्यति । तत्कस्य हेतोस्तथा ह्यस्थिताः सर्वधर्माः
 प्रतिष्ठाऽनुपलब्धितः । अपि तु खलु पुनः सुभृते अस्थानस्थान-
 योगेन तद्यानं स्थास्यति । तद्यथापि नामसुभृते धर्मधातुर्न स्थितो
 नाऽस्थितः । एवमेव सुभृते तद्यानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि
 नाम सुभृते तथता न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तद्यानं
 न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते भूतकोटिर्न स्थिता
 नाऽस्थिता । एवमेव तद्यानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम
 सुभृतेऽचिन्त्यधातुर्न स्थितो नाऽस्थितः । एवमेव तद्यानं न स्थितं
 नाऽस्थितं । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभृते धर्मधातुस्वभावः स्थितो
 वाऽस्थितो वा । न तथतायाः स्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न
 भूतकोटेः स्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । नाऽचिन्त्यधातुस्वभावः
 स्थितो वाऽस्थितो वा । तत्कस्य हेतोस्तथा हि सुभृते । धर्मधातु-
 स्वभावो धर्मधातुस्वभावेन शून्यः । तथता स्वभावस्तथता स्वभावेन
 शून्यः । भूतकोटेः स्वभावो भूतकोटिस्वभावेन शून्यः । अचिन्त्यधातु-
 स्वभावोऽचिन्त्यधातुस्वभावेन शून्यः । तद्यथापि नाम सुभृते
 आकाशधातुर्न स्थितो नाऽस्थितः । एवमेव सुभृते तद्यानं न स्थितं
 नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते रागचयधातुर्न स्थितो नाऽ-
 स्थितः । एवमेव सुभृते तद्यानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि
 नाम सुभृते प्रहाणधातुर्न स्थितो नाऽस्थितः । एवमेव सुभृते

तद्यानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते विरागधातुर्न स्थितो नाऽस्थितः । एवमेव सुभृते यद्यानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते निरोधधातुर्न स्थितो नाऽस्थितः । एवमेव सुभृते तद्यानं न स्थितं नाऽस्थितं । तत्कस्यहेतोर्न हि सुभृते । आकाशधातुः स्थितो वाऽस्थितो वा । न रागचयधातुस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न प्रहाणधातुस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न विरागधातुस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न निरोधधातुस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । तत्कस्य हेतोस्तथा हि सुभृते आकाशधातुस्वभावः आकाशधातुस्वभावेन शून्यः । रागचयधातुस्वभावो रागचयधातुस्वभावेन शून्यः । प्रहाणधातुस्वभावः प्रहाणधातुस्वभावेन शून्यः । विरागधातुस्वभावो विरागधातुस्वभावेन शून्यः । निरोधधातुस्वभावो निरोधधातुस्वभावेन शून्यः ।

तद्यथापि नाम सुभृते रूपशून्यता न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते वेदनाशून्यता न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते संज्ञाशून्यता न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते विज्ञानशून्यता न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तत्कस्य हेतोस्तथा हि सुभृते न रूपस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न वेदनास्वभावः स्थितो

वाऽस्थितो वा । न संज्ञास्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न संस्कारस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न विज्ञानस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । तत्कस्य हेतोस्तथा हि । रूपं रूपेण शून्यं वेदना वेदनया शून्या । संज्ञा संज्ञया शून्या । संस्काराः संस्कारैः शून्याः । विज्ञानं विज्ञानेन शून्यम् ।

तद्यथापि नाम सुभृते चक्षुः शून्यता न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते श्रोत्रशून्यता न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते घ्राणशून्यता न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते जिह्वाशून्यता न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते कायशून्यता न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते मनः शून्यता न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभृते चक्षुःस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न श्रोत्रस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न घ्राणस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न जिह्वास्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । कायस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । मनःस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । तत्कस्य हेतोस्तथा हि चक्षुश्चक्षुषा शून्यं श्रोत्रं श्रोत्रेण शून्यं । घ्राणं घ्राणेन शून्यं । जिह्वा जिह्वया शून्या कायः कायेन शून्यः । मनो मनसा शून्यं ।

माणस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । नारूप्यसमापत्तिस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । नाष्टविमोचस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । नाऽनुपूर्वविहारसमापत्तिस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न शून्यतानिभित्ताप्रणिहितविमोचस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा नाऽभिज्ञास्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न समाधिस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न धारणीमुखस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । तत्कस्य हेतोस्तथा ह्यार्थसत्यान्यार्थसत्यैः शून्यानि । ध्यानानि ध्यानैः शून्यानि । अप्रमाणान्यप्रमाणैः शून्यानि । आरूप्यसमापत्तयः आरूप्यसमापत्तिभिः शून्याः । विमोचाः विमोचैः शून्याः । अनुपूर्वविहारसमापत्तयोऽनुपूर्वविहारसमापत्तिभिः शून्याः । शून्यतानिभित्ताऽप्रणिहितविमोचमुखानि शून्यतानिभित्ताप्रणिहितविमोचमुखैः शून्यानि । अभिज्ञाः अभिज्ञाभिः शून्याः । समाधयः समाधिभिः शून्याः । धारणीमुखानि धारणीमुखैः शून्यानि ।

तद्यथापि नाम सुभृते दशतथागतबलानि न स्थितानि नाऽस्थितानि । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते चत्वारिवैशारद्यानि न स्थितानि नाऽस्थितानि । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते चतस्रः प्रतिसम्बिदो न स्थिताः नाऽस्थिताः । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते महाकरुणा न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते अष्टादशावेणिकबुद्धधर्मा न स्थिताः नाऽस्थिताः । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं ।

तत्कस्य हेतोर्न हि सुभृते दशतथागतबलास्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न वैशारद्यस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न प्रतिसम्बित्स्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न महाकरुणास्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । नावेणिकबुद्धधर्मस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । तत्कस्य हेतोस्तथा हि दशतथागतबलानिबलैः शून्यानि । चत्वारिवैशारद्यानि वैशारद्यैः शून्यानि । चतस्रः प्रतिसम्बिदः प्रतिसम्बित्स्वभावैः शून्याः । महाकरुणामहाकरुणयाशून्या । अष्टादशावेणिकबुद्धधर्माः आवेणिकबुद्धधर्मैः शून्याः ।

तद्यथापि नाम सुभृतेऽर्हत् चीणाश्रया न स्थिता नाऽस्थिता । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते प्रत्येकबुद्धो न स्थितो नाऽस्थितः । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभृतेऽर्हत् चीणाश्रवस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न प्रत्येकबुद्धस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । तत्कस्य हेतोस्तथा हि अर्हत् स्वभावोऽर्हत् स्वभावेन शून्यः । प्रत्येकबुद्धस्वभावः प्रत्येकबुद्धस्वभावेन शून्यः ।

तद्यथापि नाम सुभृते बोधिसत्त्वो न स्थितो नाऽस्थितः । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभृते तथागतोऽर्हत् सम्यक्सम्बुद्धो न स्थितो नाऽस्थितः । एवमेव सुभृते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभृते बोधिसत्त्वस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न तथागतस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो । तत्कस्य हेतोस्तथा हि बोधिसत्त्व स्वभावो बोधिसत्त्व स्वभावेन शून्यः । तथागत स्वभावस्तथागत स्वभावेन शून्यः ।

न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि ना सुभूतेऽसंज्ञेऽग्रो न स्थितो नाऽस्थितः । एवमेव सुभूते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तद्यथापि नाम सुभूतेऽव्यवदानं न स्थितं नाऽस्थितं । एवमेव सुभूते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूतेऽनुत्पाद-
स्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । न निरोधस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । नाऽसंज्ञेऽग्रस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । नाऽव्यवदानस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । तत्कस्य हेतोस्तथा हि अनुत्पादस्वभावोऽनुत्पादस्वभावेन शून्यः । अनिरोधस्वभावोऽनि-
रोधस्वभावेन शून्यः । असंज्ञेऽग्रस्वभावोऽसंज्ञेऽग्रस्वभावेन शून्यः । अव्यवदानस्वभावोऽव्यवदानस्वभावेन शून्यः ।

तद्यथापि नाम सुभूतेऽनभिसंस्कारो न स्थितो नाऽस्थितः । एवमेव सुभूते तन्महायानं न स्थितं नाऽस्थितं । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूतेऽनभिसंस्कारस्वभावः स्थितो वाऽस्थितो वा । तत्कस्य हेतोस्तथा हि अनभिसंस्कारस्वभावोऽनभिसंस्कारस्वभावेन शून्यः । अनेन पर्यायेण तद्यानं न कश्चित् स्थास्यत्यस्थितस्थानयोगेन ।

यत् पुनः सुभूतिरेवमाह कस्त्रेण यानेन निर्यास्यतीति । न कश्चित्तेन यानेन निर्यास्यतीति । न कश्चित्तेन यानेन निर्यास्यतीति । तत्कस्य हेतोस्तथा हि सुभूते यच्च तद्यानं यच्च निर्यासाद्ये न च निर्यासाद्यतश्च निर्यासात् । सर्व्वे च ते धर्मा न संविद्यन्ते नोपलभ्यन्ते । एवमसंविद्यमानेष्वनुपलभ्यमानेषु सर्व्वधर्मेषु कतमो धर्मः कतमेन धर्मेण निर्यास्यति । तत्कस्य हेतोस्तथा हि सुभूतेऽत्यन्तथात्मानोपलभ्यते । सत्त्वो नोपलभ्यते । जीवो नोपलभ्यते । जन्तुर्नोपलभ्यते ।

पोषो नोपलभ्यते । पुरुषो नोपलभ्यते । पुद्गलो नोपलभ्यते । मनुजो नोपलभ्यते । मानवो नोपलभ्यते । कारको नोपलभ्यते । वेदको नोपलभ्यते । जानको नोपलभ्यते । पशको नोपलभ्यते । अत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । आत्मनोऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । सत्त्वस्यात्यन्तविशुद्धितामुपादाय । जीवस्यात्यन्तविशुद्धितामुपादाय । जन्तोरत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । पोषस्यात्यन्तविशुद्धितामुपादाय । पुरुषस्यात्यन्तविशुद्धितामुपादाय । पुद्गलस्यात्यन्तविशुद्धितामुपादाय । मनुजस्यात्यन्तविशुद्धितामुपादाय । मानवस्यात्यन्तविशुद्धितामुपादाय । कारकस्यात्यन्तविशुद्धितामुपादाय । वेदकस्यात्यन्तविशुद्धितामुपादाय । जानकस्यात्यन्तविशुद्धितामुपादाय । पशकस्यात्यन्तविशुद्धितामुपादाय । धर्मधातुर्नोपलभ्यतेऽत्यन्त-
विशुद्धितामुपादाय । तथतानोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । भूतकोटिर्नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अचिन्त्यधातुर्नोप-
लभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । स्कन्धानोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । धातवो नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । आयतनानि नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । प्रतीत्य-
समुत्पादो नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । दानपारमिता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । शीलपारमिता नोपलभ्यते-
ऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । चान्तिपारमिता नोपलभ्यतेऽत्यन्त-
विशुद्धितामुपादाय । वीर्य्यपारमिता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धिता-
मुपादाय । ध्यानपारमिता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । प्रज्ञापारमिता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय ।

अधात्मशून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । वहिर्द्धा-
शून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अध्यात्मवहिर्द्धा-
शून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । शून्यताशून्यता
नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । महाशून्यतानोपलभ्यते-
ऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । परमार्थशून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्त-
विशुद्धितामुपादाय । संस्कृतशून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धिता-
मुपादाय । असंस्कृतशून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय ।
अत्यन्तशून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अनवराग-
शून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अनवकारशून्यता
नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । प्रकृतिशून्यता नोपलभ्यते-
ऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । सर्वधर्मशून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्त-
विशुद्धितामुपादाय । खलचणशून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धिता-
मुपादाय । अनुपलभ्यशून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय ।
अभावशून्यता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । खभावशून्यता
नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अभावखभावशून्यता नोप-
लभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय ।

सृत्युपस्थानानि नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । सम्यक्-
प्रज्ञाणानि नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । च्छुद्धिपादा
नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । इन्द्रियाणि नोपलभ्यन्ते-
ऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । बलानि नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धिता-
मुपादाय । बोधज्ञानि नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय ।
आर्याष्टाङ्गमार्गा नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । आर्य-

सत्यानि नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । ध्यानानि नोप-
लभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अप्रमाणानि नोपलभ्यन्तेऽत्यन्त-
विशुद्धितामुपादाय । आरूप्यसमापत्तयो नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशु-
द्धितामुपादाय । अष्टौ विमोक्षा नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धिता-
मुपादाय । अनुपूर्वविहारसमापत्तयो नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धिता-
मुपादाय । शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखानि नोपलभ्यन्ते-
ऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अभिज्ञानोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धिता-
मुपादाय । समाधयो नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय ।
धारणीमुखानि नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । तथागत-
बलानि नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । वैशारद्यानि नोप-
लभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । प्रतिषम्बिदो नोपलभ्यन्तेऽत्यन्त-
विशुद्धितामुपादाय । महाकरुणा नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धिता-
मुपादाय । आवेणिकबुद्धधर्मानोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय ।
श्रोत आपत्ती नोपलभ्यते अत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । सकृदा-
गामिनो नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अनागामिनो
नोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अर्हन्तो नोपलभ्यन्तेऽत्यन्त-
विशुद्धितामुपादाय । प्रत्येकबुद्धानोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपा-
दाय । बोधिसत्त्वानोपलभ्यन्तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । तथागतो-
ऽर्हन् सम्यक्सम्बुद्धो नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । श्रोत
आपत्तिफलं नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । सकृदागामिफलं
नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अनागामिफलं नोपलभ्यते-
ऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अर्हत्वं नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धिता-

मुपादाय । प्रत्येकबोधिर्नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । मार्गा-
कारज्ञता नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । सर्वाकारज्ञता-
नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अनुत्पादो नोपलभ्यतेऽत्यन्त-
विशुद्धितामुपादाय । अनिरोधो नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपा-
दाय । असंज्ञो नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अव्यवदानं
नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । अनभिसंस्कारो नोपलभ्यते-
ऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । पूर्वान्तो नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धिता-
मुपादाय । अपरान्तो नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय ।
प्रत्युत्पन्नं नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । आगामि नोपलभ्य-
तेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । गतिर्नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपा-
दाय । स्थितिर्नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । च्युतिर्नोपलभ्यते-
ऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । उपपत्तिर्नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धिता-
मुपादाय । हानिर्नोपलभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । वृद्धिर्नोप-
लभ्यतेऽत्यन्तविशुद्धितामुपादाय । कस्याऽनुपलब्ध्यासर्वं नोपलभ्यते ।
धर्मधातनुपलब्ध्या नोपलभ्यते धर्मधातुस्तत्कस्य हेतोर्न हि
सुभूते धर्मधातनुपलब्धिरूपलभ्यते नोपलभ्यते । तथताऽनुपलब्ध्या
नोपलभ्यते । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते तथताऽनुपलब्धिरूपलभ्यते
न नोपलभ्यते । भूतकोशनुपलब्ध्या नोपलभ्यते भूतकोटिस्तत्कस्य
हेतोर्न हि सुभूते भूतकोशनुपलब्धिरूपलभ्यते नोपलभ्यते ।
अचिन्त्यधातनुपलब्ध्या नोपलभ्यते । अचिन्त्यधातुस्तत्कस्य हेतोर्न हि
सुभूतेऽचिन्त्यधातनुपलब्धिरूपलभ्यते न नोपलभ्यते । स्कन्धधात्वाय-
तनानुपलब्ध्या नोपलभ्यते स्कन्धधात्वायतनानि । तत्कस्य हेतोर्न हि

सुभूते स्कन्धधात्वायतनाऽनुपलब्धिरूपलभ्यते न नोपलभ्यते । प्रतत्य
समुत्पादानुपलब्ध्या नोपलभ्यते प्रतीत्यमुत्पादः । तत्कस्य हेतोर्न हि
सुभूते प्रतीत्य समुत्पादाऽनुपलब्धिरूपलभ्यते न नोपलभ्यते ।

दानपारमिताऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते दानपारमिता । तत्कस्य
हेतोर्न हि सुभूते दानपारमितानुपलब्धिरूपलभ्यते न नोपलभ्यते ।
श्रीलपारमिताऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते श्रीलपारमिता । तत्कस्य
हेतोर्न हि सुभूते श्रीलपारमिताऽनुपलब्धिरूपलभ्यते न नोपलभ्यते ।
चान्तिपारमिताऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते चान्तिपारमिता । तत्कस्य
हेतोर्न हि सुभूते चान्तिपारमिताऽनुपलब्धिरूपलभ्यते न नोप-
लभ्यते । वीर्यपारमिताऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते वीर्यपारमिता ।
तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते वीर्यपारमिताऽनुपलब्धिरूपलभ्यते न
नोपलभ्यते । ध्यानपारमिताऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते ध्यानपारमिता ।
तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते ध्यानपारमिताऽनुपलब्धिरूपलभ्यते न
नोपलभ्यते । प्रज्ञापारमिताऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते प्रज्ञापारमिता ।
तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते प्रज्ञापारमिताऽनुपलब्धिरूपलभ्यते न
नोपलभ्यते ।

अध्यात्मशून्यताऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते अध्यात्मशून्यता । तत्कस्य
हेतोर्न हि सुभूते अध्यात्मशून्यताऽनुपलब्धिरूपलभ्यते न नोप-
लभ्यते । बहिर्द्विशून्यताऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते बहिर्द्विशून्यता ।
तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते बहिर्द्विशून्यताऽनुपलब्धिरूपलभ्यते न
नोपलभ्यते । अध्यात्मबहिर्द्विशून्यताऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते अध्यात्म-
बहिर्द्विशून्यता । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते अध्यात्मबहिर्द्विशून्यता-

सुभूते मार्गाऽनुपलब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते । आर्यसत्याऽनुप-
लब्ध्या नोपलभ्यन्ते आर्यसत्यानि । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते
आर्यसत्याऽनुपलब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते । ध्यानाऽनुपलब्ध्या
नोपलभ्यन्ते ध्यानानि । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते ध्यानाऽनुप-
लब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते । अप्रमाणाऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यन्ते-
ऽप्रमाणानि । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूतेऽप्रमाणाऽनुपलब्धिरुप-
लभ्यते न नोपलभ्यते । आरूप्यसमापत्त्यनुपलब्ध्या नोपलभ्यन्ते
आरूप्यसमापत्तयः । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते आरूप्यसमापत्त्य-
नुपलब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते । विमोचाऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यन्ते
विमोचाः । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते विमोचाऽनुपलब्धिरुपलभ्यते
न नोपलभ्यते । अनुपूर्वविहारसमापत्त्यनुपलब्ध्या नोपलभ्यन्तेऽनु-
पूर्वविहारसमापत्तयः । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते अनुपूर्वविहार-
समापत्त्यनुपलब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते । शून्यतानिमित्ता-
प्रणिहितविमोचमुखाऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यन्ते शून्यतानिमित्ताप्रणि-
हितविमोचमुखानि । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते शून्यता-
निमित्ताप्रणिहितविमोचमुखाऽनुपलब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते ।
अभिज्ञाऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यतेऽभिज्ञा । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते
ऽभिज्ञाऽनुपलब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते । समाध्यनुपलब्ध्या
नोपलभ्यन्ते समाधयः । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते समाध्यनुप-
लब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते । धारणीमुखानुपलब्ध्या नोपलभ्यन्ते
धारणीमुखानि । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते धारणीमुखाऽनुप-
लब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते । तथागतबलानुपलब्ध्या नोपलभ्यन्ते

तथागतबलानि । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते तथागतबलानुप-
लब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते । वैशारद्याऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यन्ते
वैशारद्यानि । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते वैशारद्याऽनुपलब्धि-
रुपलभ्यते न नोपलभ्यते । प्रतिसम्बिदनुपलब्ध्या नोपलभ्यन्ते प्रति-
सम्बिदः । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते प्रतिसम्बिदनुपलब्धिरुपलभ्यते
न नोपलभ्यते । महाकरुणाऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते महाकरुणा ।
तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते महाकरुणाऽनुपलब्धिरुपलभ्यते न
नोपलभ्यते । अष्टादशवेणिकबुद्धधर्माऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यन्ते
अष्टादशवेणिकबुद्धधर्माः । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते अष्टादश-
वेणिकबुद्धधर्माऽनुपलब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते ।

श्रोत आपन्नाऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते श्रोत आपन्नः । तत्कस्य
हेतोर्न हि सुभूते श्रोत आपन्नाऽनुपलब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते ।
सकदागाम्यनुपलब्ध्या नोपलभ्यते सकदागामि । तत्कस्य हेतोर्न हि
सुभूते सकदागाम्यनुपलब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते । अनागाम्य-
नुपलब्ध्या नोपलभ्यतेऽनागामि । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते
अनागाम्यनुपलब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते । अर्हत्त्वाऽनुपलब्ध्या
नोपलभ्यतेऽर्हन् । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूतेऽर्हत्त्वाऽनुपलब्धिरुप-
लभ्यते न नोपलभ्यते । प्रत्येकबुद्धाऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते प्रत्येक-
बुद्धः । तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते प्रत्येकबुद्धाऽनुपलब्धिरुपलभ्यते न
नोपलभ्यते । बोधिसत्त्वाऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते बोधिसत्त्वः । तत्कस्य
हेतोर्न हि सुभूते बोधिसत्त्वाऽनुपलब्धिरुपलभ्यते न नोपलभ्यते ।
तथागताऽनुपलब्ध्या नोपलभ्यते तथागतः । तत्कस्य हेतोर्न हि

अथ एकादशः परिवर्तः ॥

अथायुष्मान् सुभूतिर्भगवन्तमेतद्वोचत् । महायानं महायान-
मिति भगवन्नुच्यते षडेवासुरमानुषं लोकमभिभूयनिर्यास्यति
ते नोच्यते महायानमिति । आकाशसमं भगवंस्तन्महायानं ।
यथाकाशे अप्रमेयानामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । एवमेव
भगवन्नस्मिन् महायाने अप्रमेयानामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः ।
अनेन भगवन् पर्यायेण महायानमिदं बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां ।
न चाऽस्य महायानस्याङ्गमो वा निर्गमो वा स्थानं वा दृश्यते । नापि
पूर्वान्तो नाऽपरान्तो न मध्यः । तद्यथापि नाम भगवन्नाकाशस्य
नैवागमो वा दृश्यते न निर्गमो वा दृश्यते । न स्थानं दृश्यते ।
एवमेव भगवन्नस्य महायानस्य नैवागम उपलभ्यते न निर्गम
उपलभ्यते नास्यामसुपलभ्यते । तद्यथापि नाम भगवन्नाकाशस्य
नैव पूर्वान्त उपलभ्यते नाऽपरान्त उपलभ्यते न मध्य उपलभ्यते ।
अध्वसमतासुपादाय । एवमेव भगवन्नस्य महायानस्य नैव पूर्वान्त
उपलभ्यते नापरान्त उपलभ्यते न मध्य उपलभ्यते । अध्वसमताया न
मिदं भगवन् यदुतमहायानं । तस्मान्महायानं महायानमित्युच्यते ।
भगवानाह । एवमेतत् सुभूते एवमेतन्महायानमिदं बोधिसत्त्वस्य
महासत्त्वस्य षट्पारमिताः । दानपारमिता शीलपारमिता
ज्ञान्तिपारमिता वीर्यपारमिता ध्यानपारमिता प्रज्ञापारमिता ।

इदमुच्यते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । पुनरपरं सुभूते
बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं यदुत सर्वधारणीमुखानि
सर्वसमाधिमुखानि । शूरङ्गम समाधिः । रत्नसुद्रा समाधिः ।
सिंहविक्रीडित समाधिः । सुचन्द्र समाधिः । चन्द्रध्वजकेतु समाधिः ।
सर्वधर्माङ्गम समाधिः । विलोकितमूर्द्ध समाधिः । धर्मधातुनियतः
समाधिः । नियतध्वजकेतुः समाधिः । वज्रः समाधिः । सर्वधर्म-
प्रवेशसुद्रा समाधिः । समाधिराजसुप्रतिष्ठितः समाधिः । रश्मिप्रसुक्तः
समाधिः । बलव्यूहः समाधिः । समुद्गतः समाधिः । निरुक्तिनियत-
प्रवेशः समाधिः । अधिवचनसंप्रवेशः समाधिः । दिग्विस्तोकितः
समाधिः । साधारणसुद्रा समाधिः । असम्प्रमोषः समाधिः ।
सर्वधर्मसमवसरणसागरसुद्रा समाधिः । आकाशस्फुरणः समाधिः ।
वज्रमण्डलः समाधिः । ध्वजागकेयूरः समाधिः । इन्द्रकेतुः समाधिः ।
ओतोऽनुर्गतः समाधिः । सिंहविक्रीडितः समाधिः । व्यभक्तः
समाधिः । रणजहः समाधिः । वैरोचनः समाधिः । अशेषः समाधिः ।
अनिकेतस्थितः समाधिः । निश्चितः समाधिः । विमलप्रदीपः
समाधिः । अनन्तप्रभः समाधिः । प्रभाकरः समाधिः । समन्ताव-
भाषः समाधिः । शुद्धसारः समाधिः । विमलप्रभः समाधिः ।
रतिकरः समाधिः । विद्युत्प्रदीपः समाधिः । अक्षयः समाधिः ।
अजेयः समाधिः । तेजोवती समाधिः । क्षयापगतः समाधिः ।
अनिञ्जः समाधिः । अवितर्कः समाधिः । सूर्यप्रदीपः समाधिः ।
चन्द्रविमलः समाधिः । प्रज्ञाप्रदीपः समाधिः । शुद्धप्रतिभासः
समाधिः । आलोककरः समाधिः । काराकारः समाधिः ।

ज्ञानकेतुः समाधिः । वज्रोपमः समाधिः । चित्तस्थितिः समाधिः ।
 समन्तालोकः समाधिः । सुप्रतिष्ठितः समाधिः । रत्नकोटिः समाधिः ।
 वरधर्म्ममुद्रा समाधिः । सर्वधर्म्मसमता समाधिः । रतिजहः
 समाधिः । धर्म्माद्गतः समाधिः । अविकिरणः समाधिः । सर्वधर्म्म-
 पदप्रभेदः समाधिः । समाचरावकारः समाधिः । अचरापगतः
 समाधिः । आरम्बणच्छेदनः समाधिः । अविकारः समाधिः ।
 अप्रकारः समाधिः । नामनियतप्रवेशः समाधिः । अनिकेतचारी
 समाधिः । तिमिरापगतः समाधिः । चारित्रवती समाधिः ।
 अचलः समाधिः । विषवतीर्णः समाधिः । सर्वगुणसञ्चयगतः
 समाधिः । स्थितनिश्चितः समाधिः । शुभपुष्पितशुद्धिः समाधिः ।
 अनन्तप्रतिभानः समाधिः । असमसमः समाधिः । सर्वधर्म्मातिक्रमणः
 समाधिः । परिच्छेदकरः समाधिः । विमतिविकिरणः समाधिः ।
 निरधिष्ठानः समाधिः । एकव्यूहः समाधिः । आकाशाभिनिर्हारः
 समाधिः । एकाकारः समाधिः । आकारानवकारः समाधिः ।
 नैर्वैधिकसर्वभवतलापगतः समाधिः । सङ्केतरुतप्रवेशः समाधिः ।
 गिरिघोषाक्षरविसुक्तः समाधिः । ज्वलनोक्ता समाधिः । लक्षण-
 परिशोधनः समाधिः । अनभिलक्षितः समाधिः । सर्वाकारवरो-
 पेतः समाधिः । सर्वदुःखनिरभिनन्दी समाधिः । अचयकरण्डः
 समाधिः । धारणीमतिः समाधिः । सम्यक्कमिथ्यात्वसंघसनः समाधिः ।
 सर्वरोधविरोधासंप्रशमनः समाधिः । विमलप्रभः समाधिः ।
 सारवती समाधिः । परिपूर्णचन्द्रविमलप्रभः समाधिः । विद्युत्प्रभः
 समाधिः । महाव्यूहः समाधिः । सर्वाकारप्रभाकरः समाधिः ।

समाधिसमता समाधिः । अरजोधिरजोनययुक्तः समाधिः ।
 अरणसमवसरणः समाधिः । अरणसरण सर्वसमवसरणः समाधिः ।
 अनिलम्भनिकेतनिरतः समाधिः । तथतास्थितनिश्चितः समाधिः ।
 कायकक्षिसंप्रमथनः समाधिः । वाक्कलिविध्वंसनगगनकल्पः समाधिः ।
 आकाशासङ्गविसुक्तिनिरूपणोपः समाधिः । इदमुच्यते बोधिसत्त्वस्य
 महासत्त्वस्य महायानं ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुता-
 ध्यात्मशून्यता । बहिर्द्वीशून्यता । अध्यात्मबहिर्द्वीशून्यता । शून्यता-
 शून्यता । महाशून्यता । परमार्थशून्यता । संकृतशून्यता । असंकृत-
 शून्यता । अत्यन्तशून्यता । अनवरागशून्यता । अनवकारशून्यता ।
 प्रकृतिशून्यता । सर्वधर्म्मशून्यता । खलचणशून्यता । अनुपलम्भ-
 शून्यता । अभावशून्यता । स्वभावशून्यता । अभावस्वभावशून्यता ।
 इदमुच्यते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं ।

पुनरपरं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यदुत
 चत्वारि सृष्ट्युपस्थानानि । चत्वारि सम्यक्प्रहाणानि । चत्वारि
 च्छुद्धिपादानि । पञ्चेन्द्रियाणि । पञ्चबलानि । सप्तबोध्यानि ।
 आर्याष्टाङ्गमार्गः । आर्यसत्यानि । ध्यानानि । अप्रमाणानि ।
 आरूप्यसमापत्तयः । अष्टौ विमोक्षाः । न वा ऽनुपूर्वविचारसमा-
 पत्तयः । शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोचमुखानि । अभिज्ञाः समा-
 धयः । धारणीमुखानि । दशतथागतबलानि । चत्वारि वैशारद्यानि ।
 चतस्रः प्रतिसम्बिदः । महाकरुणा । अष्टादशावेणिकबुद्धधर्म्माः ।
 इदमुच्यते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य महायानं । यत् पुनः सुभूति-

रेवमाह । सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयतन्महायानं निर्धास्य-
तीति । कतमस्य सदेवमानुषासुरलोकः । यदुतकामधातुः ।
रूपधातुः । आरूप्यधातुः स चेत् सुभूते कामधातुस्तथता
भविष्यद्वितथता अनन्यतथताऽविपरीतो भूतं सत्यं यथावन्नित्यो-
ध्रुवः शाश्वतः । अविपरिणामधर्माभावोभविष्यत्नेदं महायानं
सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते
कामधातुः कल्पितो विठयितः सन्दर्भितः । अनित्योऽध्रुवोऽशाश्वतो
विपरिणामधर्मा अभावः । तस्मात्तन्महायानं सदेवमानुषासुरं
लोकमभिभूयनिर्यास्यति । स चेत् सुभूते रूपधातुस्तथताऽभविष्यत्
अवितथता अनन्यतथता विपरीतो भूतं सत्यं यथावन्नित्योध्रुवः
शाश्वतः अविपरिणामधर्माभावोऽभविष्यत् । नेदं महायानं सदेव-
मानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते रूपधातुः
कल्पितो विठयितः सन्दर्भितः । अनित्योऽध्रुवोऽशाश्वतो विपरि-
णामधर्माऽभावस्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूय-
निर्यास्यति । स चेत् सुभूते आरूप्यधातुस्तथताऽभविष्यत् ।
अवितथता अनन्यतथताऽविपरितं भूतं सत्यं यथावन्नित्यो ध्रुवः
शाश्वतोऽविपरिणामधर्माभावोऽभविष्यत् । नेदं महायानं सदेव-
मानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्यास्यत् । तस्मात्तर्हि सुभूते रूपं
कल्पितं विठयितं सन्दर्भितं । इदं सर्वमनित्यमध्रुवमशाश्वतं
विपरिणामधर्म अभावस्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभि-
भूयनिर्यास्यति । स चेत् सुभूते वेदनातथताऽभविष्यद्वितथता-
ऽनन्यतथता अविपरीताभूता सत्यायथावन्नित्याध्रुवाशाश्वता अवि-

परिणामधर्म्हिणी न खल्वभावोऽभविष्यत् नेदं महायानं सदेव-
मानुषासुरलोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते वेदना-
कल्पिता विठयिता सन्दर्भिता । इदं सर्वमनित्यमध्रुवमशाश्वतं
विपरिणामधर्माऽभावस्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरलोकमभि-
भूयनिर्याति । स चेत् सुभूते संज्ञातथताऽभविष्यद्वितथताऽनन्य-
तथताऽविपरीताभूतासत्या यथावन्नित्याध्रुवाशाश्वताऽविपरिणाम-
धर्म्हिणी न खल्वभावोऽभविष्यत्नेदं महायानं सदेवमानुषासुरं
लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते संज्ञाकल्पिता विठयिता
सन्दर्भिता । इदं सर्वमनित्यमध्रुवमशाश्वतं विपरिणामधर्माभाव-
स्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत्
सुभूते संस्कारास्तथाऽभविष्यन्नवितथा अनन्यतथा अविपरिभूता-
सत्या यथावन्नित्याध्रुवाः शाश्वता अविपरिणामधर्माणः । न खल्व-
भावोऽभविष्यत्नेदं महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूय-
निरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते संस्काराः कल्पिता विठयिताः
सन्दर्भिताः । इदं सर्वमनित्यमध्रुवमशाश्वतं विपरिणामधर्माऽभाव-
स्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत्
सुभूते विज्ञानं तथाऽभविष्यद्वितथाऽनन्यतथाऽविपरीतं भूतं सत्यं
यथावन्नित्यं ध्रुवमशाश्वतमविपरिणामधर्मं न खल्वभावोऽभविष्यत्नेदं
महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि
सुभूते विज्ञानं कल्पितं विठयितं सन्दर्भितं इदं सर्वमनित्यमध्रुव-
मशाश्वतं विपरिणामधर्माऽभावस्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरं
लोकमभिभूयनिर्याति ।

स चेत् सुभूते चतुस्तथाऽभविष्यद्वितथाऽनन्यतथाऽविपरीतं भूतं सत्यं यथावचित्यं भ्रुवं शाश्वतमपरिणामधर्मं । न खल्वभावोऽभविष्यत्त्वेदं महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मान्त्तर्हि सुभूते चतुः कल्पितं विठयितं सन्दर्भितं । इदं सर्वमनित्यमभ्रुवमशाश्वतं विपरिणामधर्माभावस्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिनिर्याति । स चेत् सुभूते ओचं तथाऽभविष्यद्वितथाऽनन्यतथाऽविपरीतं भूतं सत्यं यथावचित्यं भ्रुवं शाश्वतमविपरिणामधर्मं न खल्वभावाऽभविष्यत्त्वेदं महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मान्त्तर्हि सुभूते ओचं कल्पितं विठयितं सन्दर्भितं । इदं सर्वमनित्यमभ्रुवमशाश्वतं विपरिणामधर्माभावस्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते प्राणस्तथाऽभविष्यद्वितथाऽनन्यतथाऽविपरितं भूतं सत्यं यथावचित्यं भ्रुवं शाश्वतमविपरिणामधर्मं न खल्वभावोऽभविष्यत्त्वेदं महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्यास्यत् । यस्मान्त्तर्हि सुभूते प्राणं कल्पितं विठयितं सन्दर्भितं । इदं सर्वमनित्यमभ्रुवमशाश्वतं विपरिणामधर्माभावस्तस्मात् सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते जिज्ञा तथाऽभविष्यद्वितथाऽनन्यतथाऽविपरीताभूतासत्यायथावचित्याभ्रुवाशाश्वताऽविपरिणामधर्मिणी न खल्वभावोऽभविष्यत्त्वेदं महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । तस्मान्त्तर्हि सुभूते जिज्ञा कल्पिता विठयिता सन्दर्भिता । इदं सर्वमनित्यमभ्रुवमशाश्वतं विपरिणामधर्माभावस्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरं

Nityasutrapradipa, Vol. I, Fasc. 1-3, Vol. II, Fasc. 1-3 @ /10/ each	0	10
Nyāyabinduṭīkā, Fasc. 1 @ /10/ each	1	14
*Nyāya Kusumāñjali Prakaraṇa, Vol. II, Fasc. 1-3 @ /10/ each	2	0
Nyayasārah	10	0
Padumāwati, Fasc. 1-5 @ 2/	4	6
Prākṛita-Paṅgalam, Fasc. 1-7 @ /10/ each	1	8
Prākṛita Lakṣaṇam, Fasc. 1 @ /1/8 each	12	8
Parācāra Smṛti, Vol. I, Fasc. 1-8, Vol. II, Fasc. 1-6; Vol. III, Fasc. 1-6 @ /10/ each	1	0
Parācāra, Institutes of (English) @ 1/- each	1	0
Parikṣamukha Sūtram	3	12
Prabandhacintāmani (English) Fasc. 1-3 @ 1/4/ each	3	12
Rasarnavam, Fasc. 1-3	1	4
Saddarśana-Samuccaya, Fasc. 1-2 @ /10/ each	1	14
Samaraoca Kaha, Fasc. 1-3, @ /10/	2	8
Sāṅkhyā Sūtra Vṛtti, Fasc. 1-4 @ /10/ each	3	0
Ditto (English) Fasc. 1-3 @ 1/- each	0	10
Six Buddhist Nyaya Tracts	8	12
Śrāddha Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /10/ each	2	0
Sragdharā Stotra (Sanskrit and Tibetan)	1	0
Supṛta Saṁhitā, (Eng.) Fasc. 1 @ 1/- each	2	8
Suddhī Kaumudī, Fasc. 1-4 @ /10/ each	1	0
Sūndaranandam Kavyam	1	4
Suryya Siddhanta, Fasc. 1	1	0
Syānikā Sastra	9	6
*Taittiriya Brahmana, Fasc. 11-25 @ /10/ each	11	14
*Taittiriya Saṁhitā, Fasc. 27-45 @ /10/ each	6	4
*Tāṇḍya Brāhmana, Fasc. 10-19 @ /10/ each	10	0
Tāntra Vārtika (English) Fasc. 1-8 @ 1/4	24	6
Tattva-Cintāmaṇi, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-10; Vol. III, Fasc. 1-2; Vol. IV, Fasc. 1; Vol. V, Fasc. 1-5; Part IV, Vol. II, Fasc. 1-12 @ /10/ each	0	10
Tattva-Cintāmaṇi Dīdhiti-Vivṛiti, Fasc. 1, @ /10/ each	1	14
Ditto Prakāś, Fasc. 1-3, @ /10/ each	1	14
Tattvārthādihigama Sūtram, Fasc. 1-3 @ /10/	0	10
Tīrthacintāmaṇi, Fasc. 1, @ /10/ each	1	14
Trikāṇḍa-Maṇḍanam, Fasc. 1-3 @ /10/	3	2
Tulsi Satsai, Fasc. 1-5 @ /10/	6	14
*Upamita-bhava-prapañca-kathā, Fasc. 1-2, 5-13 @ /10/ each	6	0
Uvāsagadaśo, (Text and English) Fasc. 1-6 @ 1/-	0	10
Vallala Carita, Fasc. 1 @ /10/	3	12
Varṣa Kriyā-Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /10/	6	14
*Vāyu Purāṇa, Vol. I, Fasc. 3-6; Vol. II, Fasc. 1-7; @ /10/ each	5	10
Vidhāna Pārijāta, Fasc. 1-8; Vol. II, Fasc. 1 @ /10/	3	12
Ditto Vol. II, Fasc. 2-4, @ 1/4	4	6
Vivādaratnākara, Fasc. 1-7 @ /10/ each	3	12
Vṛhat-Svayambhū Purāṇa, Fasc. 1-6 @ /10/	3	12
Yogasāstra, Fasc. 1-3	3	12

Tibetan Series.

Bandhastotrāsaṅgraha, Vol. I	2	0
A Lower Ladakhi version of Kesarsaga, Fasc. 1-4, @ 1/- each	4	0
Nyayabindu of Dharmakīrti, Fasc. 1	1	0
Pag-Sam S'lii Tin, Fasc. 1-4 @ 1/- each	4	0
Rtogs brjed dpag hkhri S'iā (Tib. & Sans. Avadāna Kalpalatā) Vol. I, Fasc. 1-8 Vol. II, Fasc. 1-8 @ 1/- each	16	0
Sher-Phyin, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-3; Vol. III, Fasc. 1-6 @ 1/- each	14	0

Arabic and Persian Series.

Al-Muqaddas (English) Vol. I, Fasc. 1-4 @ 1/-	4	0
Āin-i-Akbarī, Fasc. 1-22 @ 1/8/ each	33	0
Ditto (English) Vol. I, Fasc. 1-7, Vol. II, Fasc. 1-5, Vol. III, Fasc. 1-5, Index to Vol. II, @ 2/- each	36	0
Akbarnāmah, with Index, Fasc. 1-37 @ 1/8/ each	55	8
Akbarnāmah, English Vol. I, Fasc. 1-8; Vol. II, Fasc. 1-7; Vol. III, Fasc. 1, @ 1/4/ each	20	0
Arabic Bibliography, by Dr. A. Sprenger @ /10/	0	10
Conquest of Syria, Fasc. 1-9 @ /10/ each	5	10
Catalogue of Arabic Books and Manuscripts 1-2 @ 1/- each	2	0

Catalogue of the Persian Books and Manuscripts in the Library of the Asiatic Society of Bengal, Fasc. 1-3 @ 1/- each	Rs. 3	0
Dictionary of Arabic Technical Terms, and Appendix Fasc. 1-21 @ 1/8/ each	81	8
Fara Nama	1	0
Farnang-i-Rashidi, Fasc. 1-14 @ 1/8/ each	21	0
Fibrist-i-Tusi, or Tūsy's list of Shy'ah Books, Fasc. 1-4 @ 1/- each	4	0
History of Gujarat	1	0
Haft Asmān, History of the Persian Masnawi, Fasc. 1 @ 1/2/ each	0	12
History of the Caliphs, (English) Fasc. 1-6 @ 1/4/ each	7	8
Iqālnamah-i-Jahāngiri, Fasc. 1-3 @ 1/10/ each	1	14
Isābah, with Supplement, 51 Fasc. @ 1/- each	51	0
Ma'āfir-i-Rahimi, Part I, Fasc. 1	2	0
Ma'āfir-ul-Umarā, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-9; Vol. III, 1-10; Index to Vol. I, Fasc. 10-11; Index to Vol. II, Fasc. 10-12; Index to Vol. III, Fasc. 11-12 @ 1/ each	35	0
Marhamu 'L-Ilali 'L-Mu'Dila	1	0
Muntakhabu-t-Tawarikh, Fasc. 1-15 @ 10/ each	9	6
Ditto (English), Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5 and 3 Indexes; Vol. III, Fasc. 1 @ 1/- each	16	0
Muntakhabu-l-Lubāb, Fasc. 1-19 @ 10/ each	11	14
Ditto Part 3, Fasc. 1	1	0
Nukhbatu-l-Fikr, Fasc. 1 @ 10/	0	10
Nizāmī's Khiradnāmah-i-Iskandari, Fasc. 1-2 @ 1/2 each	1	8
Qawaninn 's-Sayyad of Khuda Yar Khan 'Abbasi, edited in the original Persian with English notes by Lieut.-Col. D. C. Phillott	5	0
Riyāzu-s-Salātin, Fasc. 1-5 @ 10/ each	3	2
Ditto (English) Fasc. 1-5 @ 1/-	5	0
Tadhkira-i-Khushnavisān	1	0
Tubāquat-i-Nasiri (English), Fasc. 1-14 @ 1/- each	14	0
Ditto Index	1	0
Tarikh-i-Firūz Shāhi of Ziyān-d-din-Barni, Fasc. 1-7 @ 10/ each	4	6
Tarikh-i-Firūzshāhi, of Shams-i-Sirāj Aif, Fasc. 1-6 @ 10/ each	3	12
Ten Ancient Arabic Poems, Fasc. 1-2 @ 1/8/ each	3	0
The Mabani 'L Lughat: A Grammar of the Turki Language in Persian	1	8
The Persian and Turki Divans of Bayran Khan, Khan Khanan	1	0
Tuzuk-i-Jahāngiri (Eng.) Fasc. 1 @ 1/-	1	0
Wis o Rāmin, Fasc. 1-5 @ 10/ each	3	2
Zafarnāmah, Vol. I, Fasc. 1-9, Vol. II, Fasc. 1-8 @ 10/ each	10	10

ASIATIC SOCIETY'S PUBLICATIONS.

1. ASIATIC RESEARCHES. Vols. XIX and XX @ 10/- each ... 20 0
2. PROCEEDINGS of the Asiatic Society from 1870 to 1904 @ 8/ per No.
3. JOURNAL of the Asiatic Society for 1870 (8), 1871 (7), 1872 (8), 1873 (8), 1874 (8), 1875 (7), 1876 (7), 1877 (8), 1878 (8), 1879 (7), 1880 (8), 1881 (7), 1882 (6), 1883 (5), 1884 (6), 1885 (6), 1886 (8), 1887 (7), 1888 (7), 1889 (10), 1890 (11), 1891 (7), 1892 (8), 1893 (11), 1894 (8), 1895 (7), 1896 (8), 1897 (8), 1898 (8), 1899 (8), 1900 (7), 1901 (7), 1902 (9), 1903 (8), 1904 (16) @ 1/8 per No. to Members and @ 2/- per No. to Non-Members.
N.B.—The figures enclosed in brackets give the number of Nos. in each Volume.
4. Journal and Proceedings, N.S., 1905, to date (Nos. 1-4 of 1905 are out of stock), @ 1-8 per No. to Members and Rs. 2 per No. to Non-Members.
5. Memoirs, 1905, to date. Price varies from number to number. Discount of 25% to Members.
6. Centenary Review of the Researches of the Society from 1784-1888 3 0
7. Catalogue of the Library of the Asiatic Society, Bengal, 1910 ... 8 0
8. Moore and Hewitson's Descriptions of New Indian Lepidoptera, Parts I-III, with 8 coloured Plates, 4to, @ 6/- each ... 18 0
9. Kaqmīraqabdāmṭa, Parts I and II @ 1/8/ ... 3 0
10. Persian Translation of Haji Baba of Ispahan, by Haji Shaikh Ahmad-i-Kirmasi, and edited with notes by Major D. C. Phillott. ... 10 0

Notice of Sanskrit Manuscripts, Fasc. 1-35 @ 1/- each ... 35 0
Nepalese Buddhist Sanskrit Literature, by Dr. R. L. Mitra ... 5 0

N.B.—All Cheques, Money Orders, &c., must be made payable to the "Treasurer, Asiatic Society," only.

31-5-11.

Books are supplied by V.P.P.

BIBLIOTHECA INDICA:
A
COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.
NEW SERIES, No. 1330.

शतसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता ।
ŚATASĀHASRIKĀ-PRAJÑĀ-PARAMITĀ:
A
THEOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL DISCOURSE
OF
BUDDHA WITH HIS DISCIPLES
(IN A HUNDRED-THOUSAND STANZAS).

EDITED BY
PRATĀPACĀNDRA GHOṢĀ
PART I. FAS. XVII.

CALCUTTA:
PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY, 1, PARK STREET.
1912.

AT THE LIBRARY OF THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

No. 1, PARK STREET, CALCUTTA,

AND OBTAINABLE FROM

The Society's Agents—

MR. BERNARD QUARITCH, 11, Grafton Street, New Bond Street, London, W.,
AND MR. OTTO HARRASSOWITZ, BOOKSELLER, Leipzig, Germany.

Complete copies of those works marked with an asterisk * cannot be supplied—some
of the Fasciculi being out of stock.

BIBLIOTHECA INDICA.

Sanskrit Series.

Advaitachintā Kaustubha, Fasc. 1-3 @ /10/ each	Rs. 1	14
Aitarīya Brāhmana, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-5; Vol. III, Fasc. 1-5; Vol. IV, Fasc. 1-3 @ /10/ each	14	6
Aitareyaopaniṣad	2	0
Amarakosha, Fasc. I	2	0
*Anir-Bhāṣya, Fasc. 2-5 @ /10/ each	2	8
Anubhāṣa Didhiti Prasārini, Fasc. I, @ /10/	0	10
Aṣṭasāhasrikā Prajñāpāramitā, Fasc. 1-8 @ /10/ each	8	12
Ātmabhāvaviveka, Fasc. I	0	10
Āpavāidyaka, Fasc. 1-5 @ /10/ each	8	2
Āpāṅga Kālpalātā, (Sansk. and Tibetan) Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-9 @ 1/ each	18	0
Āṅgama Bhaṭṭi, Vol. I, Fasc. 1-2, Vol. II, Fasc. 1, @ /10/ each	1	14
Bāndhāyana Śrauta Sūtra, Fasc. 1-3; Vol. II, Fasc. 1-4 @ /10/ each	4	6
Bhāṣya Dipikā, Vol. I, Fasc. 1-6; Vol. II, Fasc. 1, @ /10/ each	4	6
Buddhaśāstrāsaṅgraha	2	0
Bṛhaddevatā, Fasc. 1-4 @ /10/ each	2	8
Bṛhadharina Purāna, Fasc. 1-6 @ /10/ each	3	12
Bodhicaryāvatāra of Śāntideva, Fasc. 1-5 @ /10/ each	3	2
Ori Cantinātha Ucharita, Fasc. 1-3	1	14
Ātadūṣṇī, Fasc. 1-2 @ /10/ each	1	4
Catalogue of Sanskrit Books and MSS., Fasc. 1-4 @ 2/ each	8	0
*Ātāpātha Brāhmana, Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5 Vol. III, Fasc. 1-7; Vol. V, Fasc. 1-4, @ /10/ each	14	6
Ditto Vol. VI, Fasc. 1-3 @ 1/4/ each	3	2
Ditto Vol. VII, Fasc. 1-5 @ /10/	3	2
*Āṣṭasāhasrikā prajñāpāramitā, Part I, Fasc. 1-16 @ /10/ each	10	0
*Āṣṭāvarga Chintāmaṇi, Vol. II, Fasc. 1-25; Vol. III, Part I, Fasc. 1-18, Part II, Fasc. 1-10; Vol. IV, Fasc. 1-6 @ /10/ each	36	14
Ditto Vol. IV, Fasc. 7-8, @ 1/4/ each	2	8
Ditto Vol. IV, Fasc. 9-10 @ /10/	1	4
Ulokavartika, (English), Fasc. 1-7 @ 1/4/ each	8	12
*Āraṇya Sūtra of Śāṅkhāyana, Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-4; Vol. III, Fasc. 1-4; Vol. 4, Fasc. 1 @ /10/ each	10	0
Ori-Bhāṣyam, Fasc. 1-3 @ /10/ each	1	14
Dāna Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-2 @ /10/ each	1	4
Gadadhara Paddhati Kālasāra, Vol. 1, Fasc. 1-7 @ /10/ each	4	6
Ditto Aśrasāra, Vol. II, Fasc. 1-4	3	2
Gobhīlīya Gṛhya Sūtra, Vol. I, @ /10/ each	3	2
Ditto Vol. II, Fasc. 1-2 @ 1/4/ each	2	8
Ditto (Appendix) Gobhīla Parisista	2	0
Ditto Gṛhya Saṅgraha	0	10
Hārakata	1	14
Kārmaprādiph, Fasc. 1	1	4
Kāla Viveka, Fasc. 1-7 @ /10/ each	4	6
Kātantra, Fasc. 1-5 @ /12/ each	4	8
Kāthā Sarit Sāgara, (English) Fasc. 1-14 @ 1/4/ each	17	8
Kurma Purāna, Fasc. 1-9 @ /10/ each	5	10
Kīranāvalī, Fasc. I, @ /10/	0	10
Mādāna Pārijāta, Fasc. 1-11 @ /10/ each	6	14
Māhābhāṣya-pradīpodyota, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-12; Vol. III, Fasc. 1-10 @ /10/ each	19	6
Ditto Vol. IV, Fasc. 1-2 @ 1/4/ each	2	8
Mānuka Saṅgraha, Fasc. 1-3 @ /10/ each	1	14
Mārkaṇḍeya Purāna, (English) Fasc. 1-9 @ 1/4/ each	9	0
*Mīmāṃsā Darśana, Fasc. 10, 19 @ /10/ each	6	4

एकादशपरिवर्तः ।

१५३७

लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते कायस्तथाऽभविष्यदवितथाऽन्यतथाऽविपरीताभूतः सत्या यथावन्नित्याधुवः शाश्वतोऽविपरिणाम धर्मा खल्वभावोऽभविष्येदं महायानं सदेवमानुषाऽसुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । तस्मात्तर्हि सुभूते कायः कल्पितो विठयितः सन्दर्भितः । इदं सर्वमनित्यमधुवमशाश्वतं विपरिणामधर्माभावस्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते मनस्तथाऽभविष्यदवितथाऽन्यतथाऽविपरीतं भूतं सत्यं यथावन्नित्यं ध्रुवं शाश्वतमविपरिणामधर्मा न खल्वभावोऽभविष्येदं महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । तस्मात्तर्हि सुभूते मनः कल्पितं विठयितं सन्दर्भितमिदं सर्वमनित्यमधुवमशाश्वतं विपरिणामधर्माभावस्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति ।

स चेत् सुभूते रूपस्तथाऽभविष्यदवितथाऽन्यतथाऽविपरीतं भूतं सत्यं यथावन्नित्यं ध्रुवं शाश्वतमविपरिणामधर्मा न खल्वभावोऽभविष्येदं महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते रूप कल्पितं विठयितं सन्दर्भितमिदं सर्वमनित्यमधुवमशाश्वतं विपरिणामधर्माभावस्तस्मान्महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते शब्दस्तथाऽभविष्यदवितथाऽन्यतथाऽविपरीतं भूतः सत्यः यथावन्नित्याधुवः शाश्वतोऽविपरिणामधर्मा न खल्वभावोऽभविष्येदं महायानं सदेवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते शब्दः कल्पितो विठयितः सन्दर्भितः इदं सर्वमनित्यमधुवमशाश्वतं

देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते तथागतोऽर्हन् सम्यक्सम्बुद्धोऽभावो न भावस्तस्मान्महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते धर्मधातुर्भावो ऽभविष्यन्नाभावो नेदं महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते धर्मधातुरभावो न भावस्तस्मान्महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते तथताभावोऽभविष्यन्नाभावो नेदं महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते तथताऽभावो न भावस्तस्मान्महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते भूतकोटिर्भावोऽभविष्यन्नाभावो नेदं महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते भूतकोटिरभावो न भावस्तस्मान्महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते अचिन्त्यधातुर्भावोऽभविष्यन्नाभावो नेदं महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूतेऽचिन्त्यधातुरभावो न भावस्तस्मान्महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते स देवमानुषासुरो लोको भावोऽभविष्यन्नाभावो नेदं महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते स देवमानुषासुरो लोकोऽभावो न भावस्तस्मान्महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति ।

स चेत् सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रथमचित्तोत्पादमुपादाय यावद्बोधिमण्ड एतस्मिन्नन्तरे ये चित्तोत्पादास्ते भावो

ऽभविष्यन्नाभावो नेदं महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य प्रथमचित्तोत्पादनमुपादाय यावद्बोधिमण्ड एतस्मिन्नन्तरे ये चित्तोत्पादास्तेऽभावो न भावस्तस्मान्महायानं स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य वज्रोपमं ज्ञानं भावोऽभविष्यन्नाभावो नेदं बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः सर्व्ववासनाऽनुसन्धिक्लेश न भावं विदित्वा सर्व्वकारजतासुनुप्राप्यत् । स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिरयास्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य वज्रोपमं ज्ञानमभावो न भावस्तस्माद्बोधिसत्त्वोमहासत्त्वः सर्व्ववासनाऽनुसन्धिक्लेशमभावं विदित्वा सर्व्वकारजतासुनुप्राप्नोति । स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयनिर्याति । स चेत् सुभूते तथागतस्यार्हतः सम्यक्सम्बुद्धस्य द्वाचिंशन्महापुरुषलक्षणानि भावोऽभविष्यन्नाभावो नेदं तथागतोऽर्हन् सम्यक्सम्बुद्धः स देवमानुषासुरं लोकमभिभूय तेजसा श्रिया चाभावित्यता तस्यत् राजिष्यत् । तस्मात्तर्हि सुभूते तथागतस्यार्हतः सम्यक्सम्बुद्धस्य द्वाचिंशन्महापुरुषलक्षणान्यभावो न भावस्तस्मात्तथागतोऽर्हन् सम्यक्सम्बुद्धः स देवमानुषासुरं लोकमभिभूयतेजसा श्रिया च भासते तपति विराजते । स चेत् सुभूते तथागतस्यार्हतः सम्यक्सम्बुद्धस्य भावोऽभविष्यन्नाभावो नेदं तथागतोऽर्हन् सम्यक्सम्बुद्धो गङ्गानदीबालुकोपमान् लोकधातूना भयाऽस्फुरिष्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते तथागतस्यार्हतः सम्यक्सम्बुद्धस्याभावो न भावस्तस्मात्तथागतोऽर्हन् सम्यक्सम्बुद्धो गङ्गानदीबालुकोपमान्

लोकधातूना भयास्फुरति । स चेत् सुभूते तथागतस्यार्हतः सम्यक्सम्बुद्धस्य षष्णुपेत खरो भावोऽभविष्यन्नाभावो नेदं तथागतोऽर्हन् सम्यक्सम्बुद्धो दशसु दिक्षु अप्रमेयासंख्येयान् लोकधातून् खरेणाऽभिव्यञ्जयिष्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते तथागतस्यार्हतः सम्यक्सम्बुद्धस्य षष्णुपेतः खरोऽभावो न भावस्तस्मात्तथागतोऽर्हन् सम्यक्सम्बुद्धो दशसु दिक्षु अप्रमेयासंख्येयान् लोकधातून् खरेणाऽभिव्यञ्जयति । स चेत् सुभूते तथागतस्यार्हतः सम्यक्सम्बुद्धस्य धर्मचक्रं भावोऽभविष्यन्नाभावो नेदं तथागतोऽर्हन् सम्यक्सम्बुद्धो धर्मचक्रं प्रावर्त्तयिष्यत् । अप्रवर्त्तनीयं अमणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेण वा ब्रह्मणा वा केनचिदा पुनर्लोकै सहधर्मैः । यस्मात्तर्हि सुभूते तथागतस्यार्हतः सम्यक्सम्बुद्धस्य धर्मचक्रमभावो न भावस्तस्मात्तथागतोऽर्हन् सम्यक्सम्बुद्धो धर्मचक्रं प्रवर्त्तयत्यप्रवर्त्तनीयं अमणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन मारेण वा केनचिदा पुनर्लोकै सहधर्मैः । स चेत् सुभूते सत्त्वाभावोऽभविष्यन्नाऽभावो येषां कृते तथागतेनार्हता सम्यक्सम्बुद्धेन धर्मचक्रं प्रवर्त्तितं नेह ते सत्त्वा अनुपधिग्रेषु निर्वाणधातौ परिणिरवापयिष्यत् । यस्मात्तर्हि सुभूते सत्त्वा अभावो न भाव वा येषां कृते तथागतेनार्हता सम्यक्सम्बुद्धेन धर्मचक्रं प्रवर्त्तितं । तस्मात् सत्त्वा अनुपधिग्रेषु निर्वाणधातौ परिनिर्वृताश्च परिनिर्वान्ति च परिनिर्वान्ति सति च ।

यत्पुनः सुभूतिरेवमाह । आकाशसमं तद्यानमिति । एवमेतत् सुभूते एवमेतत् आकाशसमं तद्यानं तद्यथापि नाम सुभूते

आकाशस्य न पूर्वादिक् प्रज्ञायते न दक्षिणा न पश्चिमा नोत्तरा नोर्द्धा नाधो नानुविदिशः प्रज्ञायन्ते । एवमेव सुभूते तस्य महायानस्य न पूर्वादिक् प्रज्ञायते न दक्षिणा न पश्चिमानोत्तरा नाऽनुविदिशः प्रज्ञायन्ते । तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न नीलं न पीतं न लोहितं नाऽवदातं नाऽञ्जिष्ठं न स्फटिकरजतवर्णमेव मेव सुभूते तन्महायानं न नीलं न पीतं न लोहितं नावदातं नाऽञ्जिष्ठं न स्फटिकरजतवर्णं तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं नातीतं नानागतं न प्रत्युत्पन्नमेव मेव सुभूते तन्महायानं नातीतं नानागतं न प्रत्युत्पन्नं तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशस्य न हानिर्नवृद्धिर्नपरिहाणिः एवमेव तस्य महायानस्य न हानिर्नवृद्धिर्नपरिहाणिस्तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशस्य न संक्लेशो न व्यवदानमेव मेव सुभूते तस्य महायानस्य न संक्लेशो न व्यवदानं तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशस्य नोत्पादो न विरोधो न स्थितिर्नविष्टिति न स्थितेरण्यथात्वं प्रज्ञायते । एवमेव सुभूते तस्य महायानस्य नोत्पादो न निरोधो न स्थितिर्नविष्टितिर्नस्थितेरण्यथात्वं प्रज्ञायते । तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न कुशलं नाऽकुशलं न व्याकृतमेव मेव सुभूते तन्महायानं न कुशलं नाऽकुशलं न व्याकृतं तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न दृष्टं न श्रुतं न मतं न विज्ञातमेवमेव सुभूते तन्महायानं

न दृष्टं न श्रुतं न मतं न विज्ञातं तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न ज्ञेयं नाज्ञेयं न विज्ञेयं न परिज्ञेयं न साक्षात्कर्त्तव्यं न प्रहातव्यं न भावयितव्यमेवमेव सुभूते तन्महायानं न ज्ञेयं नाऽज्ञेयं न विज्ञेयं न परिज्ञेयं न साक्षात्कर्त्तव्यं न प्रहातव्यं न भावयितव्यं तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न विपाको न विपाकधर्म एवमेव सुभूते तन्महायानं न विपाको न विपाकधर्म तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न कामधातुपर्यापन्नं न रूपधातुपर्यापन्नं नारूप्यधातुपर्यापन्नमेवमेव सुभूते तन्महायानं न कामधातुपर्यापन्नं न रूपधातुपर्यापन्नं नारूप्यधातुपर्यापन्नं तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न सरागं न विरागं न सद्देषं न विगतदेषं न समोहं न विगतमोहं । एवमेव सुभूते तन्महायानं न सरागं न विरागं न सद्देषं न विगतदेषं न समोहं न विगतमोहं । तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशे न प्रथम चित्तोत्पादो न द्वितीयो न तृतीयो न चतुर्थो न पञ्चमो न षष्ठो न सप्तमो नाष्टमो न नवमो न दशमश्चित्तोत्पादः । एवमेव सुभूते तत्र महायाने न प्रथमश्चित्तोत्पादो न द्वितीयो न तृतीयो न चतुर्थो न पञ्चमो न षष्ठो न सप्तमो नाष्टमो न नवमो न दशमश्चित्तोत्पादः । तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशे न शुक्लविदर्शनाभूमिर्नगोचभूमिर्नाष्टकभूमिर्नदर्शनभूमिर्नतनुभूमिर्नवीतरागभूमिर्नकृताविभूमिरेवमेव सुभूते तत्र

महायाने न शुक्लविदर्शनाभूमिर्नगोचभूमिर्नाष्टकभूमिर्नदर्शनभूमिर्नतनुभूमिर्नकृताविभूमिस्तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशे न श्रोतापत्तिफलं न सकृदागामिफलं नाऽनागामिफलं नार्हत्त्वमेवमेव सुभूते तत्र महायाने न श्रोतापत्तिफलं न सकृदागामिफलं नाऽनागामिफलं तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशे न आवकभूमिर्नप्रत्येकबुद्धभूमिर्नबोधिसत्त्वभूमिर्नसम्यक्सम्बुद्धभूमिरेवमेव सुभूते तत्र महायाने न आवकभूमिर्नप्रत्येकबुद्धभूमिर्नबोधिसत्त्वभूमिर्नसम्यक्सम्बुद्धभूमिस्तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न रूपि नारूपि न सनिदर्शनं नाभिदर्शनं न प्रतिघं नाऽप्रतिघं न संयुक्तं न वियुक्तमेवमेव सुभूते तन्महायानं न रूपि नारूपि न सनिदर्शनं नाऽनिदर्शनं न प्रतिघं नाऽप्रतिघं न संयुक्तं न वियुक्तं तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न नित्यं नाऽनित्यं न सुखं न दुःखं नात्मा नाऽनात्मा न शुभं नाऽशुभं । एवमेव सुभूते तन्महायानं न नित्यं नाऽनित्यं न सुखं न दुःखं नात्मा नाऽनात्मा न शुभं नाऽशुभं तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न शून्यं नाऽशून्यं न निमित्तं नाऽनिमित्तं न प्रणिहितं नाऽप्रणिहितमेवमेव तन्महायानं न शून्यं नाऽशून्यं न निमित्तं नाऽनिमित्तं न प्रणिहितं नाऽप्रणिहितं तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न शान्तं नाऽशान्तं न विविक्तं नाऽविविक्तं । एवमेव सुभूते तन्महायानं न शान्तं नाऽशान्तं न विविक्तं नाऽविविक्तं

तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं
नालोको न तमः एवमेव सुभूते तन्महायानं नालोको न तमः
तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं
नोपलभ्यते । एवमेव तन्महायानं नोपलभ्यते । तेनोच्यते
आकाशसमं तद्यानं । तद्यथापि नाम सुभूते आकाशं न प्रव्याहारो
नाऽप्रव्याहारः । एवमेव सुभूते तन्महायानं न प्रव्याहारो नाऽप्र-
व्याहारः । तेनोच्यते आकाशसमं तद्यानं । अनेन सुभूते
पर्यायेणाकाशसमं तद्यानं यदुत महायानम् ।

यदपि सुभूतिरेवमाह । यथाकाशेऽप्रमेयानामसंख्येयानां
सत्त्वानामवकाशः । एवमेव तस्मिन् महायानेऽप्रमेयानामसंख्येयानां
सत्त्वानामवकाश इति । एवमेतत् सुभूते एवमेतत् यथाकाशे-
ऽप्रमेयानामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । एवमेतस्मिन् महायाने-
ऽप्रमेयानामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य हेतोः सत्त्वसत्तया
हि सुभूते आकाशासत्तावेदितव्या । आकाशासत्तया महायानासत्ता
वेदितव्या । अनेनापि पर्यायेण तस्मिन् महायाने अप्रमेयानाम-
संख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथा हि सुभूते ये च
सत्त्वा यच्चाकाशं यच्च महायानं सर्व्वं तन्नोपलभ्यते । पुनरपरं सुभूते
सत्त्वाप्रमाणतया आकाशप्रमाणतावेदितव्या । आकाशप्रमाणतया
महायानप्रमाणतावेदितव्या । अनेनापि सुभूते पर्यायेण तस्मिन्
महायाने अप्रमेयानामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य हेतो-
स्तथाहि सुभूते ये च सत्त्वायच्चाकाशं यच्च महायानं सर्व्वं तन्नोप-
लभ्यते । पुनरपरं सुभूते सत्त्वापरिमाणतया आकाशापरिमाणता-

वेदितव्या । आकाशापरिमाणतया महायानाऽपरिमाणतावेदितव्या ।
अनेनापि सुभूते पर्यायेण तस्मिन् महायानेऽप्रमेयानामसंख्येयानां
सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते ये च यच्चाकाशं
यच्च महायानं सर्व्वमेतन्नोपलभ्यते । पुनरपरं सुभूते सत्त्वासत्तया-
धर्मधाल्वसत्तावेदितव्या । धर्मधाल्वसत्तया आकाशासत्तावेदितव्या ।
आकाशासत्तया महायानासत्तावेदितव्या । महायानासत्तया
अप्रमेयासत्तावेदितव्या । अप्रमेयासत्तयाऽसंख्येयासत्तावेदितव्या ।
असंख्येयासत्तयाऽपरिमाणासत्तावेदितव्या । अनेनापि सुभूते
पर्यायेण तस्मिन् महायानेऽप्रमेयानामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः ।
तत्कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते ये च सत्त्वा यच्च धर्मधाल्वसत्तया
यच्च महायानं यच्चाऽप्रमेयं यच्चाऽसंख्येयं यच्चापरिमाणं सर्व्वमेत-
न्नोपलभ्यते । पुनरपरं सुभूते सत्त्वोसत्तया तथताऽसत्तावेदितव्या ।
तथताऽसत्तया आकाशाऽसत्तावेदितव्या । आकाशासत्तयामहा-
यानाऽसत्तावेदितव्या । महायानाऽसत्तयाऽप्रमेयासत्तावेदितव्या ।
अप्रमेयासत्तयाऽसंख्येयासत्तावेदितव्या । असंख्येयासत्तयाऽपरि-
माणासत्तयासर्व्वधर्मासत्तावेदितव्या । अनेनापि सुभूते पर्यायेण
तस्मिन् महायानेऽप्रमेयानामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य
हेतोस्तथाहि सुभूते ये च सत्त्वायच्चधर्मधाल्वसत्तयायच्चाकाशं यच्च महा-
यानं यच्चाप्रमेयं यच्चाऽसंख्येयं यच्चाऽपरिमाणं सर्व्वमेतन्नोपलभ्यते ।
पुनरपरं सुभूते सत्त्वाऽसत्तया तथताऽसत्तावेदितव्या । तथता-
ऽसत्तया आकाशासत्तावेदितव्या । आकाशाऽसत्तया महायाना-
सत्तावेदितव्या । महायानासत्तयाऽप्रमेयासत्तावेदितव्या । अप्रमेया-

ऽसत्तयाऽसंख्येयासत्तावेदितव्या । असंख्येयासत्तयाऽपरिमाणासत्ता-
वेदितव्या । अपरिमाणासत्तयासर्वधर्माऽसत्तावेदितव्या । अनेनापि
सुभूते पर्यायेण तस्मिन् महायानेऽप्रमेयाणामसंख्येयानां सत्त्वा-
नामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते ये च सत्त्वाया च
तथता यच्चाकाशं यच्च महायानं यच्चाऽप्रमेयं यच्चाऽसंख्येयं
यच्चाऽपरिमाणं ये च सर्वधर्माः सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मसत्तयासत्ताऽसत्तावेदितव्या । सत्त्वा-
ऽसत्तयाजीवाऽसत्तावेदितव्या । जीवाऽसत्तयाजन्वसत्तावेदितव्या ।
जन्वसत्तयापोषाऽसत्तावेदितव्या । पोषासत्तयापुरुषासत्तावेदि-
तव्या । पुरुषाऽसत्तयापुङ्गवाऽसत्तावेदितव्या । पुङ्गवाऽसत्तयामनुजा-
सत्तावेदितव्या । मनुजाऽसत्तयामानवासत्तावेदितव्या । मानवा-
ऽसत्तयाकारकासत्तावेदितव्या । कारकासत्तयावेदकासत्तावेदि-
तव्या । वेदकासत्तयाजानकासत्तावेदितव्या । जानकाऽसत्तया-
पश्यकाऽसत्तावेदितव्या । पश्यकाऽसत्तयाभूतकोट्यसत्तयावेदितव्या ।
भूतकोट्यसत्तया आकाशासत्तावेदितव्या । आकाशासत्तयामहा-
यानाऽसत्तावेदितव्या । महायानाऽसत्तयाऽप्रमेयाऽसत्तावेदितव्या ।
अप्रमेयाऽसत्तयाऽसंख्येयासत्तावेदितव्या । असंख्येयाऽसत्तयाऽपरि-
माणासत्तावेदितव्या । अपरिमाणासत्तयासर्वधर्माऽसत्तावेदितव्या ।
अनेनापि सुभूते पर्यायेण तस्मिन् महायानेऽप्रमेयाणामसंख्येयानां
सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते यच्चात्मा यच्च सत्त्वो
यच्च जीवो यच्च जन्तुर्यच्च पोषो यच्च पुरुषो यच्च पुङ्गवो यच्च
मनुजो यच्च मानवो । यच्च कारकोऽकारको यच्च जानको यच्च

पश्यको या च भूतकोटि यच्चाकाशं यच्च महायानं यच्चाऽप्रमेयं
यच्चाऽसंख्येयं यच्चाऽपरिमाणं ये च सर्वधर्माः सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।
पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्त्वाऽसत्तावेदितव्या । सत्त्वाऽसत्तया
जीवाऽसत्तावेदितव्या । जीवाऽसत्तया जन्वसत्तावेदितव्या । जन्व-
सत्तया पोषाऽसत्तावेदितव्या । पोषाऽसत्तया पुरुषासत्तावेदितव्या ।
पुरुषाऽसत्तया पुङ्गवाऽसत्तावेदितव्या । पुङ्गवाऽसत्तया मनुजासत्ता-
वेदितव्या । मनुजाऽसत्तया मानवासत्तावेदितव्या । मानवासत्तया
कारकासत्तावेदितव्या । कारकाऽसत्तया वेदकाऽसत्तावेदितव्या ।
वेदकासत्तया जानकासत्तावेदितव्या । जानकाऽसत्तया पश्यका-
ऽसत्तावेदितव्या । पश्यकासत्तयाऽचिन्त्यधात्वसत्तावेदितव्या । अचिन्त्य-
धात्वसत्तया रूपाऽसत्तावेदितव्या । रूपासत्तया वेदनासत्तावेदितव्या ।
वेदनासत्तया संज्ञाऽसत्तावेदितव्या । संज्ञासत्तया संस्काराऽसत्ता-
वेदितव्या । संस्काराऽसत्तया विज्ञानाऽसत्तावेदितव्या । विज्ञाना-
सत्तया आकाशासत्तावेदितव्या । आकाशासत्तया महायानासत्ता-
वेदितव्या । महायानासत्तयाऽप्रमेयासत्तावेदितव्या । अप्रमेया-
सत्तयाऽसंख्येयाऽसत्तावेदितव्या । असंख्येयाऽसत्तयाऽपरिमाणासत्त-
वेदितव्या । अपरिमाणासत्तया सर्वधर्मासत्तावेदितव्या । अनेनापि
सुभूते पर्यायेण तस्मिन् महायानेऽप्रमेयाणामसंख्येयानां सत्त्वा-
नामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते यच्चात्मा यच्च सत्त्वो
यच्च जीवो यच्च जन्तुर्यच्च पोषो यच्च पुरुषो यच्च पुङ्गवो यच्च
मनुजो यच्च मानवो यच्च कारको यच्च वेदको यच्च जानको
यच्च पश्यको यच्चाऽचिन्त्यधातुर्थच्च रूपं या च वेदनाया च संज्ञा

ये च संस्कारा यच्च विज्ञानं यच्चाकाशं यच्च महायानं यच्चा-
 ऽप्रमेयं यच्चाऽसंख्येयं यच्चाऽपरिमाणं ये च सर्वधर्माः सर्वमेतन्नोप-
 ष्यन्ते । पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्त्वासत्तावेदितव्या ।
 सत्त्वासत्तया जीवासत्तावेदितव्या । जीवासत्तया जन्वसत्तावेदितव्या ।
 जन्वसत्तया पोषासत्तावेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषासत्तावेदितव्या ।
 पुरुषासत्तया पुङ्गवासत्तावेदितव्या । पुङ्गवासत्तया मनुजासत्ता-
 वेदितव्या । मनुजासत्तया मानवाऽसत्तावेदितव्या । मानवासत्तया-
 कारकासत्तावेदितव्या । कारकासत्तया वेदकासत्तावेदितव्या ।
 वेदकासत्तया जानकासत्तावेदितव्या । जानकासत्तया पश्यासत्ता-
 वेदितव्या । पश्यासत्तया चतुरसत्तावेदितव्या । चतुरसत्तया
 ओचासत्तावेदितव्या । ओचारसत्तया प्राणासत्तावेदितव्या । प्राणा-
 सत्तया जिज्ञासत्तावेदितव्या । जिज्ञासत्तया कायासत्तावेदितव्या ।
 कायासत्तया मनोऽसत्तावेदितव्या । मनोऽसत्तया आकाशसत्त-
 वेदितव्या । आकाशसत्तया महायानासत्तावेदितव्या । महायाना-
 सत्तयाऽप्रमेयासत्तावेदितव्या । अप्रमेयाऽसत्तयाऽसंख्येयासत्तावेदि-
 तव्या । असंख्येयसत्तयाऽपरिमाणासत्तावेदितव्या । अपरिमाणा-
 ऽसत्तया सर्वधर्माऽसत्तावेदितव्या । अनेनापि सुभूते पथ्याधिण
 तस्मिन् महायानेऽप्रमेयाणामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य
 हेतोस्तथाहि सुभूते यथात्मा यश्च सत्त्वो यश्च जीवो यश्च
 जन्तुर्यश्च पोषो यश्च पुरुषो यश्च पुङ्गवो यश्च मनुजो यश्च
 मानवो यश्च कारको यश्च वेदको यश्च जानको यश्च पश्याको
 यश्च चतुर्यश्च ओचं यश्च प्राणं यश्च जिज्ञा यश्च कायः यश्च मनः

यच्चाकाशं यच्च महायानं यच्चाऽप्रमेयं यच्चाऽसंख्येयं यच्चापरिमाणं
 ये च सर्वधर्माः । तत्सर्वं नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्त्वासत्तावेदितव्या । सत्त्वा-
 सत्तया जीवाऽसत्तावेदितव्या । जीवासत्तया जन्वसत्तावेदितव्या ।
 जन्वसत्तया पोषासत्तावेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषासत्तावेदि-
 तव्या । पुरुषासत्तया पुङ्गवासत्तावेदितव्या । पुङ्गवासत्तया मनुजा-
 सत्तावेदितव्या । मनुजासत्तया मानवासत्तावेदितव्या । मानवा-
 सत्तया कारकासत्तावेदितव्या । कारकासत्तया वेदकासत्तावेदि-
 तव्या । वेदकासत्तया जानकासत्तावेदितव्या । जानकासत्तया पश्या-
 कासत्तावेदितव्या । पश्यासत्तया रूपासत्तावेदितव्या । रूपा-
 सत्तया शब्दासत्तावेदितव्या । शब्दासत्तया गन्धासत्तावेदितव्या ।
 गन्धासत्तया रसासत्तावेदितव्या । रसासत्तया स्पर्शासत्तावेदितव्या ।
 स्पर्शासत्तया धर्मासत्तावेदितव्या । धर्मासत्तया आकाशसत्ता-
 वेदितव्या । आकाशासत्तया महायानसत्तावेदितव्या । महायान-
 सत्तयाऽप्रमेयासत्तावेदितव्या । अप्रमेयासत्तयाऽसंख्येयासत्तावेदि-
 तव्या । असंख्येयसत्तयाऽपरिमाणासत्तावेदितव्या । अपरिमाणा-
 सत्तया सर्वधर्मासत्तावेदितव्या । अनेनापि सुभूते पथ्याधिण
 तस्मिन् महायानेऽप्रमेयाणामसंख्येयाणां सत्त्वानामवकाशः । तत्-
 कस्यहेतोस्तथा हि सुभूते यथात्मा यश्च सत्त्वो यश्च जीवो यश्च
 यन्तु यश्च पोषो यश्च पुरुषो यश्च पुङ्गवो यश्च मनुजो यश्च मानवो
 यश्च कारको यश्च वेदको यश्च जानको यश्च पश्याको यश्च रूपं यश्च
 शब्दः यश्च गन्धो यश्च रसो यश्च स्पर्शः ये च धर्माः यच्चाकाशं यश्च

महायानं यच्चाप्रमेयं यच्चासंख्येयं यच्चाऽपरिमाणं ये च सर्वधर्माः ।
सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्त्वासत्तावेदितव्या । सत्त्वा-
सत्तया जीवासत्तावेदितव्या । जीवासत्तया जन्वसत्तावेदितव्या ।
जन्वसत्तया पोषासत्तावेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषासत्तावेदि-
तव्या । पुरुषासत्तया पुङ्गलासत्तावेदितव्या । पुङ्गलासत्तया मनुजा-
सत्तावेदितव्या । मनुजासत्तया मानवासत्तावेदितव्या । मानवा-
सत्तया कारकासत्तावेदितव्या । कारकासत्तया वेदकासत्तावेदि-
तव्या । वेदकासत्तया जानकासत्तावेदितव्या । जानकासत्तया पश्य-
कासत्तावेदितव्या । पश्यकासत्तया चक्षुर्विज्ञानासत्तावेदितव्या ।
चक्षुर्विज्ञानासत्तया श्रोत्रविज्ञानासत्तावेदितव्या । श्रोत्रविज्ञाना-
सत्तया घ्राणविज्ञानासत्तावेदितव्या । घ्राणविज्ञानासत्तया जिह्वा-
विज्ञानासत्तावेदितव्या । जिह्वाविज्ञानासत्तया कायविज्ञानासत्ता-
वेदितव्या । कायविज्ञानासत्तया मनोविज्ञानासत्तावेदितव्या ।
मनोविज्ञानासत्तया आकाशासत्तावेदितव्या । आकाशासत्तया
महायानासत्तावेदितव्या । महायानासत्तयाऽप्रमेयासत्तावेदितव्या ।
अप्रमेयासत्तयाऽसंख्येयासत्तावेदितव्या । असंख्येयासत्तयाऽपरिमा-
णासत्तावेदितव्या । अपरिमाणासत्तया सर्वधर्मासत्तावेदितव्या ।
अनेनापि सुभूते पर्यायेण महायानेऽप्रमेयाणामसंख्येयाणां सत्त्वा-
नामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते यस्यात्मा यस्य सत्त्वो यस्य
जीव यस्य जन्तुर्यस्य पोषो यस्य पुरुषो यस्य पुङ्गलो यस्य मनुजो
यस्य मानवो यस्य कारको यस्य वेदको यस्य जानको यस्य पश्यको

यच्चक्षुर्विज्ञानं यच्च श्रोत्रविज्ञानं यच्च घ्राणविज्ञानं यच्च
जिह्वाविज्ञानं यच्च कायविज्ञानं यच्च मनोविज्ञानं यच्चाकाशं यच्च
महायानं यच्चाप्रमेयं यच्चासंख्येयं यच्चापरिमाणं ये च सर्वधर्माः
सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्त्वासत्तावेदितव्या । सत्त्वा-
सत्तया जीवासत्तावेदितव्या । जीवासत्तया जन्वसत्तावेदितव्या ।
जन्वसत्तया पोषासत्तावेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषसत्तावेदि-
तव्या । पुरुषसत्तया पुङ्गलासत्तावेदितव्या । पुङ्गलासत्तया मनुजा-
सत्तावेदितव्या । मनुजासत्तया मानवासत्तावेदितव्या । मानवा-
सत्तया कारकासत्तावेदितव्या । कारकासत्तया वेदकासत्तावेदि-
तव्या । वेदकासत्तया जानकासत्तावेदितव्या । जानकासत्तया पश्य-
कासत्तावेदितव्या । पश्यकासत्तया चक्षुःसंस्पर्शासत्तावेदितव्या ।
चक्षुःसंस्पर्शासत्तया श्रोत्रसंस्पर्शासत्तावेदितव्या । श्रोत्रसंस्पर्शा-
सत्तया घ्राणसंस्पर्शासत्तावेदितव्या । घ्राणसंस्पर्शासत्तया जिह्वा-
संस्पर्शासत्तावेदितव्या । जिह्वासंस्पर्शासत्तया कायसंस्पर्शासत्ता-
वेदितव्या । कायसंस्पर्शासत्तया मनःसंस्पर्शासत्तावेदितव्या । मनः-
संस्पर्शासत्तया आकाशासत्तावेदितव्या । आकाशासत्तया महा-
यानासत्तावेदितव्या । महायानासत्तयाऽप्रमेयासत्तावेदितव्या ।
अप्रमेयासत्तयाऽसंख्येयासत्तावेदितव्या । असंख्येयासत्तया अपरि-
माणासत्तावेदितव्या । अपरिमाणासत्तया सर्वधर्मासत्तावेदितव्या ।
अनेनापि सुभूते पर्यायेण तस्मिन् महायानेऽप्रमेयाणामसंख्येयाणां
सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथाहि यस्यात्मा यस्य सत्त्वो यस्य

जीवो यश्च जन्तुर्यश्च पोषो यश्च पुरुषो यश्च पुङ्गलो यश्च मनुजो यश्च मानवो यश्च कारको यश्च वेदको यश्च जानको यश्च पश्यको यश्च चक्षुःसंस्पर्शो यश्च श्रोत्रसंस्पर्शो यश्च घ्राणसंस्पर्शो यश्च जिह्वासंस्पर्शो यश्च कायसंस्पर्शो यश्च मनःसंस्पर्शो यच्चाकाशं यच्च महायानं यच्चाप्रमेयं यच्चाऽसंख्येयं यच्चापरिमाणं ये च सर्वधर्माः । सर्वमेतन्नोपलभ्यते । पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्तासत्तावेदितव्या । सत्तासत्तया जीवासत्तावेदितव्या । जीवासत्तया जन्वसत्तावेदितव्या । जन्वसत्तया पोषासत्तावेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषासत्तावेदितव्या । पुरुषासत्तया पुङ्गलासत्तावेदितव्या । पुङ्गलासत्तया मनुजासत्तावेदितव्या । मनुजासत्तया मानवासत्तावेदितव्या । मानवासत्तया कारकासत्तावेदितव्या । कारकासत्तया वेदकासत्तावेदितव्या । वेदकासत्तया जानकासत्तावेदितव्या । जानकासत्तया पश्यकासत्तावेदितव्या । पश्यकासत्तया चक्षुःसंस्पर्शजावेदनासत्तावेदितव्या । चक्षुःसंस्पर्शजावेदनासत्तया श्रोत्रसंस्पर्शजावेदनासत्तावेदितव्या । श्रोत्रसंस्पर्शजावेदनासत्तया घ्राणसंस्पर्शजावेदनासत्तावेदितव्या । घ्राणसंस्पर्शजावेदनासत्तया जिह्वासंस्पर्शजावेदनासत्तावेदितव्या । जिह्वासंस्पर्शजावेदनासत्तया कायसंस्पर्शजावेदनासत्तावेदितव्या । कायसंस्पर्शजावेदनासत्तया मनःसंस्पर्शजावेदनासत्तावेदितव्या । मनःसंस्पर्शजावेदनासत्तया आकाशासत्तावेदितव्या । आकाशासत्तया महायानासत्तावेदितव्या । महायानासत्तयाऽप्रमेयासत्तावेदितव्या । अप्रमेयासत्तया असंख्येयासत्तावेदितव्या । असंख्येयासत्तया अपरिमाणसत्तावेदितव्या । अपरि-

माणासत्तया सर्वधर्मासत्तावेदितव्या । अनेनापि सुभूते पर्यायेण तस्मिन् महायानेऽप्रमेयाणामसंख्येयाणां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते यश्चात्मा यश्च सत्त्वो यश्च जीवो यश्च जन्तुर्यश्च पोषो यश्च पुरुषो यश्च पुङ्गलो यश्च मनुजो यश्च मानवो यश्च कारको यश्च वेदको यश्च जानको यश्च पश्यको या च चक्षुःसंस्पर्शजावेदना या च श्रोत्रसंस्पर्शजावेदना या च घ्राणसंस्पर्शजावेदना या च जिह्वासंस्पर्शजावेदना या च कायसंस्पर्शजावेदना या च मनःसंस्पर्शजावेदना यच्चाकाशं यच्च महायानं यच्चाप्रमेयं यच्चासंख्येयं यच्चापरिमाणं ये च सर्वधर्माः सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्तासत्तावेदितव्या । सत्तासत्तया जीवासत्तावेदितव्या । जीवासत्तया जन्वसत्तावेदितव्या । जन्वसत्तया पोषासत्तावेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषासत्तावेदितव्या । पुरुषासत्तया पुङ्गलासत्तावेदितव्या । पुङ्गलासत्तया मनुजासत्तावेदितव्या । मनुजासत्तया मानवासत्तावेदितव्या । मानवासत्तया कारकासत्तावेदितव्या । कारकासत्तया वेदकासत्तावेदितव्या । वेदकासत्तया जानकासत्तावेदितव्या । जानकासत्तया पश्यकासत्तावेदितव्या । पश्यकासत्तया पृथिवीधालसत्तावेदितव्या । पृथिवीधालसत्तया अब्धालसत्तावेदितव्या । अब्धालसत्तया तेजोधालसत्तावेदितव्या । तेजोधालसत्तया वायुधालसत्तावेदितव्या । वायुधालसत्तया आकाशधालसत्तावेदितव्या । आकाशधालसत्तया विज्ञानधालसत्तावेदितव्या । विज्ञानधालसत्तया आकाशासत्तावेदितव्या । आकाशासत्तया महायानासत्तावेदितव्या । महायाना-

सत्तया अप्रमेयासत्तावेदित्या । अप्रमेयासत्तयाऽसंख्येयासत्तावेदि-
तया । असंख्येयासत्तया अपरिमाणासत्तावेदित्या । अपरिमाणा-
सत्तया सर्वधर्मासत्तावेदित्या । अनेनापि सुभूते पर्यायेण
तस्मिन् महायानेऽप्रमेयाणामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य
हेतोस्तथाहि सुभूते यथात्मा यस्य सत्त्वो यस्य जीवो यस्य जन्तु
यस्य पोषो यस्य पुरुषो यस्य पुङ्गलो यस्य मनुजो यस्य मानवो
यस्य कारको यस्य वेदको यस्य जानको यस्य पश्यको यस्य पृथिवी-
धातुर्थश्चाब्धातुर्थश्च तेजोधातुर्थश्च वायुधातुर्थश्चाकाशधातुर्थश्च
विज्ञानधातुर्थश्चाकाशं यच्च महायानं यच्चाप्रमेयं । यच्चाऽसंख्येयं
यच्चापरिमाणं ये च सर्वधर्माः । सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्त्वासत्तावेदित्या । सत्त्वा-
सत्तया जीवासत्तावेदित्या । जीवासत्तया जन्वसत्तावेदित्या ।
जन्वसत्तया पोषासत्तावेदित्या । पोषासत्तया पुरुषासत्तावेदि-
तया । पुरुषासत्तया पुङ्गलासत्तावेदित्या । पुङ्गलासत्तया मनु-
जासत्तावेदित्या । मनुजासत्तया मानवासत्तावेदित्या । मानवा-
सत्तया कारकासत्तावेदित्या । कारकासत्तया वेदकासत्तावेदि-
तया । वेदकासत्तया जानकासत्तावेदित्या । जानकासत्तया पश्य-
कासत्तावेदित्या । पश्यकासत्तया अविद्यासत्तावेदित्या । अवि-
द्यासत्तया संस्कारासत्तावेदित्या । संस्कारासत्तया विज्ञानासत्ता-
वेदित्या । विज्ञानासत्तया नामरूपासत्तावेदित्या । नामरूपा-
सत्तया षडायतनासत्तावेदित्या । षडायतनासत्तया स्रग्नासत्ता-
वेदित्या । स्रग्नासत्तया वेदनासत्तावेदित्या । वेदनासत्तया

दृष्ट्यासत्तावेदित्या । दृष्ट्यासत्तया उपादानासत्तावेदित्या । उपा-
दानासत्तया भवासत्तावेदित्या । भवासत्तया जात्यसत्तावेदित्या ।
जात्यसत्तया जरामरणासत्तावेदित्या । जरामरणासत्तया आका-
शासत्तावेदित्या । आकाशासत्तया महायानासत्तावेदित्या ।
महायानासत्तयाऽप्रमेयासत्तावेदित्या । अप्रमेयासत्तयाऽसंख्येया-
सत्तावेदित्या । असंख्येयासत्तया अपरिमाणासत्तावेदित्या ।
अपरिमाणासत्तया सर्वधर्मासत्तावेदित्या । अनेनापि सुभूते
पर्यायेण तस्मिन् महायानेऽप्रमेयाणामसंख्येयानां सत्त्वानामव-
काशः तत्कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते यथात्मा यस्य सत्त्वो यस्य जीवो
यस्य जन्तु यस्य पोषो यस्य पुरुषो यस्य पुङ्गलो यस्य मनुजो यस्य
मानवो यस्य कारको यस्य वेदको यस्य जानको यस्य पश्यको यच्चा-
ऽविद्या ये च संस्कारा यच्च विज्ञानं यच्च नाम रूपं यच्च षडाय-
तनं यस्य स्रग्ना या च वेदनाया च दृष्ट्या यच्चोपादानं यस्य भवो
या च जातिर्यच्च जरामरणं यच्चाकाशं यच्च महायानं यच्चाऽप्रमेयं
यच्चाऽसंख्येयं यच्चापरिमाणं ये च सर्वधर्माः । सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्त्वासत्तावेदित्या । सत्त्वा-
सत्तया जीवासत्तावेदित्या । जीवासत्तया जन्वसत्तावेदित्या ।
जन्वसत्तया पोषासत्तावेदित्या । पोषासत्तया पुरुषासत्तावेदि-
तया । पुरुषासत्तया पुङ्गलासत्तावेदित्या । पुङ्गलासत्तया मनु-
जासत्तावेदित्या । मनुजासत्तया मानवासत्तावेदित्या । मानवा-
सत्तया कारकासत्तावेदित्या । कारकासत्तया वेदकासत्तावेदि-
तया । वेदकासत्तया जानकासत्तावेदित्या । जानकासत्तया

पश्यकासत्तावेदितव्या । पश्यकासत्तया दानपारमिताऽसत्तावेदि-
तव्या । दानपारमिताऽसत्तया ग्रीलपारमितासत्तावेदितव्या ।
ग्रीलपारमितासत्तया चान्तिपारमितासत्तावेदितव्या । चान्ति-
पारमितासत्तया वीर्यपारमितासत्तावेदितव्या । वीर्यपारमिता-
सत्तया ध्यानपारमितासत्तावेदितव्या । ध्यानपारमितासत्तया
प्रज्ञापारमितासत्तावेदितव्या । प्रज्ञापारमितासत्तया आकाशा-
सत्तावेदितव्या । आकाशासत्तया महायानासत्तावेदितव्या । महा-
यानासत्तयाऽप्रमेयासत्तावेदितव्या । अप्रमेयासत्तयाऽसंख्येयासत्ता-
वेदितव्या । असंख्येयासत्तया अपरिमाणसत्तावेदितव्या । अपरि-
माणसत्तया सर्वधर्मासत्तावेदितव्या । अनेनापि सुभूते पथ्या-
येण तस्मिन् महायानेऽप्रमेयाणामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः ।
तत्कस्य हेतोस्तथाहि । यश्चात्मा यश्च सत्त्वो यश्च जीवो यश्च
जन्तु र्यश्च पोषो यश्च पुरुषो यश्च पुङ्गवो यश्च मनुजो यश्च
मानवोयश्च कारको यश्च वेदको यश्च जानको यश्च पश्यको या च
दानपारमिताया च ग्रीलपारमिताया च चान्तिपारमिताया च
वीर्यपारमिताया च ध्यानपारमिताया च प्रज्ञापारमिता यच्चा-
काशं यश्च महायानं यच्चाप्रमेयं यच्चासंख्येयं यच्चापरिमाणं ये च
सर्वधर्माः सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्त्वासत्तावेदितव्या । सत्त्वा-
सत्तया जीवासत्तावेदितव्या । जीवासत्तया जन्वसत्तावेदितव्या ।
जन्वसत्तया पोषासत्तावेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषासत्तावेदि-
तव्या । पुरुषासत्तया पुङ्गवासत्तावेदितव्या । पुङ्गवासत्तया

मनुजासत्ता वेदितव्या । मनुजासत्तया मानवासत्ता वेदितव्या ।
मानवासत्तया कारकासत्ता वेदितव्या । कारकासत्तया वेदका-
सत्ता वेदितव्या । वेदकासत्तया जानकासत्ता वेदितव्या जानका-
सत्तया पश्यकासत्ता वेदितव्या । पश्यकासत्तया अध्यात्मशून्यतासत्ता
वेदितव्या । अध्यात्मशून्यतासत्तया बहिर्द्वाशून्यतासत्ता वेदितव्या ।
बहिर्द्वाशून्यतासत्तया अध्यात्मबहिर्द्वाशून्यतासत्ता वेदितव्या । अध्या-
त्मबहिर्द्वाशून्यतासत्तया शून्यताशून्यतासत्ता वेदितव्या । शून्यता-
शून्यतासत्तया महाशून्यतासत्ता वेदितव्या । महाशून्यतासत्तया
परमार्थशून्यतासत्ता वेदितव्या । परमार्थशून्यतासत्तया संकृतशून्य-
तासत्ता वेदितव्या । संकृतशून्यतासत्तयाऽसंकृतशून्यतासत्ता वेदि-
तव्या । असंकृतशून्यतासत्तया अत्यन्तशून्यतासत्ता वेदितव्या । अत्य-
न्तशून्यतासत्तया अनवरागशून्यतासत्ता वेदितव्या । अनवरागशून्य-
तासत्तया अनवकारशून्यतासत्ता वेदितव्या । अनवकारशून्यतासत्तया
प्रकृतिशून्यतासत्ता वेदितव्या । प्रकृतिशून्यतासत्तया सर्वधर्मशून्यता-
सत्तावेदितव्या । सर्वधर्मशून्यतासत्तया खलचणशून्यता वेदितव्या ।
खलचणशून्यतासत्तया अनुपलम्भशून्यतासत्ता वेदितव्या । अनुपलम्भ-
शून्यतासत्तया अभावशून्यतासत्ता वेदितव्या । अभावशून्यतासत्तया
खभावशून्यतासत्ता वेदितव्या । खभावशून्यतासत्तया अभावखभाव-
शून्यतासत्ता वेदितव्या । अभावखभावशून्यतासत्तया आकाशासत्ता
वेदितव्या । आकाशासत्तया महायानासत्ता वेदितव्या । महाया-
नासत्तया अप्रमेयासत्ता वेदितव्या । अप्रमेयासत्तया अपरिमाण-
सत्तावेदितव्या । अपरिमाणसत्तया सर्वधर्मासत्ता वेदितव्या ।

अनेनापि सुभूते पर्यायेण तस्मिन् महायाने अप्रमेयाणामसंख्ये-
यानां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथाहि यथात्मा यस्य
सत्त्वो यस्य जीवो यस्य जन्तुर्धस्य पोषो यस्य पुरुषो यस्य पुङ्गवो यस्य
मनुजा यस्य मानवो यस्य कारको यस्य वेदको यस्य जानको यस्य
पशको या चाऽध्यात्मशून्यता या च बहिर्द्वाशून्यतायाचाध्यात्म-
बहिर्द्वाशून्यतायाच शून्यताशून्यतायाच महाशून्यतायाच परमार्थ-
शून्यतायाच संकृतशून्यतायाचासंकृतशून्यतायाचात्यक्तशून्यताया-
चानवरागशून्यतायाचानवकारशून्यतायाच प्रकृतिशून्यतायाच सर्व-
धर्माशून्यतायाच स्वल्पणशून्यतायाचाऽनुपलम्भशून्यतायाचाऽभाव-
शून्यतायाच स्वभावशून्यतायाचाऽभावस्वभावशून्यता यच्चाकाशं यच्च
महायानं यच्चाऽपरिमेयं यच्चासंख्येयं यच्चापरिमाणं ये च सर्व-
धर्माः । सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्तासत्ता वेदितव्या । सत्ता-
सत्तया जीवसत्ता वेदितव्या । जीवसत्तया जन्वसत्ता वेदितव्या ।
जन्वसत्तया पोषासत्ता वेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषासत्ता वेदि-
तव्या । पुरुषासत्तया पुङ्गवासत्ता वेदितव्या । पुङ्गवासत्तया मनु-
जासत्ता वेदितव्या । मनुजासत्तया मानवासत्ता वेदितव्या । मानवा-
सत्तया कारकासत्ता वेदितव्या । कारकासत्तया वेदकासत्ता वेदि-
तव्या । वेदकासत्तया जानकासत्ता वेदितव्या । जानकासत्तया पश-
कासत्ता वेदितव्या । पशकासत्तया स्मृत्युपस्थानासत्ता वेदितव्या ।
स्मृत्युपस्थानासत्तया सम्यक्प्रहाणासत्ता वेदितव्या । सम्यक्प्रहाणा-
सत्तया ऋद्धिपादासत्ता वेदितव्या । ऋद्धिपादासत्तया इन्द्रिया-

सत्ता वेदितव्या । इन्द्रियासत्तया बलासत्ता वेदितव्या । बलासत्तया
बोधज्ञासत्ता वेदितव्या । बोधज्ञासत्तया आर्याष्टाङ्गमार्गासत्ता वेदि-
तव्या । आर्याष्टाङ्गमार्गासत्तया आकाशासत्ता वेदितव्या । आकाशा-
सत्तया महायानासत्ता वेदितव्या । महायानासत्तयाऽप्रमेयासत्ता-
वेदितव्या । अप्रमेयासत्तयाऽसंख्येयासत्ता वेदितव्या । असंख्येयासत्तया
अपरिमाणासत्ता वेदितव्या । अपरिमाणासत्तया सर्वधर्मासत्ता
वेदितव्या । अनेनापि सुभूते पर्यायेण तस्मिन् महायाने अप्रमेया-
णामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथाहि यथात्मा
यस्य सत्त्वो यस्य जीवो यस्य जन्तुर्धस्य पोषो यस्य पुरुषो यस्य पुङ्गवो यस्य
मनुजो यस्य मानवो यस्य कारको यस्य वेदको यस्य जानको यस्य
पशको यानि स्मृत्युपस्थानानि यानि सम्यक् प्रहाणानि ये ऋद्धि-
पादाः यानौन्द्रियाणि यानि बलानि यानि बोधज्ञानि यथा-
र्याष्टाङ्गमार्गा यच्चाकाशं यच्च महायानं यच्चाऽपरिमेयं यच्चा-
संख्येयं यच्चापरिमाणं ये च सर्वधर्माः । सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्तासत्ता वेदितव्या । सत्ता-
सत्तया जीवासत्ता वेदितव्या । जीवासत्तया जन्वसत्ता वेदितव्या ।
जन्वसत्तया पोषासत्ता वेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषासत्ता वेदि-
तव्या । पुरुषासत्तया पुङ्गवासत्ता वेदितव्या । पुङ्गवासत्तया मनुजा-
सत्ता वेदितव्या । मनुजासत्तया मानवासत्ता वेदितव्या । मानवा-
सत्तया कारकासत्ता वेदितव्या । कारकासत्तया वेदकासत्ता वेदि-
तव्या । वेदकासत्तया जानकासत्ता वेदितव्या । जानकासत्तया पश-
कासत्ता वेदितव्या । पशकासत्तया आर्यसत्यासत्ता वेदितव्या

आर्यसत्यासत्तया ध्यानासत्ता वेदितव्या । ध्यानासत्तया अप्रमाणा-
सत्ता वेदितव्या । अप्रमाणासत्तया आरूप्यसमापत्यसत्ता वेदितव्या ।
आरूप्यसमापत्यसत्तया विमोक्षासत्ता वेदितव्या । विमोक्षासत्तया
अनुपूर्वविहारसमापत्यसत्ता वेदितव्या । अनुपूर्वविहारसमापत्य-
सत्तया शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखासत्ता वेदितव्या ।
शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखासत्तया अभिज्ञासत्ता वेदि-
तव्या । अभिज्ञासत्तया समाध्यसत्ता वेदितव्या । समाध्यसत्तया
धारणीमुखासत्ता वेदितव्या । धारणीमुखासत्तया आकाशासत्ता
वेदितव्या । आकाशासत्तया महायानासत्ता वेदितव्या । महायाना-
सत्तया अप्रमेयासत्ता वेदितव्या । अप्रमेयासत्तयाऽसंख्येयासत्ता
वेदितव्या । असंख्येयासत्तया अपरिमाणसत्ता वेदितव्या । अपरि-
माणसत्तया सर्वधर्मासत्ता वेदितव्या । अनेनापि सुभूते पर्यायेण
तस्मिन् महायाने अप्रमेयाणामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य
हेतोस्तथाहि सुभूते यस्यात्म यश्च सत्त्वो यश्च जीवो यश्च जन्तुर्यश्च
पोषो यश्च पुङ्गवो यश्च मनुजो यश्च मानवो यश्च कारको यश्च वेदको
यश्च जानको यश्च पशको यानि चार्यसत्यानि यानि चाप्रमाणानि
चाश्चाख्यसमापत्यो ये च विमोक्षा याश्चानुपूर्वविहारसमापत्यो
यानि च शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखानि चाश्चाभिज्ञाः
ये च समाध्यो यानि च धारणीमुखानि यच्चाकाशं यच्च महा-
यानं यच्चाप्रमेयं यच्चासंख्येयं यच्चापरिमाणं ये च सर्वधर्माः ।
सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्त्वासत्तया वेदितव्या । सत्त्वा-

सत्तया जीवासत्ता वेदितव्या । जीवासत्तया जन्वसत्ता वेदितव्या ।
जन्वसत्तया पोषासत्ता वेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषासत्ता वेदि-
तव्या । पुरुषासत्तया पुङ्गवासत्ता वेदितव्या । पुङ्गवासत्तया मनु-
जासत्ता वेदितव्या । मनुजासत्तया मानवासत्ता वेदितव्या । मानवा-
सत्तया कारकासत्ता वेदितव्या । कारकासत्तया वेदकासत्ता वेदि-
तव्या । वेदकासत्तया जानकासत्ता वेदितव्या । जानकासत्तया पश-
कासत्ता वेदितव्या । पशकासत्तया तथागतबलासत्ता वेदितव्या ।
तथागतबलासत्तया वैशारद्यासत्ता वेदितव्या । वैशारद्यासत्तया
प्रतिसम्बिदसत्ता वेदितव्या । प्रतिसम्बिदसत्तया महाकरुणासत्ता
वेदितव्या । महाकरुणासत्तया आवेणिकबुद्धधर्मासत्तावेदितव्या ।
आवेणिकबुद्धधर्मासत्तया आकाशासत्ता वेदितव्या । आकाशा-
सत्तया महायानासत्ता वेदितव्या । महायानासत्तया अप्रमेयासत्ता
वेदितव्या । अप्रमेयासत्तयाऽसंख्येयासत्ता वेदितव्या । असंख्येया-
सत्तयाऽपरिमाणसत्ता वेदितव्या । अपरिमाणसत्तया सर्वधर्मा-
सत्ता वेदितव्या । अनेनापि सुभूते पर्यायेण तस्मिन् महायाने
अप्रमेयाणामसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथाहि
सुभूते यस्यात्मा यश्च सत्त्वो यश्च जीवो यश्च जन्तुर्यश्च पोषो यश्च
पुरुषो यश्च पुङ्गवो यश्च मनुजो यश्च मानवो यश्च कारको यश्च
वेदको यश्च जानको यश्च पशको यानि च तथागतबलानि
यानि च वैशारद्यानि याश्च प्रतिसम्बिदो या च महाकरुणा ये
चावेणिकबुद्धधर्माः यच्चाकाशं यच्च महायानं यच्चापरिमेयं यच्चा-
संख्येयं यच्चापरिमाणं ये च सर्वधर्माः । सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्तासत्ता वेदितव्या । सत्ता-
सत्तया जीवासत्ता वेदितव्या । जीवासत्तया जन्वसत्ता वेदितव्या ।
जन्वसत्तया पोषासत्ता वेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषासत्ता वेदि-
तव्या । पुरुषासत्तया पुङ्गलासत्ता वेदितव्या । पुङ्गलासत्तया मनु-
जासत्ता वेदितव्या । मनुजासत्तया मानवासत्ता वेदितव्या । मानवा-
सत्तया कारकासत्ता वेदितव्या । कारकासत्तया वेदकासत्ता वेदि-
तव्या । वेदकासत्तया जानकासत्ता वेदितव्या । जानकासत्तया पश्य-
कासत्ता वेदितव्या । पश्यकासत्तया गोचभूधर्मासत्ता वेदितव्या ।
गोचभूधर्मासत्तया अष्टामकधर्मासत्ता वेदितव्या । अष्टामकधर्मा-
सत्तया दर्शनकभूम्यसत्ता वेदितव्या । दर्शनकभूम्यसत्तया तनुभूम्यसत्ता
वेदितव्या । तनुभूम्यसत्तया वीतरागभूम्यसत्ता वेदितव्या । वीतराग-
भूम्यसत्तया कृताविभूम्यसत्ता वेदितव्या । कृताविभूम्यसत्तया आका-
शासत्ता वेदितव्या । आकाशासत्तया महायानासत्ता वेदितव्या ।
महायानासत्तया अप्रमेयासत्ता वेदितव्या । अप्रमेयासत्तया असंख्ये-
यासत्ता वेदितव्या । असंख्येयासत्तया अपरिमानासत्ता वेदितव्या ।
अपरिमाणासत्तया सर्वधर्मासत्ता वेदितव्या । अनेनापि सुभूते
पर्यायेण तस्मिन् महायाने अप्रमेयाणामसंख्येयानां सत्त्वानामव-
काशं । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते यस्यात्मा यस्य सत्त्वो यस्य जीवो
यस्य जन्तुर्यस्य पोषो यस्य पुरुषो यस्य पुङ्गवो यस्य मनुजो यस्य
मानवो यस्य कारको यस्य वेदको यस्य जानको यस्य पश्यको ये च
गोचभूधर्माः ये चाष्टामकधर्माः ये च दर्शनकभूमिधर्माः ये च
तनुभूमिधर्माः ये च वीतरागभूमिधर्माः ये च कृताविधर्माः

यस्याकाशं यच्च महायानं यच्चाप्रमेयं यच्चासंख्येयं यच्चापरिमाणं
ये च सर्वधर्माः । सर्वमेतन्नोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते आत्मासत्तया सत्तासत्ता वेदितव्या । सत्ता-
सत्तया जीवासत्ता वेदितव्या । जीवासत्तया जन्वसत्ता वेदितव्या ।
जन्वसत्तया पोषासत्ता वेदितव्या । पोषासत्तया पुरुषासत्ता वेदि-
तव्या । पुरुषासत्तया पुङ्गलासत्ता वेदितव्या । पुङ्गलासत्तया अनु-
जासत्ता वेदितव्या । मनुजासत्तया मानवासत्ता वेदितव्या । मानवा-
सत्तया कारकासत्ता वेदितव्या । कारकासत्तया वेदकासत्ता वेदि-
तव्या । वेदकासत्तया जानकासत्ता वेदितव्या । जानकासत्तया पश्य-
कासत्ता वेदितव्या । पश्यकासत्तया श्रोत आपन्नासत्ता वेदितव्या ।
श्रोत आपन्नासत्तया सद्गदागाम्यसत्ता वेदितव्या । सद्गदागाम्यसत्तया
अनागाम्यसत्ता वेदितव्या । अनागाम्यसत्तया अर्हदसत्ता वेदितव्या ।
अर्हदसत्तया आकाशासत्ता वेदितव्या । आकाशासत्तया महायाना-
सत्ता वेदितव्या । महायानासत्तया अप्रमेयासत्ता वेदितव्या । अप्र-
मेयासत्तया असंख्येयासत्ता वेदितव्या । असंख्येयासत्तया अपरि-
माणासत्ता वेदितव्या । अपरिमाणासत्तया सर्वधर्मासत्ता वेदितव्या ।
अनेनापि सुभूते पर्यायेण तस्मिन् महायाने अप्रमेयाणा-
मसंख्येयानां सत्त्वानामवकाशः । तत्कस्य हेतोस्तथा हि सुभूते
यस्यात्मा यस्य सत्त्वो यस्य जीवो यस्य जन्तुर्यस्य पोषो यस्य पुरुषो
यस्य पुङ्गवो यस्य मनुजो यस्य मानवो यस्य कारको यस्य वेदको
यस्य जानको यस्य पश्यको यस्य श्रोत आपन्नो यस्य सद्गदा-
गामी यस्यानागामी यस्यार्हन् यस्याकाशं यच्च महायानं

गच्छति । न क्वचिद्गच्छति न क्वचित्तिष्ठति । नाऽसंस्कृतस्य स्वभावः
कुतश्चिदागच्छति । न क्वचिद्गच्छति न क्वचित्तिष्ठति । नाऽसंस्कृतस्य
लक्षणं कुतश्चिदागच्छति । न क्वचिद्गच्छति न क्वचित्तिष्ठति । एवं
तस्य महायानस्य नागतिर्दृश्यते न गतिर्दृश्यते न स्थानं दृश्यते ।

यदपि सुभूतेरेवमाह । नाप्यस्य यानस्य पूर्वान्त उपलभ्यते ।
नापरान्त उपलभ्यते । न मध्य उपलभ्यते । अध्वसमतानामेदं
यानं महायानं । तस्मान्महायानमित्युच्यते । इति । एवमेतत् सुभूते
एवमेतत् । नाप्यस्य यानस्य पूर्वान्त उपलभ्यते । नापरान्त उप-
लभ्यते । न मध्य उपलभ्यते । अध्वसमतानामेदं यानं तस्मान्महा-
यानमित्युच्यते । तत्कस्य हेतोस्तथा हि सुभूते अतीतोऽध्वाऽतीतेन
शून्यः । अनागतोऽध्वाऽनागतेन शून्यः । प्रत्युत्पन्नोऽध्वाप्रत्युत्पन्नेन
शून्यः । अध्वसमता अध्वसमतया शून्यः । महायानं महायानेन
शून्यः । बोधिसत्त्वो बोधिसत्त्वेन शून्यः । न सुभूते शून्यता एका न द्वे
न तिस्रः न चतस्रः न पञ्च न षट् न सप्त नाष्टौ न नव न दश
न पृथक् तस्मात् अध्वसमताया न मिदं बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां
नैवात्र समतोपलभ्यते । न विषमता । नैवात्र राग उपलभ्यते ।
न विरागः । न द्वेष उपलभ्यते नाऽद्वेषः । न मोह उपलभ्यते
नामोहः । न नामोपलभ्यते ना नाम । न संस्कृत उपलभ्यते
नाऽसंस्कृतः । न कुशलमुपलभ्यते नाऽकुशलं । न सावद्यमुपलभ्यते
नाऽनावद्यं । न साश्रवमुपलभ्यते नाऽनाश्रवं । न संक्षेपमुपलभ्यते
न निक्षेपं । न लौकिकमुपलभ्यते न लोकोत्तरं । नोत्पाद्य उपलभ्यते
न निरोधं । न संक्षेपमुपलभ्यते न व्यवदानं । नैवात्र नित्यमुपलभ्यते

नाऽनित्यं । न सुखमुपलभ्यते न दुःखं । नात्मोपलभ्यते नाऽनात्मा ।
न शान्तमुपलभ्यते नाऽशान्तं । न कामधातुरुपलभ्यते न काम-
धातुसमतिक्रमः । न रूपधातुरुपलभ्यते न रूपधातुसमतिक्रमः ।
नारूपधातुरुपलभ्यते नारूपधातुसमतिक्रमः । न संसार उपलभ्यते
न निर्वाणं । तत्कस्य हेतोस्तथाह्यस्य स्वभावो नोपलभ्यते ।

अतीतं सुभूते रूपमतीते न रूपेण शून्यं तत्कस्य हेतोर्न हि
शून्यतायामतीतं रूपमुपलभ्यते । शून्यतैव तावच्छून्याशून्यतया
नोपलभ्यते कुतः पुनः शून्यतायामतीतं रूपमुपलभ्यते । अतीता
वेदना अतीतया वेदनयाशून्या । तत्कस्य हेतोर्न हि शून्यताया-
मतीता वेदनोपलभ्यते । शून्यतैव तावच्छून्याशून्यतया नोपलभ्यते
कुतः पुनः शून्यतायामतीतो वेदनोपलभ्यते । अतीता संज्ञा
अतीतया संज्ञया शून्या । तत्कस्य हेतोर्न हि शून्यतायामतीता
संज्ञोपलभ्यते । शून्यतैव तावच्छून्याशून्यतया नोपलभ्यते । कुतः
पुनः शून्यतायामतीता संज्ञोपलभ्यते । अतीताः संस्काराः अतीतैः
संस्कारैः शून्या तत्कस्य हेतोर्न हि सुभूते शून्यतायामतीताः
संस्कारा उपलभ्यन्ते । शून्यतैव तावच्छून्याशून्यतया नोपलभ्यते ।
कुतः पुनः शून्यतायामतीताः संस्कारा उपलभ्यन्ते । अतीतं
विज्ञानमतीते न विज्ञानेन शून्यं । तत्कस्य हेतोर्न हि शून्यताया-
मतीतं विज्ञानमुपलभ्यते । शून्यतैव तावच्छून्याशून्यतया नोप-
लभ्यते । कुतः पुनः शून्यतायामतीतं विज्ञानमुपलभ्यते ।

अनागतं सुभूते रूपमनागते न रूपेण शून्यं । तत्कस्य हेतोर्न
हि शून्यतायामनागतं रूपमुपलभ्यते । शून्यतैव तावच्छून्याशून्य-

नोपलभ्यते । न सुभूते समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते । नाऽनागतो-
 ऽध्वा न प्रत्युत्पन्नोऽध्वोपलभ्यते । समतैव तावत्समतायां नोपलभ्यते ।
 कुतः पुनः समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते । कुतोऽनागतोऽध्वा कुतः
 प्रत्युत्पन्नोऽध्वोपलभ्यते । पूर्वान्ततः सुभूते समाधयो नोपलभ्यन्ते ।
 अपरान्ततः समाधयो नोपलभ्यन्ते । प्रत्युत्पन्नतः समाधयो
 नोपलभ्यन्ते । अध्वसमतायां समाधयो नोपलभ्यन्ते । न सुभूते
 समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते । नाऽनागतोऽध्वा न प्रत्युत्पन्नोऽध्वोप-
 लभ्यते । समतैव तावत्समतायां नोपलभ्यते । कुतः पुनः समताया-
 मतीतोऽध्वोपलभ्यते । कुतोऽनागतोऽध्वा कुतः प्रत्युत्पन्नोऽध्वोप-
 लभ्यते । पूर्वान्ततः सुभूते धारणीसुखानि नोपलभ्यन्ते । अपरान्ततो
 धारणीसुखानि नोपलभ्यन्ते । प्रत्युत्पन्नतो धारणीसुखानि नोप-
 लभ्यन्ते । अध्वसमतायां धारणीसुखानि नोपलभ्यन्ते । न सुभूते
 समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते । नाऽनागतोऽध्वा न प्रत्युत्पन्नोऽध्वोप-
 लभ्यते । समतैव तावत्समतायां नोपलभ्यते । कुतः पुनः समतायाम-
 तीतोऽध्वोपलभ्यते । कुतोऽनागतोऽध्वा कुतः प्रत्युत्पन्नोऽध्वोपलभ्यते ।
 पूर्वान्ततः सुभूते दशतथागतबलानि नोपलभ्यन्ते । अपरान्ततो
 दशतथागतबलानि नोपलभ्यन्ते । प्रत्युत्पन्नतो दशतथागतबलानि
 नोपलभ्यन्ते । अध्वसमतायां दशतथागतबलानि नोपलभ्यन्ते ।
 न सुभूते समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते । नानागतोऽध्वा न
 प्रत्युत्पन्नोऽध्वोपलभ्यते । समतैव तावत्समतायां नोपलभ्यते । कुतः पुनः
 समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते । कुतोऽनागतोऽध्वा कुतः प्रत्युत्पन्नो-
 ऽध्वोपलभ्यते । पूर्वान्ततः सुभूते चत्वारिवैशारद्यानि नोपलभ्यन्ते ।

Nyāyavārtika, Fasc. 2-6 @ /10/ each	Rs.	2	0
Nītyācārapaddhati, Fasc. 1-7 @ /10/ each	...	4	6
Nītyācārapradīpa, Vol. I, Fasc. 1-8, Vol. II, Fasc. 1-3 @ /10/ each	Rs.	6	14
Nyāyabinduṭīkā, Fasc. 1 @ /10/ each	...	0	10
*Nyāya Kusumāñjali Prakaraṇa, Vol. II, Fasc. 1-3 @ /10/ each	...	1	14
Nyayasarah	...	2	0
Padmāwati, Fasc. 1-6 @ 2/ each	...	12	0
Prākṛita-Paiṅgalam, Fasc. 1-7 @ /10/ each	...	4	6
Prākṛita Lakṣaṇam, Fasc. 1 @ 1/8 each	...	1	8
Parācāra Smṛti, Vol. I, Fasc. 1-8, Vol. II, Fasc. 1-6; Vol. III, Fasc. 1-6 @ /10/ each	...	12	8
Parācāra, Institutes of (English) @ 1/- each	...	1	0
Pariksamukha Sūtram	...	1	0
Prabandhaointāmaṇi (English) Fasc. 1-3 @ 1/4/ each	...	3	12
Rasarnavam, Fasc. 1-3	...	3	12
Ravisiddhanta Manjari, Fasc. 1	...	0	10
Saddarāna-Samuccaya, Fasc. 1-2 @ /10/ each	...	1	4
Samarācoca Kaha, Fasc. 1-4, @ /10/ each	...	2	8
Sāṅkhyā Sūtra Vṛtti, Fasc. 1-4 @ /10/ each	...	2	8
Ditto (English) Fasc. 1-3 @ 1/- each	...	3	0
Six Buddhist Nyaya Tracts	...	0	10
Srāddha Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /10/ each	...	3	12
Suśrūta Saṁhitā, (Eng.) Fasc. 1 @ 1/- each	...	1	0
Suddhi Kaumudī, Fasc. 1-4 @ /10/ each	...	2	8
Sundaraṅdam Kavyam	...	1	0
Suryya Siddhanta, Fasc. 1-2 @ 1-4 each	...	2	8
Syainika Sastra	...	1	0
*Taittiriya Brahmana, Fasc. 11-25 @ /10/ each	...	9	6
*Taittiriya Saṁhitā, Fasc. 27-45 @ /10/ each	...	11	14
*Tāṇḍya Brāhmaṇa, Fasc. 10-19 @ /10/ each	...	6	4
Tantra Vārtika (English) Fasc. 1-10 @ 1/4	...	12	8
Tattva Cintāmaṇi, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-10; Vol. III, Fasc. 1-2; Vol. IV, Fasc. 1; Vol. V, Fasc. 1-5; Part IV, Vol. II, Fasc. 1-12 @ /10/ each	...	24	6
Tattva Cintāmaṇi Didhiti Vivṛiti, Vol. I, Fasc. 1-4; Vol. II, Fasc. 1, @ /10/ each	...	3	2
Tattva Cintāmaṇi Didhiti Prakas, Fasc. 1-4, @ /10/ each	...	2	8
Tattvārthādhigama Sūtram, Fasc. 1-3 @ /10/	...	1	14
Tirthacintāmaṇi, Fasc. 1-3, @ /10/ each	...	1	14
Trikāṇḍa-Maṇḍanam, Fasc. 1-3 @ /10/	...	1	14
Tul'si Satsai, Fasc. 1-5 @ /10/	...	3	2
*Upamita-bhava-prapañca-kathā, Fasc. 1-2, 5-13 @ /10/ each	...	6	14
Uvāsagadaśo, (Text and English) Fasc. 1-6 @ 1/-	...	6	0
Vallāla Carita, Fasc. 1 @ /10/	...	0	10
Varṣa Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /10/	...	3	12
*Vāyu Purāṇa, Vol. I, Fasc. 3-6; Vol. II, Fasc. 1-7; @ /10/ each	...	6	14
Vidhāna Prakīrṣṭa, Fasc. 1-8; Vol. II, Fasc. 1 @ /10/	...	5	10
Ditto Vol. II, Fasc. 2-4, @ 1/4	...	3	12
Vivādaratnākara, Fasc. 1-7 @ /10/ each	...	4	6
Vṛhat Svayambhū Purāṇa, Fasc. 1-6 @ /10/	...	3	12
Yogaśāstra, Fasc. 1-3	...	3	12

Tibetan Series.

Amarakosah	...	2	0
Banddhastotrasaṅgraha, Vol. I	...	2	0
A Lower Ladakhi version of Kesarsaga, Fasc. 1-4, @ 1/- each	...	4	0
Nyayabindu of Dharmakīrti, Fasc. 1	...	1	0
Pag-Sam S'hi Tin, Fasc. 1-4 @ 1/- each	...	4	0
Rtogs brjod dpag bkhri S'iñ (Tib. & Sans. Avadāna Kalpalatā) Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-9 @ 1/- each	...	18	0
Sher-Phyin, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-3; Vol. III, Fasc. 1-6 @ 1/ each	...	14	0

Arabic and Persian Series.

Al-Muqaddasi (English) Vol. I, Fasc. 1-4 @ 1/-	...	4	0
Āin-i-Akbari, Fasc. 1-22 @ 1/8/ each	...	33	0
Ditto (English) Vol. I, Fasc. 1-7, Vol. II, Fasc. 1-5, Vol. III, Fasc. 1-5; Index to Vol. II, @ 2/- each	...	36	0
Akbarnāmah, with Index, Fasc. 1-37 @ 1/8/ each	...	55	8
Akbarnāmah, English Vol. I, Fasc. 1-8; Vol. II, Fasc. 1-7; Vol. III, Fasc. 1-2, @ 1/4/ each	...	21	4
Arabic Bibliography, by Dr. A Sprenger @ /10/	...	0	10
Conquest of Syria, Fasc. 1-9 @ /10/ each	...	5	10
Catalogue of Arabic Books and Manuscripts 1-2 @ 1/- each	...	2	0

Asiatic Society of Bengal, Fasc. 1-3 @ 1/- each	Rs. 3	0
Dictionary of Arabic Technical Terms, and Appendix Fasc. 1-21 @ 1/8/ each	...	8
Faras Nama, Fasc. 2	...	1
Farnang-i-Rashidi, Fasc. 1-14 @ 1/8/ each	...	21
Fihrist-i-Tusi, or Tusi's list of Shy'ah Books, Fasc. 1-4 @ 1/- each	...	4
Hadiqatu'L, Haqiqat, (Text & Eng.)	...	3
History of Gujarat	...	1
Haft Asmān, History of the Persian Masnawi, Fasc. 1 @ 1/2/ each	...	0
History of the Caliphs, (English) Fasc. 1-6 @ 1/4/ each	...	12
Iqānamah-i-Jahāngiri, Fasc. 1-3 @ 1/0/ each	...	8
Isābah, with Supplement, 51 Fasc. @ 1/- each	...	14
Ma'āqir-i-Rahimi, Part I, Fasc. 1-2 @ 2 each	...	51
Maāqir-ul-Umarā, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 1-9; Vol. III, 1-10; Index to Vol. I, Fasc. 10-11; Index to Vol. II, Fasc. 10-12; Index to Vol. III, Fasc. 11-12 @ 1/ each	...	4
Ditto (Eng.) Vol. I, Fasc. 1-2, @ 1/4/ each	...	35
Marhamu 'L-Ilali 'L-Mu'Dila, Fasc. 1-2	...	2
Muntakhabu-t-Tawarikh, Fasc. 1-15 @ 10/ each	...	9
Ditto (English), Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5 and 3 Indexes; Vol. III, Fasc. 1 @ 1/- each	...	2
Muntakhabu-l-Lubāb, Fasc. 1-19 @ 10/ each	...	16
Ditto Part 3, Fasc. 1-2 @ 1/- each	...	11
Nukhbatu-l-Fikr, Fasc. 1	...	2
Nizāmī's Khiradnāmah-i-Iskandari, Fasc. 1-2 @ 1/2 each	...	0
Persian and Turki Divans of Bayran Khan, Khan Khanan	...	10
Qawaninn 's-Sayyad of Khuda Yar Khan 'Abbasi, edited in the original Persian with English notes by Lieut.-Col. D. C. Phillott	...	1
Riyazu-s-Salātin, Fasc. 1-5 @ 10/ each	...	5
Ditto (English) Fasc. 1-5 @ 1/-	...	0
Tadhkirah-i-Khushnavisān	...	3
Tabaqat-i-Nasiri (English), Fasc. 1-14 @ 1/- each	...	5
Ditto Index	...	1
Tārikh-i-Firūz Shāhi of Ziyān-d-dīn Barni, Fasc. 1-7 @ 10/ each	...	14
Tārikh-i-Firūzshāhi, of Shams-i-Sirāj Aif, Fasc. 1-6 @ 10/ each	...	1
Ten Ancient Arabic Poems, Fasc. 1-2 @ 1/8/ each	...	4
The Mabani 'L Lughat: A Grammar of the Turki Language in Persian	...	3
Tuzuk-i-Jahāngiri (Eng.) Fasc. 1 @ 1/-	...	0
Wis o Rāmīn, Fasc. 1-5 @ 10/ each	...	8
Zafarnāmah, Vol. I, Fasc. 1-9, Vol. II, Fasc. 1-8 @ 10/ each	...	1

ASIATIC SOCIETY'S PUBLICATIONS.

1. ASIATIC RESEARCHES. Vols. XIX and XX @ 10/- each	...	20	0
2. PROCEEDINGS of the Asiatic Society from 1875 to 1904 @ 8/ per No.	...		
3. JOURNAL of the Asiatic Society for 1875 (8), 1876 (7), 1877 (8), 1878 (8), 1879 (7), 1880 (8), 1881 (7), 1882 (6), 1883 (5), 1884 (6), 1885 (6), 1886 (6), 1887 (7), 1888 (7), 1889 (10), 1890 (11), 1891 (7), 1892 (8), 1893 (11), 1894 (8), 1895 (7), 1896 (8), 1897 (8), 1898 (8), 1899 (8), 1900 (7), 1901 (7), 1902 (9), 1903 (8), 1904 (16) @ 1/8 per No. to Members and @ 2/- per No. to Non-Members.	...		
<i>N.B.—The figures enclosed in brackets give the number of Nos. in each Volume.</i>			
4. Journal and Proceedings, N.S., 1905, to date (Nos. 1-4 of 1905 are out of stock), @ 1-8 per No. to Members and Rs. 2 per No. to Non-Members.	...		
5. Memoirs, 1905, to date. Price varies from number to number. Discount of 25% to Members.	...		
6. Centenary Review of the Researches of the Society from 1784-1888	3	0	
7. Catalogue of the Library of the Asiatic Society, Bengal, 1910	8	0	
8. Moore and Hewitson's Descriptions of New Indian Lepidoptera, Parts I-III, with 8 coloured Plates, 4to, @ 6/- each	...	18	0
9. Kaçmīraçabdāmṛta, Parts I and II @ 1/8/	...	3	0
10. Persian Translation of Haji Baba of Ispahan, by Haji Shaikh Ahmad-i-Kirmasi, and edited with notes by Major D. C. Phillott.	...	10	0

Notice of Sanskrit Manuscripts, Fasc. 1-35 @ 1/- each ... 35 0
 Nepalese Buddhist Sanskrit Literature, by Dr. R. L. Mitra ... 5 0

N.B.—All Cheques, Money Orders, &c., must be made payable to the "Treasurer Asiatic Society," only.

BIBLIOTHECA INDICA:

A

COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.
 NEW SERIES, No. 1378.

शतसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता ।

ÇATASAHASRIKĀ-PRAJÑĀ-PĀRAMITĀ :

A
 THEOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL DISCOURSE
 OF
BUDDHA WITH HIS DISCIPLES
 (IN A HUNDRED-THOUSAND STANZAS).

SIR WILLIAM JONES

MDCCLXVI-MDCCXCIV

EDITED BY
PRATĀPACĀNDRA GHOṢĀ
 PART I. FAS. XVIII.

~~~~~

CALCUTTA :
 PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
 AND PUBLISHED BY THE
 ASIATIC SOCIETY, 1, PARK STREET.
 1913.

LIST OF BOOKS FOR SALE

AT THE LIBRARY OF THE

ASIATIC SOCIETY OF BENGAL,

NO. 1, PARK STREET, CALCUTTA,

AND OBTAINABLE FROM

The Society's Agents—

Mr. BERNARD QUARITCH, 11, Grafton Street, New Bond Street, London, W.,
AND MR. OTTO HARRASSOWITZ, BOOKSELLER, Leipzig, Germany.

Complete copies of those works marked with an asterisk * cannot be supplied—some
of the Fasciculi being out of stock.

BIBLIOTHECA INDICA.

Sanskrit Series.

Advaitachintā Kaustubha, Fasc. 1-3 @ /10/ each	...	Bs. 1	14
Aitarīya Brāhmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-5; Vol. III, Fasc. 1-5, Vol. IV, Fasc. 1-8 @ /10/ each	...	...	14 0
Aitareyalocana	...	...	2 0
Amarakośha, Fasc. 1-2	...	...	4 0
Anumana Didhiti Prasārini, Fasc. 1-3 @ /10/	...	...	1 14
Aṣṭasāhasikā Prajñāpāramitā, Fasc. 1-6 @ /10/ each	...	...	8 12
Ātmatattvavivēka, Fasc. 1	...	...	0 10
Aṅgavaidyaka, Fasc. 1-5 @ /10/ each	...	...	3 2
Ayadāna Kalpalatā, (Sansk. and Tibetan) Vol. I, Fasc. 1-10, Vol. II, Fasc. 1-11 @ 1/ each	...	...	21 0
Bālam Bhaṭṭi, Vol. I, Fasc. 1-2, Vol. II, Fasc. 1, @ /10/ each	...	...	1 14
Bandhāyana Śrauta Sūtra, Fasc. 1-3; Vol. II, Fasc. 1-5 @ /10/ each	...	...	5 0
Bhasavṛitty	...	...	0 10
Bhaṭṭa Dipikā, Vol. I, Fasc. 1-6; Vol. II, Fasc. 1-2 @ /10/ each	...	...	5 0
Bauddhasatrasaṅgraha	...	...	2 0
Bṛhaddevatā, Fasc. 1-4 @ /10/ each	...	...	2 8
Bṛhadharma Purāna, Fasc. 1-6 @ /10/ each	...	...	3 12
Bodhicāryāvatāra of Śāntideva, Fasc. 1-6 @ /10/ each	...	...	3 12
Ori Śāntinātha Cāritra, Fasc. 1-3	...	...	1 14
Qatadūṣaṇi, Fasc. 1-2 @ /10/ each	...	...	1 4
Catalogue of Sanskrit Books and MSS., Fasc. 1-4 @ 2/ each	...	...	6 0
*Qatapatha Brāhmaṇa, Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-5; Vol. III, Fasc. 1-7; Vol. V, Fasc. 1-4 @ /10/ each	...	...	14 6
Ditto Vol. VI, Fasc. 1-3 @ 1/4/ each	...	...	3 2
Ditto Vol. VII, Fasc. 1-5 @ /10/	...	...	3 2
Ditto Vol. IX, Fasc. 1-2	...	...	1 4
Qatasāhasikā-prajñāpāramitā, Part I, Fasc. 1-17 @ /10/ each	...	...	10 10
*Qaturvarga-Śāntinātha, Vol. II, Fasc. 1-25; Vol. III, Part I, Fasc. 1-18, Part II, Fasc. 1-10; Vol. IV, Fasc. 1-6 @ /10/ each	...	...	36 14
Ditto Vol. IV, Fasc. 7, @ 1/4/ each	...	...	1 4
Ditto Vol. IV, Fasc. 8-10 @ /10/	...	...	1 14
Qlokavartika (English), Fasc. 1-7 @ 1/4/ each	...	...	8 12
*Qrauta Sūtra of Qānkhyāna, Vol. I, Fasc. 1-7; Vol. II, Fasc. 1-4; Vol. III, Fasc. 1-4; Vol. 4, Fasc. 1 @ /10/ each	...	...	10 0
Ori Bhaṣyam, Fasc. 1-3 @ /10/ each	...	...	1 14
Dāna-Kriyā Kaṇḍī, Fasc. 1-2 @ /10/ each	...	...	1 4
Gadadhara Paddhati Kālasāra, Vol. I, Fasc. 1-7 @ /10/ each	...	...	4 6
Ditto Āvārasāra, Vol. II, Fasc. 1-4	...	...	3 2
Gobhiliya Gṛhya Sūtra, Vol. I, @ /10/ each	...	...	3 2
Ditto Vol. II, Fasc. 1-2 @ 1/4/ each	...	...	2 8
Ditto (Appendix) Gobhila Parisista	...	...	2 0
Ditto Gṛhya Saṅgraha	...	...	0 10
Haralata	...	...	1 14
Karmapradīpī, Fasc. 1	...	...	1 4
Kāla Vivēka, Fasc. 1-7 @ /10/ each	...	...	4 8
Kātantra, Fasc. 1 @ 1/12/ each	...	...	4 8
Kaṇḍī Kalpa-Lata, Fasc. 1	...	...	0 10
Kavindravacana Samuccayah	...	...	2 0
Kurma Purāna, Fasc. 1-9 @ /10/ each	...	...	5 10
Kṛṣṇavali, Fasc. 1-8 @ /10/	...	...	1 14
Madana Parīṭa, Fasc. 1-11 @ /10/ each	...	...	6 14
Mahābhāṣya-pradīpodyota, Vol. I, Fasc. 1-9, Vol. II, Fasc. 1-12;	...	...	...

एकादशपरिवर्तः ।

१६३३

अपरान्ततश्चत्वारि वैशारद्यानि नोपलभ्यन्ते । प्रत्युत्पन्नतश्चत्वारि वैशारद्यानि नोपलभ्यन्ते । अर्धसमतायां चत्वारि वैशारद्यानि नोपलभ्यन्ते । न सुभूते समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते । नाऽनागतोऽध्वान प्रत्युत्पन्नोऽध्वोपलभ्यते । समतैव तावत्समतायां नोपलभ्यते । कुतः पुनः समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते । कुतोऽनागतोऽध्वा कुतः प्रत्युत्पन्नोऽध्वोपलभ्यते । पूर्वान्ततः सुभूते चतस्रः प्रतिसम्बिदो नोपलभ्यन्ते । अपरान्ततश्चतस्रः प्रतिसम्बिदो नोपलभ्यन्ते । प्रत्युत्पन्नतश्चतस्रः प्रतिसम्बिदो नोपलभ्यन्ते । अर्धसमतायां चतस्रः प्रतिसम्बिदो नोपलभ्यन्ते । न सुभूते समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते । नाऽनागतोऽध्वान प्रत्युत्पन्नोऽध्वोपलभ्यते । समतैव तावत्समतायां नोपलभ्यते । कुतः पुनः समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते । कुतोऽनागतोऽध्वा कुतः प्रत्युत्पन्नोऽध्वोपलभ्यते । पूर्वान्ततः सुभूते महाकरुणा नोपलभ्यते । अपरान्ततो महाकरुणा नोपलभ्यते । प्रत्युत्पन्नतो महाकरुणा नोपलभ्यते । अर्धसमतायां महाकरुणा नोपलभ्यते । न सुभूते समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते । नाऽनागतोऽध्वान प्रत्युत्पन्नोऽध्वोपलभ्यते । समतैव तावत्समतायां नोपलभ्यते । कुतः पुनः समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यते कुतोऽनागतोऽध्वा कुतः प्रत्युत्पन्नोऽध्वोपलभ्यते । पूर्वान्ततः सुभूते अष्टादशावेणिकाबुद्धधर्मा नोपलभ्यन्ते । अपरान्ततोऽष्टादशावेणिकाबुद्धधर्मा नोपलभ्यन्ते । प्रत्युत्पन्नतोऽष्टादशावेणिकाबुद्धधर्मा नोपलभ्यन्ते । अर्धसमतायामष्टादशावेणिकाबुद्धधर्मा नोपलभ्यन्ते । न सुभूते समतायामतीतोऽध्वोपलभ्यन्ते । नानागतो न प्रत्युत्पन्नोऽध्वोपलभ्यते ।

समतेव तावत्समतायां नोपलभ्यते । कुतः पुनः समताया-
मतीतोऽध्वोपलभ्यते । कुतोऽनागतोऽध्वा कुतः प्रत्युत्पन्नो-
ऽध्वोपलभ्यते ।

पुनरपरं सुभूते पूर्वान्ततः पृथग्जनो नोपलभ्यते । अपरा-
न्ततः पृथग्जनो नोपलभ्यते । प्रत्युत्पन्नतः पृथग्जनो नोपलभ्यते ।
अध्वसमतायां पृथग्जनो नोपलभ्यते । तत्कस्य हेतोः सत्त्वाऽनुप-
लब्धितासुपादाय । पुनरपरं सुभूते पूर्वान्ततः आवको नोप-
लभ्यते । अपरान्ततः आवको नोपलभ्यते । प्रत्युत्पन्नतः आवको
नोपलभ्यते । अध्वसमतायां आवको नोपलभ्यते । तत्कस्य हेतोः
सत्त्वाऽनुपलब्धितासुपादाय । पुनरपरं सुभूते पूर्वान्ततः प्रत्येक-
बुद्धो नोपलभ्यते । अपरान्ततः प्रत्येकबुद्धो नोपलभ्यते । प्रत्युत्प-
न्नतः प्रत्येकबुद्धो नोपलभ्यते । अध्वसमतायां प्रत्येकबुद्धो नोप-
लभ्यते । तत्कस्य हेतोः सत्त्वानुपलब्धितासुपादाय । पुनरपरं सुभूते
पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपलभ्यते । अपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोप-
लभ्यते । प्रत्युत्पन्नतो बोधिसत्त्वो नोपलभ्यते । अध्वसमतायां
बोधिसत्त्वो नोपलभ्यते । तत्कस्य हेतोः सत्त्वानुपलब्धितासुपा-
दाय । पुनरपरं सुभूते पूर्वान्ततस्तथागतो नोपलभ्यते । अपरा-
न्ततस्तथागतो नोपलभ्यते । प्रत्युत्पन्नतस्तथागतो नोपलभ्यते ।
अध्वसमतायां तथागतो नोपलभ्यते । तत्कस्य हेतोः सत्त्वानुप-
लब्धितासुपादाय । एवं खलु बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन प्रज्ञापार-
मितायां स्थित्वा त्रिष्वध्वसु शिचिला सर्वाकारज्ञता परिपूरयि-
तव्या । इदं सुभूते बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य अध्वसमतानाम-

महायानं । यत्र स्थित्वा बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सदेवमानुषासुरं
लोकमभिभूय सर्वाकारज्ञतायां निर्याति ।

अथ खल्वायुष्मान् सुभूतिर्भगवन्तमेतदवोचत् । साधु साधु-
भगवन् यावत् सुभाषितमिदं भगवता बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां
अध्वसमतानाममहायानं । अत्र भगवन् महायाने शिचिलाऽतीतै-
रपि बोधिसत्त्वैर्षहासत्त्वैः सर्वाकारज्ञता समनुप्राप्ता । अनागता
अपि भगवन् बोधिसत्त्वा महासत्त्वा अत्रैव महायाने शिचिला
सर्वाकारज्ञता मनुप्राप्यन्ति । येऽपि ते भगवन्नेतर्हि दशसु दिक्षु
अप्रमेयासंख्येषु लोकधातुष्वपरिमाणा बोधिसत्त्वा महासत्त्वा-
स्तेष्वत्रमहायाने शिचिला सर्वाकारज्ञतामनुप्राप्नुवन्ति । तस्मात्तर्हि
भगवन् महायानमिदं बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां यदुत अध्व-
समतानाम् । एवमुक्ते भगवानायुष्मन्तं सुभूतिमेतदवोचत् । एव-
मेतत् सुभूते एवमेतत् । अत्र महायाने शिचिलाऽतीतानागत-
प्रत्युत्पन्नेस्तथागतैरर्हद्भिः सम्यक्सम्बुद्धैः सर्वाकारज्ञताऽनुप्राप्ता चानु-
प्राप्यते चानुप्राप्यते च ॥ ० ॥

शतसाहस्र्याः प्रज्ञापारमितायाः एकादशपरिवर्तः ॥ ० ॥

अथ द्वादशः परिवर्तः ।

अथ खलु पूर्णा मैत्रायणौ पुत्रो भगवन्तमेतदवोचत् । अयं भगवन् सुभूतिः स्वविरक्तयागतेनार्हता सम्यक्सम्बुद्धेन प्रज्ञापारमितायाः कृते अध्येषितः स महायानमुपदेष्टव्यमन्यते । अथायुष्मान् सुभूतिर्भगवन्तमेतदवोचत् । माहैवायं भगवन् प्रज्ञापारमितामतिक्रम्यमहायानमुपदिशामि । भगवानाह । नोह्येदं सुभूतेऽनुलोमं त्वं सुभूते प्रज्ञापारमिताया महायानमुपदिश्यसि । तत्कस्य हेतोस्तथाहि सुभूते ये केचित् कुशला धर्माः आवकधर्मा वा प्रत्येकबुद्धधर्मा वा बोधिसत्त्वधर्मा वा बुद्धधर्मा वा सर्वे ते प्रज्ञापारमितायां संग्रहं समवसरणं गच्छन्ति । सुभूतिराह । कतमे भगवन् कुशलाधर्मा बोधिपक्षाः वा के धर्माश्च प्रत्येकबुद्धधर्माश्च बोधिसत्त्वधर्माश्च बुद्धधर्माश्च ये प्रज्ञापारमितायां संग्रहं समवसरणं गच्छन्ति । भगवानाह । तद्यथा चत्वारि सृष्ट्युपस्थानानि । चत्वारि सम्यक्प्रहाणानि । चत्वार ऋद्धिपादाः । पञ्चेन्द्रियाणि । पञ्चबलानि । सप्तबोध्यानि । आर्याष्टाङ्गोमार्गः । चत्वार्यार्यसत्यानि । शून्यतानिमित्ताप्रणिहित विमोचमुखानि । चत्वारि ध्यानानि । चत्वार्यप्रमाणानि । चतस्र आरूढ्य समापत्तयः । षडभिज्ञाः । दानपारमिता । शीलपारमिता । चान्तिपारमिता । वीर्यपारमिता । ध्यानपारमिता । प्रज्ञापारमिता । अध्यात्मशून्यता । बहिर्द्धाशून्यता । अध्यात्मबहिर्द्धाशून्यता । शून्यता-

शून्यता । महाशून्यता । परमार्थशून्यता । संस्कृतशून्यता । असंस्कृतशून्यता । अत्यन्तशून्यता । अनवरागशून्यता । अनवकारशून्यता । प्रकृतिशून्यता । सर्वधर्मशून्यता । खलक्षणशून्यता । अनुपलम्भशून्यता । अभावशून्यता । स्वभावशून्यता । अभावस्वभावशून्यता । सर्वसमाधयः । सर्वधारणीमुखानि । दशतथागतबलानि । चत्वारि वैशारद्यानि । चतस्रः प्रतिसम्बिदः । महामैत्री । महाकरुणा । महासुदिता । महोपेक्षा । अष्टादशावेणिकाबुद्धधर्माः । असंप्रमेषधर्मता । महोपेक्षाविहारिता । इमे सुभूते कुशलाधर्मा बोधिपक्षाः । आवकधर्माश्च प्रत्येकबुद्धधर्माश्च बोधिसत्त्वधर्माश्च बुद्धधर्माश्च ये प्रज्ञापारमितायां संग्रहं समवसरणं गच्छन्ति । यच्च सुभूते महायानं यच्च प्रज्ञापारमिता ध्यानपारमिता वीर्यपारमिता चान्तिपारमिता शीलपारमिता दानपारमिता । यच्च रूपं या च वेदना या च संज्ञा ये च संस्काराः यच्च विज्ञानं यच्च चतुः यच्च रूपं यच्च चतुर्विज्ञानं यच्च चतुःसंस्पर्शा या च चतुःसंस्पर्शप्रत्ययवेदना । यच्च श्रोत्रं यच्च शब्दो यच्च श्रोत्रविज्ञानं यच्च श्रोत्रसंस्पर्शा या च श्रोत्रसंस्पर्शप्रत्ययवेदना । यच्च घ्राणं यच्च गन्धो यच्च घ्राणविज्ञानं यच्च घ्राणसंस्पर्शा या च घ्राणसंस्पर्शप्रत्ययवेदना । या च जिह्वा यच्च रसो यच्च जिह्वाविज्ञानं यच्च जिह्वासंस्पर्शा या च जिह्वासंस्पर्शप्रत्ययवेदना । यच्च कायो यच्च स्पर्शा यच्च कायविज्ञानं यच्च कायसंस्पर्शा या च कायसंस्पर्शप्रत्ययवेदना । यच्च मनो ये च धर्मा यच्च मनोविज्ञानं यच्च मनःसंस्पर्शा या च मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदना । या चाविद्या ये च संस्कारा यच्च विज्ञानं यच्च

नामरूपं यच्च षडायतनं यश्चस्यर्गा या च वेदना या च तृष्णा
 यच्चोपादानं यश्च भवो या च जातिर्यच्च जरामरणं । या च दान-
 पारमिता या च शीलपारमिता या च चान्तिपारमिता या च
 वीर्यपारमिता या च ध्यानपारमिता या च प्रज्ञापारमिता । या
 चाऽध्यात्मशून्यता या च बहिर्द्धाशून्यता या चाऽध्यात्मबहिर्द्धाशून्यता
 या च शून्यताशून्यता या च महाशून्यता या च परमार्थशून्यता
 या च संस्कृतशून्यता या चाऽसंस्कृतशून्यता या चाऽत्यन्तशून्यता
 या चाऽनवरायशून्यता या चाऽनवकारशून्यता या च प्रकृतिशून्यता
 या च सर्वधर्मशून्यता या च खल्लक्षणशून्यता या चाऽनुपलम्भशून्यता
 या चाऽभावशून्यता या च खभावशून्यता या चाऽभावखभावशून्यता ।
 यानि च स्मृत्युपस्थानानि या नि च सम्यक्प्रहाणानि । ये चर्द्धि-
 पादाः । यानि चेन्द्रियाणि यानि च बलानि यानि च बोध-
 ज्ञानि यश्चार्याष्टाङ्गोमार्गः । यानि चार्थसत्यानि यानि च
 ध्यानानि यानि चाप्रमाणानि याश्चारूपसमापत्तयो याश्च षड-
 भिज्ञाः । यानि चाष्टाभिधायतनानि । यानि दशकृत्त्रायतनानि ।
 येचाष्टौ विमोक्षाः । याश्च नवाऽनुपूर्वविहारसमापत्तयः । यच्च
 दुःखं यश्च समुदयो यश्च निरोधो यश्च मार्गः । यानि च शून्य-
 तानिमित्ताप्रणिहित विमोचमुखानि । ये च समाधयो यानि च
 धारणीमुखानि यानि च दश तथागतबलानि । यानि च चत्वारि
 वैशारद्यानि । याश्च चतस्रः प्रतिमम्बिदो या च महाकरुणा ये चा-
 ष्टादशावेणिकाबुद्धधर्माः । यश्च कामधातुःर्यश्चारूपधातुःर्ये च कुशल-
 धर्माः ये च साश्रवाधर्माः ये चानाश्रवाधर्माः ये च लौकिकाधर्माः

ये च लोकोत्तराधर्माः ये च संस्कृतधर्माः ये चाऽसंस्कृतधर्माः यश्च
 तथागतधर्मः । यश्च तथागतेन प्रवेष्टितो धर्मविनयो यश्च धर्मधा-
 तुर्या च तथता या च भूतकोटि यश्चाचिन्वोधातुर्यश्च निर्वाणधातुः
 सर्वत्र एते धर्माः न संयुक्ता न विसंयुक्ताः । अरूपिणोऽनिदर्शना
 अप्रतिघा एकलक्षणा यदुता लक्षणाः । अनेन त्वं सुभूते पर्या-
 येण प्रज्ञापारमिताया अनुलोमं महायानमुपदिशसि । तत्कस्य
 हेतोर्न हि सुभूतेऽन्यन्महायानमन्या प्रज्ञापारमिता । इति हि
 महायानञ्च प्रज्ञापारमिता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महा-
 यानमन्या ध्यानपारमिता । इति हि महायानञ्च प्रज्ञापारमिता
 चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्या वीर्यपारमिता । इति
 हि महायानञ्च वीर्यपारमिता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्य-
 न्महायानमन्या चान्तिपारमिता । इति हि महायानञ्च चान्ति-
 पारमिता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्या शीलपार-
 मिता । इति हि महायानञ्च शीलपारमिता चाद्वयमेतदद्वैधी-
 कारं । नान्यन्महायानमन्या दानपारमिता । इति हि महायानञ्च
 दानपारमिता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्याऽध्यात्म-
 शून्यता । इति हि महायानञ्चाध्यात्मशून्यता चाद्वयमेतदद्वैधी-
 कारं । नान्यन्महायानमन्या बहिर्द्धाशून्यता । इति हि महायानञ्च
 बहिर्द्धाशून्यता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्याऽध्यात्म-
 बहिर्द्धाशून्यता । इति हि महायानञ्चाध्यात्मबहिर्द्धाशून्यता चाद्व-
 यमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्या शून्यताशून्यता । इति हि
 महायानञ्च शून्यताशून्यता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायान-

मन्या महाशून्यता । इति हि महायानञ्च महाशून्यता चाद्वय-
मेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानं नान्यापरमार्थशून्यता । इति हि
महायानञ्च परमार्थशून्यता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानं
मन्या संकृतशून्यता । इति हि महायानञ्च संकृतशून्यता चाद्वय-
मेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्याऽसंकृतशून्यता । इति हि
महायानञ्चासंकृतशून्यता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायान-
मन्याऽत्यन्तशून्यता । इति हि महायानञ्चात्यन्तशून्यता चाद्वय-
मेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्याऽनवरागशून्यता । इति हि
महायानञ्चानवरागशून्यता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायान-
मन्याऽनवकारशून्यता । इति हि महायानञ्चानवकारशून्यता चाद्व-
यमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्या प्रकृतिशून्यता । इति हि
महायानञ्च प्रकृतिशून्यता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायान-
मन्या सर्वधर्मशून्यता । इति हि महायानञ्च सर्वधर्मशून्यता
चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्या खलक्षणशून्यता । इति
हि महायानञ्च खलक्षणशून्यता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्य-
न्महायानमन्याऽनुपलम्भशून्यता । इति हि महायानञ्चानुपलम्भ-
शून्यता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्याऽभावशून्यता ।
इति हि महायानञ्चाभावशून्यता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्म-
हायानं नान्यास्वभावशून्यता । इति हि महायानञ्च स्वभावशून्यता
चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्याऽभावस्वभावशून्यता ।
इति हि महायानञ्चाभावस्वभावशून्यता चाद्वयमेतदद्वैधीकारं ।

नान्यन्महायानमन्यानि स्मृत्युपस्थानानि । इति हि महायानञ्च

स्मृत्युपस्थानानि चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्यानि
सम्यक्प्रहाणानि । इति हि महायानञ्च सम्यक्प्रहाणानि चाद्वय-
मेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्ये च्छ्रद्धिपादाः । इति हि
महायानञ्छ्रद्धिपादाश्चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्या-
नीन्द्रियाणि । इति हि महायानञ्चेन्द्रियाणि चाद्वयमेतदद्वैधी-
कारं । नान्यन्महायानमन्यानि बलानि । इति हि महायानञ्च
बलानि चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्यानि बोध्य-
ङ्गानि । इति हि महायानञ्च बोध्यङ्गानि चाद्वयमेतदद्वैधीकारं ।
नान्यन्महायानमन्ये आर्याश्चाष्टाङ्गमार्गः । इति हि महायानञ्चा-
र्याष्टाङ्गमार्गश्चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्यान्यार्यस-
त्यानि । इति हि महायानञ्चार्यसत्यानि चाद्वयमेतदद्वैधीकारं ।
नान्यन्महायानमन्यानि ध्यानानि । इति हि महायानञ्च ध्यानानि
चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्यान्यप्रमाणानि । इति हि
महायानञ्चाप्रमाणानि चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्या
आरूप्यसमापत्तयः । इति हि महायानञ्चारूप्य समापत्तयश्चाद्वय-
मेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्येऽष्टौ विमोचाः । इति हि
महायानञ्च विमोचाश्चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्या
नवानुपूर्वविहारसमापत्तयः । इति हि महायानञ्चानुपूर्वविहार-
समापत्तयश्चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्यानि शून्यता-
निमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखानि । इति हि महायानञ्च शून्यता-
निमित्ताप्रणिहितविमोक्षमुखानि चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्य-
न्महायानमन्या अभिज्ञा । इति हि महायानञ्चाभिज्ञाश्चाद्वयमेत-

दद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्ये समाधयः । इति हि महायानञ्च समाधयश्चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्यानि धारणी-सुखानि । इति हि महायानञ्च धारणीसुखानि चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्यानि दृश तथागतबलानि । इति हि महायानञ्च तथागतबलानि चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्यानि वैशारद्यानि । इति हि महायानञ्च वैशारद्यानि चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्याश्चतस्रः प्रतिसम्बिदः । इति हि महायानञ्च प्रतिसम्बितश्चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्या महाकरुणा । इति हि महायानञ्च महाकरुणा चाद्वयमेतदद्वैधीकारं । नान्यन्महायानमन्येऽष्टादशावेणिका-बुद्धधर्माः । इति हि महायानञ्चावेणिकबुद्धधर्माश्चाद्वयमेतदद्वैधीकारं ।

अनेन सुभूते पर्यायेण महायानमुपदिश्य प्रज्ञापारमितोपदिष्टा भवति । प्रज्ञापारमितामुपदिश्य महायानमुपदिष्टं भवति । अथायुञ्जान् सुभूतिर्भगवन्तमेतद्वोचत् । अपि तु खलु पुनर्भगवन् पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपलभ्यते । अपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपलभ्यते । मध्यतोऽपि बोधिसत्त्वो नोपलभ्यते । रूपापर्यन्ततया बोधिसत्त्वापर्यन्तता वेदितव्या । वेदनाऽपर्यन्ततया बोधिसत्त्वापर्यन्तता वेदितव्या । संज्ञापर्यन्ततया बोधिसत्त्वापर्यन्तता वेदितव्या । संस्कारापर्यन्ततया बोधिसत्त्वापर्यन्तता वेदितव्या । विज्ञानापर्यन्ततया बोधिसत्त्वापर्यन्तता वेदितव्या । रूपं बोधिसत्त्व इत्येवमपि न संविद्यते नोपलभ्यते । वेदना बोधिसत्त्व इत्येवमपि

न संविद्यते नोपलभ्यते । संज्ञा बोधिसत्त्व इत्येवमपि न संविद्यते नोपलभ्यते । संस्कारा बोधिसत्त्व इत्येवमपि न संविद्यते नोपलभ्यते । विज्ञानं बोधिसत्त्व इत्येवमपि न संविद्यते नोपलभ्यते । एवमहं भगवन् सर्व्वेण सर्व्वं सर्व्वथा सर्व्वं बोधिसत्त्वमसमनुपश्यन्ननुपलभ्यमानः कतमं बोधिसत्त्वं कतम्यां प्रज्ञापारमितायामववदिष्याम्यनुशासिष्यामि । बोधिसत्त्वमेव तावत् सकलं न समनुपश्यामि नोपलभे । तत् कतमं बोधिसत्त्वं कतमस्यां प्रज्ञापारमितायामववदिष्याम्यनुशासिष्यामि । बोधिसत्त्वो महासत्त्व इति भगवन्नुच्यते नाममात्रमेतत् । यथा आत्मेति भगवन्नुच्यतेऽत्यन्तानभिनिर्वृत्तश्चात्मा । एवमेव भगवन् बोधिसत्त्वो महासत्त्व इत्युच्यतेऽत्यन्ताऽनभिनिर्वृत्तश्च बोधिसत्त्वः । एवमभावस्वभावानां धर्माणां कतमत्तद्रूपं यदनभिनिर्वृत्तं । कतमासावेदनायाऽनभिनिर्वृत्ता । कतमासासंज्ञायाऽनभिनिर्वृत्ता । कतमेते संस्कारा येऽनभिनिर्वृत्ताः । कतमत्तद्विज्ञानं यदनभिनिर्वृत्तं । यच्च भगवन्ननभिनिर्वृत्तं । न तद्रूपं या चानभिनिर्वृत्ता न सावेदना । या चानभिनिर्वृत्ता न सा संज्ञा । ये चानभिनिर्वृत्ता न ते संस्काराः । यदनभिनिर्वृत्तं न तद्विज्ञानं । तत् किमनभिनिर्वृत्तमनभिनिर्वृत्तायां प्रज्ञापारमितायामववदिष्याम्यनुशासिष्यामि । न चान्यत्रानभिनिर्वृत्तोऽर्वाबोधिसत्त्वो महासत्त्व उपलभ्यते । यो बोधायचरेत् । स चेदेकनिर्दिश्यमाने बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चित्तं नाबलीयते न संलीयते न विप्रतिसारी भवति मानसं नोत्स्यति न संत्रस्यति न संत्रासमापाद्यते । चरत्ययं बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायां ।

अथायुष्मान् शारदतीपुत्र आयुष्मन्तं सुभृतिमेतदवोचत् । केन कारणेनायुष्मन् सुभृते पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । अपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । केन कारणेनायुष्मन् सुभृते रूपापर्यन्ततया बोधिसत्त्वापर्यन्तता वेदितव्या । वेदनापर्यन्ततया बोधिसत्त्वापर्यन्तता वेदितव्या । संज्ञापर्यन्ततया बोधिसत्त्वापर्यन्तता वेदितव्या । संस्कारापर्यन्ततया बोधिसत्त्वापर्यन्तता वेदितव्या । विज्ञानपर्यन्ततया बोधिसत्त्वापर्यन्तता वेदितव्या । केन कारणेनायुष्मन् सुभृते रूपं बोधिसत्त्व इत्येवमपि न संविद्यते नोपलभ्यते । वेदना बोधिसत्त्व इत्येवमपि न संविद्यते नोपलभ्यते । संज्ञा बोधिसत्त्व इत्येवमपि न संविद्यते नोपलभ्यते । विज्ञानं बोधिसत्त्व इत्येवमपि न संविद्यते नोपलभ्यते । केन कारणेनायुष्मन् सुभृते एवं वदस्वैवमहं सर्व्वेण सर्व्वं सर्व्वथा सर्व्वं बोधिसत्त्वमसमनुपश्यन्ननुपलभमानः कतमं बोधिसत्त्वं कतमस्यां प्रज्ञापारमितायामववदिष्टान्यनुशासिष्यामि । केन कारणेनायुष्मन् सुभृते एवं वदसि बोधिसत्त्वमेव तावत् सकलं न समनुपश्यामि नोपलभे । कतमं बोधिसत्त्वं कतमस्यां प्रज्ञापारमितायामवदिष्टान्यनुशासिष्यामि । केन कारणेनायुष्मन् सुभृते एवं वदसि बोधिसत्त्वो बोधिसत्त्व इति भगवन्नुच्यते । यावदेव नाममात्रमेतत् । केन कारणेनायुष्मन् सुभृते एवं वदसि यथा आत्मेत्युच्यते अत्यन्तानभिनिर्वृत्तस्वात्मा । एवमेव भगवन् बोधिसत्त्वो महासत्त्व इत्युच्यते अत्यन्तानभिनिर्वृत्तश्च बोधिसत्त्वः । एवमभाव स्वभावानां सर्व्वधर्माणां कतमत्तद्रूपं यदनभिनिर्वृत्तं । कतमा सा वेदना

याऽनभिनिर्वृत्ता । कतमा सा संज्ञा याऽनभिनिर्वृत्ता । कतमे ते संस्कारा येऽनभिनिर्वृत्ताः । कतम तद्विज्ञानं यदनभिनिर्वृत्तं । यदनभिनिर्वृत्तं न तद्रूपं । याऽनभिनिर्वृत्ता न सा वेदना । याऽनभिनिर्वृत्ता न सा संज्ञा । येऽनभिनिर्वृत्ता न ते संस्काराः । यदनभिनिर्वृत्तं न तद्विज्ञानं । केन कारणेन सुभृते एवं वदसि तत् किमनभिनिर्वृत्तमनभिनिर्वृत्तायां प्रज्ञापारमितायामववदिष्टान्यनुशासिष्यामि । केन कारणेन सुभृते एवं नाऽन्यत्रानभिनिर्वृत्तैर्बोधिसत्त्व उपलभ्यते यो बोधाय चरेत् । केन कारणेन सुभृते एवं वदसि स चेदेवं निर्देश्यमाने बोधिसत्त्वस्य महासत्त्वस्य चित्तं नावलीयते न संलीयते न विप्रतिसारी भवति मानसं नोत्स्यति न संस्यति न संत्रासमापद्यते चरत्ययं बोधिसत्त्वो महासत्त्वः प्रज्ञापारमितायामिति । एवमुक्ते आयुष्मान् सुभृतिरायुष्मन्तं शारदतीपुत्रमेतदवोचत् । सत्त्वासत्तयायुष्मञ्कारदतीपुत्र पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । सत्त्वविविक्ततया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । सत्त्वा स्वभावतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । सत्त्वासत्तयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । सत्त्वाशून्यतया सत्त्वविविक्ततया सत्त्वास्वभावतया अपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । सत्त्वासत्तया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । सत्त्वशून्यतया सत्त्वविविक्ततया सत्त्वास्वभावतया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । तत्कस्य हेतोर्न ह्यायुष्मञ्कारदतीपुत्र सत्त्वासत्तयो सत्त्वशून्यतायां सत्त्वविविक्ततायां सत्त्वास्वभावतायां पूर्वान्त उपलभ्यते मापरान्तो न मध्य उपलभ्यते । न चान्यासत्त्वासत्ताऽन्यासत्त्वशून्यताऽन्यासत्त्व-

विविक्तताऽन्यासत्त्वास्त्रभावताऽन्यो बोधिसत्त्वोऽन्यः पूर्वान्तोऽन्यो-
ऽपरान्तोऽन्यो मध्य इति ह्यायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र या च सत्त्वासत्ता
या च सत्त्वशून्यता या च सत्त्वविविक्तता या च सत्त्वस्त्रभावता यश्च
पूर्वान्तो यश्चापरान्तो यच्च मध्यं सर्वमेतदद्वयमद्वैधीकारं । रूपा-
सत्तयायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । रूप-
शून्यतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । रूपविविक्ततया पूर्व-
ान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । रूपाऽस्त्रभावतया पूर्वान्ततो बोधि-
सत्त्वो नोपैति । रूपसत्तयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । रूप-
शून्यतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । रूपविविक्ततयाऽपरा-
न्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । रूपास्त्रभावतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो
नोपैति । रूपासत्तया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । रूपशून्यतया
मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । रूपविविक्ततया मध्यतो बोधिसत्त्वो
नोपैति । रूपास्त्रभावतया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । तत्कस्य
हेतोर्न ह्यायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र रूपासत्तयो रूपशून्यतायां रूप-
विविक्ततायां रूपास्त्रभावतायां पूर्वान्त उपलभ्यते नापरान्त उप-
लभ्यते न मध्य उपलभ्यते । न चान्यारूपासत्ताऽन्यारूपशून्यता-
ऽन्यारूपविविक्तताऽन्यारूपास्त्रभावताऽन्यो बोधिसत्त्वोऽन्यः पूर्वान्तो-
ऽन्योऽपरान्तोऽन्येन मध्यं । इति ह्यायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र या च रूपा-
सत्ता या च रूपशून्यता या च रूपविविक्तता या च रूपास्त्रभा-
वता यश्च बोधिसत्त्वो यश्च पूर्वान्तो यश्चापरान्तो यच्च मध्यं सर्व-
मेतदद्वयमद्वैधीकारं ।

वेदनासत्तया युष्मञ्कारद्वतीपुत्र पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।

वेदनाशून्यतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । वेदनाविविक्ततया
पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । वेदनाऽस्त्रभावतया पूर्वान्ततो
बोधिसत्त्वो नोपैति । वेदनाऽसत्तयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
वेदनाशून्यतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । वेदनाविविक्त-
तयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । वेदनाऽस्त्रभावतयाऽपरान्ततो
बोधिसत्त्वो नोपैति । वेदनाऽसत्तया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
वेदनाशून्यतया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । वेदनाविविक्ततया
मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । तत्कस्य हेतोर्न ह्यायुष्मञ्कारद्वती-
पुत्र वेदनाऽसत्तया वेदनाशून्यतायां वेदनाविविक्ततायां वेदना-
ऽस्त्रभावतायां पूर्वान्त उपलभ्यते । नापरान्त उपलभ्यते । न मध्यं
उपलभ्यते । न चाऽन्यावेदनासत्ताऽन्यावेदनाशून्यताऽन्यावेदनावि-
विक्तताऽन्यावेदनाऽस्त्रभावताऽन्यो बोधिसत्त्वोऽन्यः पूर्वान्तोऽन्योऽप-
रान्तोऽन्यन्मध्यं । इति ह्यायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र या च वेदनाऽसत्ता
या च वेदनाशून्यता या च वेदनाविविक्ततो या च वेदनाऽस्त्रभा-
वतायश्च बोधिसत्त्वो यश्च पूर्वान्तो यश्चापरान्तो या च मध्यं
सर्वमेतदद्वयमद्वैधीकारं ।

संज्ञाऽसत्तायायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
संज्ञाशून्यतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । संज्ञाविविक्ततया
पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । संज्ञाऽस्त्रभावतया पूर्वान्ततो
बोधिसत्त्वो नोपैति । संज्ञासत्तयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
संज्ञाशून्यतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । संज्ञाविविक्ततया-
ऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । संज्ञाऽस्त्रभावतयाऽपरान्ततो

संस्पर्शप्रत्ययवेदनाऽस्वभावतया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । तत्कस्य हेतोर्न ह्यायुञ्जकारद्वतीपुत्र मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाऽसत्तायां मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाशून्यतायां मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाविविक्ततायां मनसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाऽस्वभावतायां पूर्वान्त उपलभ्यते । नापरान्त उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते । न चान्या मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाऽसत्ताऽन्या मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाशून्यताऽन्या मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाविविक्तताऽन्या मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाऽस्वभावताऽन्यो बोधिसत्त्वोऽन्यः पूर्वान्तोऽन्योऽपरान्तोऽन्यन्मध्यम् । इति ह्यायुञ्जकारद्वतीपुत्र या च मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाऽसत्ता या च मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाशून्यता या च मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाविविक्तता या च मनःसंस्पर्शप्रत्ययवेदनाऽस्वभावता यश्च बोधिसत्त्वो यश्च पूर्वान्तो यश्चापरान्तो यश्च मध्यम् । सर्वमेतद्वचमद्वैधीकारम् ।

शतसाहस्रिका प्रज्ञापारमितायाः द्वादशः परिवर्तः ॥ ० ॥

इति प्रथमखण्डः समाप्तः ॥ ० ॥

Manṅikā Saṅgraha, Fasc. 1-3 @ /10/ each	Rs. 1	14
Mārkaṇḍeya Purāna, (English) Fasc 1-9 @ 1/- each	9	0
Mugdhahodha Vyakarana, Vol. I, Fasc 1-6, @ /10/ each	3	12
Nirukta, (2nd edition) Vol. I, Fasc. 1-2, @ Rs. 1-4	2	8
Nityācārapaddhati, Fasc. 1-7 @ /10/ each	4	6
Nityācārapradīpa, Vol. I, Fasc. 1-8, Vol. II, Fasc. 1-4 @ /10/ each	7	8
Nyāyabindutikā, Fasc. 1 @ /10/ each	0	10
Nyāya Vartika Tatparya Parisudhi, Fasc. 1-4 @ /10/ each	2	0
Nyāyasarah	12	0
Padumāwati, Fasc. 1-6 @ 2/ each	4	6
Prākṛita-Paṅgalam, Fasc. 1-7 @ /10/ each	11	14
*Parācāra Smṛti, Vol. I, Fasc. 2-8, Vol. II, Fasc. 1-6; Vol. III, Fasc. 1-6 @ /10/ each	1	0
Parācāra, Institutes of (English) @ 1/- each	1	0
Pariksamukha Sūtram	3	12
Prabandhacintāmaṇi (English) Fasc. 1-3 @ 1/4/ each	3	12
Basarṇavam, Fasc. 1-3	0	10
Bavisiddhanta Manjari, Fasc. 1	1	4
Sadukti-karna-mṛita, Fasc. 1-2, @ /10/ each	1	4
Saddarsāna-Samuccaya, Fasc. 1-2 @ /10/ each	3	2
Samarājoca Kaha, Fasc. 1-5, @ /10/ each	2	8
Sāṅkhyā Sūtra Vṛtti, Fasc. 1-4 @ /10/ each	3	0
Ditto (English) Fasc. 1-3 @ 1/- each	0	10
Six Buddhist Nyāya Tracts	3	12
Smṛiti Prakāsha, Fasc. 1	1	4
Śrāddha Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /10/ each	1	0
Sri Surisarvasvam, Fasc. 1-2, @ /10/ each	2	8
Sūtrata Saṁhitā, (Eng.) Fasc. 1 @ 1/- each	1	0
Suddhi Kaumudī, Fasc. 1-4 @ /10/ each	2	8
Sundaranandam Kāvyaṁ	1	0
Sūryya Siddhanta, Fasc. 1-2 @ 1-4 each	1	0
Syainika Sastra	15	9
Tantra Vārtika (English) Fasc. 1-12 @ 1/4	23	12
*Tattvai Cintāmaṇi, Vol. I, Fasc. 1-9; Vol. II, Fasc. 2-10; Vol. III, Fasc. 1-2; Vol. IV, Fasc. 1; Vol. V, Fasc. 1-5; Part IV, Vol. II, Fasc. 1-12 @ /10/ each	5	14
Tattva Cintāmaṇi Dīdhi Vivṛiti, Vol. I, Fasc. 1-8; Vol. II, Fasc. 1-2, Vol. III, Fasc. 1 @ /10/ each	2	8
Tattva Cintāmaṇi Dīdhi, Fasc. 1-8 @ /10/ each	1	0
Tirthacintāmaṇi, Fasc. 1-3 @ /10/ each	1	0
Trikāṇḍa-Maṇḍana, Fasc. 1-3 @ /10/ each	2	8
Tol'si Satsat, Fasc. 1-5 @ /10/ each	2	8
*Upamita-bhāva-prapañca-kātha, Fasc. 1-3 @ /10/ each	1	0
Uvāsagdaśa, (Text and English) Fasc. 1-3 @ 1/	1	0
Vallāla Carita, Fasc. 1 @ /10/ each	1	0
Vārṇa Kriyā Kaumudī, Fasc. 1-6 @ /10/ each	1	0
Vidhāna Pāṇḍita, Fasc. 1-8; Vol. II, Fasc. 1 @ /10/ each	1	0
Ditto Vol. II, Fasc. 2-6 @ 1/4	1	0
Vivādaratnākara, Fasc. 1-7 @ /10/ each	1	0
Vṛhat Svayambhūti Purāna, Fasc. 1-8 @ /10/ each	1	0
Yogaśāstra, Fasc. 1-3 @ /10/ each	1	0

Tibetan Series.

Amarakosaḥ	2	0
Amartika Kamdhenuḥ	1	0
Bauddhistotrasaṅgraha, Vol. I	2	0
A Lower Ladakhi version of Kesarsaga, Fasc. 1-4, @ 1/- each	4	0
Nyayabindu of Dharmakīrti, Fasc. 1	1	0
Pag-Sam S'hi Tin, Fasc. 1-4 @ 1/- each	4	0
Rtogs brjod ḥpag bkhi S'hi (Tib. & Sans. Avadāna Kalpalatā) Vol. I, Fasc. 1-10, Vol. II, Fasc. 1-11 @ 1/- each	21	0
Sher-Phyin, Vol. I, Fasc. 1-5; Vol. II, Fasc. 1-3; Vol. III, Fasc. 1-6 @ 1/ each	14	0
Timed-Kun-Din	1	0

Arabic and Persian Series.

Amal-i-Salih, or Shah Jahan Namah	2	0
Al-Muqaddasi (English) Vol. I, Fasc. 1-4 @ 1/-	4	0
Ain-i-Akbari, Fasc. 1-22 @ 1/8/ each	38	0
Ditto (English) Vol. II, Fasc. 1-5, Vol. III, Fasc. 1-5, Index to Vol. II @ 2/ each	22	0
Akbar-namā, with Index, Fasc. 1-27 @ 1/8/ each	55	8

Work no. 153

BIBLIOTHECA INDICA:
A
COLLECTION OF ORIENTAL WORKS

PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY OF BENGAL.

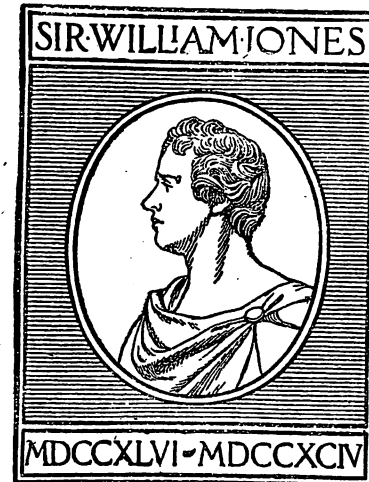
NEW SERIES, No. 1382.

शतसाहस्रिका प्रज्ञापारमिता ।

ŚATASĀHASRIKA-PRAJÑĀ-PĀRAMITĀ:

A
THEOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL DISCOURSE
OF

BUDDHA WITH HIS DISCIPLES
(IN A HUNDRED-THOUSAND STANZAS).

EDITED BY
PRATĀPACANDRA GHOṢA
PART II. FAS. I.

CALCUTTA:

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS,
AND PUBLISHED BY THE
ASIATIC SOCIETY, 1, PARK STREET.
1914.

अथ त्रयोदशः परिवर्तः ।

पृथिवीधालसत्तयायुञ्जकारदतीपुत्र पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । पृथिवीधातुशून्यतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । पृथिवीधातुविविक्ततया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । पृथिवीधालस्वभावतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । पृथिवीधालसत्तयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । पृथिवीधातुशून्यतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । पृथिवीधातुविविक्ततयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । पृथिवीधालस्वभावतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । पृथिवीधालसत्तया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । पृथिवीधातुशून्यतया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । पृथिवीधातुविविक्ततया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । पृथिवीधालस्वभावतया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । तत्कस्य हेतोर्न ह्यायुञ्जकारदतीपुत्र पृथिवीधालसत्तायां पृथिवीधातुशून्यतायां पृथिवीधातुविविक्ततायां पृथिवीधालस्वभावतायां पूर्वान्त उपलभ्यते । नाऽपरान्त उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते । न चान्या पृथिवीधालसत्ताऽन्या पृथिवीधातुशून्यताऽन्या पृथिवीधातुविविक्तताऽन्या पृथिवीधालस्वभावता । अन्यो बोधिसत्त्वोऽन्यः पूर्वान्तोऽन्योऽपरान्तोऽन्यन्मध्यमिति । ह्यायुञ्जकारदतीपुत्र या च पृथिवीधालसत्ता या च पृथिवीधातुशून्यता या च पृथिवीधातुविविक्तता या च पृथिवी-

PK
81
B5
no. 153
v. 2,
pt. 1

सत्त्वो नोपैति । भवाऽसत्त्वयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । भव-
शून्यतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । भवविविक्ततयाऽपरा-
न्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । भवाऽस्वभावतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो
नोपैति । भवासत्त्वया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । भवशून्यतया
मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । भवविविक्ततया मध्यतो बोधिसत्त्वो
नोपैति । भवाऽस्वभावतया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । तत्कस्य
हेतोर्न ह्यायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र भवाऽसत्तायां भवशून्यतायां भव-
विविक्ततायां भवाऽस्वभावतायां पूर्वान्त उपलभ्यते नापरान्त उप-
लभ्यते न मध्यमुपलभ्यते । न चान्या भवाऽसत्ताऽन्या भवशून्यता-
ऽन्या भवविविक्तताऽन्या भवाऽस्वभावताऽन्यो बोधिसत्त्वोऽन्यः पूर्वा-
न्तोऽन्योऽपरान्तोऽन्यन्मध्यमिति ह्यायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र या च भवा-
ऽसत्ता या च भवशून्यता या च भवविविक्तता या च भवाऽस्वभा-
वता यश्च बोधिसत्त्वो यश्च पूर्वान्तो यश्चाऽपरान्तो यश्च मध्यं सर्व-
मेतद्वयमद्वैधीकारम् ।

जात्यसत्तयायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
जातिशून्यतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । जातिविविक्ततया
पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । जात्यस्वभावतया पूर्वान्ततो
बोधिसत्त्वो नोपैति । जात्यसत्तयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
जातिशून्यतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । जातिविविक्त-
तयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । जात्यस्वभावतयाऽपरान्ततो
बोधिसत्त्वो नोपैति । जात्यसत्तया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
जातिशून्यतया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । जातिविविक्ततया

मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । जात्यस्वभावतया मध्यतो बोधि-
सत्त्वो नोपैति । तत्कस्य हेतोर्न ह्यायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र जात्य-
सत्तायां जातिशून्यतायां जातिविविक्ततायां जात्यस्वभावतायां
पूर्वान्त उपलभ्यते । नापरान्त उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते ।
न चाऽन्या जात्यसत्ताऽन्या जातिशून्यताऽन्या जातिविविक्तताऽन्या
जात्यस्वभावताऽन्यो बोधिसत्त्वोऽन्यः पूर्वान्तोऽन्योऽपरान्तोऽन्यन्मध्य-
मिति ह्यायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र या च जात्यसत्ता या च जाति-
शून्यता या च जातिविविक्ततो या च जात्यस्वभावता यश्च
बोधिसत्त्वो यश्च पूर्वान्तो यश्चाऽपरान्तो यश्च मध्यं सर्वमेतद्वय-
मद्वैधीकारम् ।

जरामरणाऽसत्तयायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो
नोपैति । जरामरणशून्यतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
जरामरणविविक्ततया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । जरामरणा-
ऽस्वभावतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । जरामरणाऽसत्तया-
ऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । जरामरणशून्यतयाऽपरान्ततो
बोधिसत्त्वो नोपैति । जरामरणविविक्ततयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो
नोपैति । जरामरणाऽस्वभावतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
जरामरणाऽसत्तया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । जरामरण-
शून्यतया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । जरामरणविविक्ततया
मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । जरामरणाऽस्वभावतया मध्यतो
बोधिसत्त्वो नोपैति । तत्कस्य हेतोर्न ह्यायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र जरा-
मरणाऽसत्तायां जरामरणशून्यतायां जरामरणविविक्ततायां जरा-

मुखविविक्ततायां शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोचमुखाऽस्वभाव-
तायां पूर्वान्त उपलभ्यते । नाऽपरान्त उपलभ्यते । न मध्यमु-
पलभ्यते । न चाऽन्या शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोचमुखाऽस-
त्ताऽन्या शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोचमुखशून्यताऽन्या शून्यता-
निमित्ताप्रणिहितविमोचमुखविविक्तताऽन्या शून्यतानिमित्ताप्रणि-
हितविमोचमुखाऽस्वभावताऽन्यो बोधिसत्त्वोऽन्यः पूर्वान्तोऽन्योऽप-
रान्तोऽन्यन्मध्यमिति ह्यायुञ्जकारद्वतीपुत्र या च शून्यतानिमि-
त्ताप्रणिहितविमोचमुखाऽसत्ता या च शून्यतानिमित्ताप्रणिहित-
विमोचमुखशून्यता या च शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोचमुख-
विविक्तता या च शून्यतानिमित्ताप्रणिहितविमोचमुखाऽस्वभावता
यश्च बोधिसत्त्वो यश्च पूर्वान्तो यश्चापरान्तो यश्च मध्यं सर्वमेत-
द्द्वयमद्वैधीकारं ।

अभिज्ञाऽसत्तया युञ्जकारद्वतीपुत्र पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो
नोपैति । अभिज्ञाशून्यतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
अभिज्ञाविविक्ततया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । अभिज्ञा-
ऽस्वभावतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । अभिज्ञाऽसत्तया-
ऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । अभिज्ञाशून्यतयाऽपरान्ततो
बोधिसत्त्वो नोपैति । अभिज्ञाविविक्ततयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो
नोपैति । अभिज्ञाऽस्वभावतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
अभिज्ञाऽसत्तया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । अभिज्ञाशून्यतया
मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । अभिज्ञाविविक्ततया मध्यतो बोधि-
सत्त्वो नोपैति । अभिज्ञाऽस्वभावतया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति ।

तत्कस्य हेतौर्न ह्यायुञ्जकारद्वतीपुत्र अभिज्ञाऽसत्तायामभिज्ञा-
शून्यतायामभिज्ञाविविक्ततायामभिज्ञाऽस्वभावतायां पूर्वान्त उप-
लभ्यते । नाऽपरान्त उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते । न चाऽन्या-
ऽभिज्ञाऽसत्ताऽन्याऽभिज्ञाशून्यताऽन्याऽभिज्ञाविविक्तताऽन्याऽभिज्ञाऽ-
स्वभावताऽन्यो बोधिसत्त्वोऽन्यः पूर्वान्तोऽन्योऽपरान्तोऽन्यन्मध्यमिति
ह्यायुञ्जकारद्वतीपुत्र या चाऽभिज्ञाऽसत्ता या चाऽभिज्ञाशून्यता
या चाऽभिज्ञाविविक्तता या चाऽभिज्ञाऽस्वभावता यश्च बोधिसत्त्वो
यश्च पूर्वान्तो यश्चापरान्तो यश्च मध्यं सर्वमेतद्द्वयमद्वैधीकारम् ।

समाध्यसत्तया युञ्जकारद्वतीपुत्र पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो
नोपैति । समाधिशून्यतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
समाधिविविक्ततया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । समाध्य-
स्वभावतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । समाध्यसत्तयाऽप-
रान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । समाधिशून्यतायाऽपरान्ततो
बोधिसत्त्वो नोपैति । समाधिविविक्ततयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो
नोपैति । समाध्यस्वभावतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति ।
समाध्यसत्तया मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । समाधिशून्यतया
मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । समाधिविविक्ततया मध्यतो
बोधिसत्त्वो नोपैति । समाध्यस्वभावतया मध्यतो बोधिसत्त्वो
नोपैति । तत्कस्य हेतौर्न ह्यायुञ्जकारद्वतीपुत्र समाध्यसत्तायां
समाधिशून्यतायां समाधिविविक्ततायां समाध्यस्वभावतायां पूर्वान्त
उपलभ्यते । नाऽपरान्त उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते । न चाऽन्या
समाध्यसत्ताऽन्या समाधिशून्यताऽन्या समाधिविविक्तताऽन्या

नोपैति । सर्वज्ञविविक्ततया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । सर्वज्ञाऽस्त्रभावतया पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । सर्वज्ञाऽसत्तयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । सर्वज्ञशून्यतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । सर्वज्ञविविक्ततयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । सर्वज्ञाऽस्त्रभावतयाऽपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । सर्वज्ञाऽसत्तयामध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । सर्वज्ञशून्यतयामध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । सर्वज्ञविविक्ततयामध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । सर्वज्ञाऽस्त्रभावतयामध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । तत्कस्य हेतोर्न ह्यायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र सर्वज्ञाऽसत्तायां सर्वज्ञशून्यतायां सर्वज्ञविविक्ततायां सर्वज्ञाऽस्त्रभावतायां पूर्वान्त उपलभ्यते । नाऽपरान्त उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते । न चान्यासर्वज्ञाऽसत्ता ऽन्या सर्वज्ञशून्यता ऽन्या सर्वज्ञविविक्तता ऽन्या सर्वज्ञाऽस्त्रभावता ऽन्यो बोधिसत्त्वो ऽन्यः पूर्वान्तो ऽन्यो ऽपरान्तो ऽन्यन्मध्यमिति ह्यायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र या च सर्वज्ञाऽसत्ता या च सर्वज्ञशून्यता या च सर्वज्ञविविक्तता या च सर्वज्ञाऽस्त्रभावता यस्य बोधिसत्त्वो यस्य पूर्वान्तो यस्याऽपरान्तो यच्च मध्यं सर्वमेतदद्वयमद्वैधीकारम् ।

अनेनायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र पर्यायेण पूर्वान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । अपरान्ततो बोधिसत्त्वो नोपैति । मध्यतो बोधिसत्त्वो नोपैति । यत्पुनरायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र एवं वदसि केन कारणेन रूपापर्यन्ततया बोधिसत्त्वाऽपर्यन्ततावेदितव्येति । रूपमायुष्मञ्कारद्वतीपुत्राकाशसमं । तत्कस्य हेतोः । तद्यथापि नामायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र आकाशस्य न पूर्वान्त उपलभ्यते । नाऽपरान्त

उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते । अनन्ताऽपर्यन्ततया आकाशमिति नाम व्यवह्रियते । एवमेवायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र न रूपस्य पूर्वान्त उपलभ्यते । नाऽपरान्त उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते । रूपशून्यतामुपादाय । न च शून्यताया अनन्तो वा मध्यं वोपलभ्यते । अनेनायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र पर्यायेण रूपाऽपर्यन्ततया बोधिसत्त्वाऽपर्यन्तता वेदितव्या । यत् पुनरपरं वदसि केन कारणेन वेदनाऽपर्यन्ततया बोधिसत्त्वाऽपर्यन्तता वेदितव्येति । वेदनायुष्मञ्कारद्वतीपुत्राकाशसमं । तत्कस्य हेतोः । तद्यथापि नामाकाशस्य न पूर्वान्त उपलभ्यते । नापरान्त उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते । अनन्ताऽपर्यन्ततया या आकाशमिति नाम व्यवह्रियते । एवमायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र वेदनाया न पूर्वान्त उपलभ्यते । नाऽपरान्त उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते । वेदनाशून्यतामुपलभ्यते । न च शून्यताया अनन्तो वा मध्यं वोपलभ्यते । अनेनायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र पर्यायेण वेदनाऽपर्यन्ततया बोधिसत्त्वाऽपर्यन्तता वेदितव्या । यत् पुनरेवं वदसि केन कारणेन संज्ञाऽपर्यन्ततया बोधिसत्त्वाऽपर्यन्तता वेदितव्येति । संज्ञा आयुष्मञ्कारद्वतीपुत्राकाशसमा । तत्कस्य हेतोः । तद्यथापि नामाकाशस्य न पूर्वान्त उपलभ्यते । नाऽपरान्त उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते । अनन्ताऽपर्यन्ततया आकाशमिति नाम व्यवह्रियते । एवमेवायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र संज्ञाया न पूर्वान्त उपलभ्यते । नाऽपरान्त उपलभ्यते । न मध्यमुपलभ्यते । संज्ञाशून्यतामुपादाय । न च शून्यताया अनन्तो वा मध्यं वोपलभ्यते । अनेनायुष्मञ्कारद्वतीपुत्र पर्यायेण संज्ञाऽपर्यन्ततया बोधिसत्त्वाऽपर्यन्तता वेदितव्या ।

